

beni sorarsan, kış işte kalbin elem günleri geldi

Beni Sorarsan

beni sorarsan,
kış işte
kalbin elem günleri geldi
dünya evlere çekildi, içlere
sarı yaseminle gül arasında
dağların mor baharıyla
sis arasında
denizle göl arasında
yanımda kediler, kuşlar
fikrimden dolaşıyorum.

hiçbir iktidarı sevmesem de
sobanın iktidarında
çarşıya çarşıya nasılsa
büyüeyebilen kızlar
uslu, sakın, ölümü bekliyorlar
yaşlılık
dev mi oldular, başkaları
üstüne üstüne gelip korkusuz
güçlerini deniyorlar.

Gülten Akın

Gülten Akın'a...

Aynur Demirdirek >> s. 03

ODTÜ Ortak Yaşam Günleri

Gülşah Aykaç >> s. 04-05

2013'ten 2015'e
"Şentepe'de Kentsel Dönüşüm

Fahri Aksırt >> s. 06

Ankara Nasıl Yazılmış Kitaplarda

Akın Atauz >> s. 14-15

Ankara Şehir Efsaneleri

Özlem Mengilibörü >> s. 16-17

Enver Behnan Şapolyo'nun Kaleminden
1920'lerin Başında ANKARA (2)

Önder Şenyapılı >> s. 18

Murat Çıdamlı ile Söyleşi

Özgür Ceren Can >> s. 20-21

Nurhan Hoca dedi ki:

Erdal Ozan Metin >> s. 22

Sütunlu Yol

Ulus bölgesinde, daha ilk kazmada, toprağın hemen altından başlayarak tarihi kalıntılarla karşılaşmayan bir inşaat çalışması yok gibidir. Her santiminden adeta tarih fışkırır. Bugün artık örtbas edilmiş olan bir tarih...

...
Sütunlu yolun bir ucunda dini kutsal yani ilahi temizlenmenin mabedi, diğer ucundaysa bir hamam yani fiziki temizlenmenin mabedi vardı. Bu ikisi arasındaki bulvar boyunca da kentin agorası... **Serdar Koç >> s.9**

Sahneden, Ölümünden ve Başkalarının Ölümünden Korkmak

Teselli kederli bir sözcüktür. İçinde, geç kalınmış her şeyin örtük pişmanlığını, kayıptan devşirilmiş kazancı taşır; yitirilmiş her şeyden sonra elde kalanın avuntusudur. Hiç değilse "bu" vardır, bu kalmıştır. Demek ki bir artık'tır teselli. Ve o artık şimdi bir ömür boyu yerini dolduramadan aldığı kayba işaret eder durur. Küçük varlığı, büyük yokluğu hatırlatmak içindir. Ve tiyatro tastamam bunu yapar. Kendi küçük varlığında büyük yokluklara işaret eder."

Beliz Güçbilmez >> s.5

Levent Cantek'le Söyleşi "Nedir bu Ankara Edebiyatı?"

Ankara'ya yeni gelen hemşehrilerimiz için hazırladığımız "Yeni Başlayanlar için Ankara" dosyası vesilesiyle, İletişim Yayınları edebiyat editörü Levent Cantek ile söyleştik: "Nedir bu Ankara Edebiyatı?" >> s.10-13

"Ankara anakara değil miydi? O göller de ne?"

Gözdem Üner Tubay >> s.7

Mogan Gölü

DOSYA: Yeni Başlayanlar için Ankara – IV:

Ankara'da yaşam sıkıcı değildir; olsa olsa hayat kadar! Çünkü Ankara hayatın tam ortasındadır, sahicidir. Başka şehirler gibi ilk görüşte aşık edip sizi, unutulmaz kılmaz kendini; ama orda yaşadığınız aşk da hiç unutulmaz...
Teoride değil pratikte manifesto bu! İşte ayrıntıları:

>> s. 7-17

Gezici Festival'in 21. Yolculuğu Başlıyor

27 Kasım - 3 Aralık Ankara, 4 - 7 Aralık Bursa, 9 - 10 Aralık Kastamonu

Ankara Sinema Derneği'nin T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla düzenlediği Gezici Festival, 21'inci yolculuğuna başlıyor. 27 Kasım - 10 Aralık 2015 tarihleri arasında sinemaseverlerle buluşacak festival, her yıl olduğu gibi Ankara'danyola çıkacak. 27 Kasım - 3 Aralık'ta başkentteki gösterimlerinin ardından, 4-7 Aralık tarihleri arasında Bursa'ya konuk olacak. Gezici Festival yolculuğunu, 9 - 10 Aralık'ta Kastamonu'da tamamlayacak.

Bu yıl 21'inci kez yollara düşen Gezici Festival, dünya ve Türkiye sinemasının seçkin örneklerini ülkenin değişik kentlerindeki sinemaseverlerle buluşturmaya devam ediyor. Festivalin 21'inci yıl teması olan **Güvencesiz Hayatlar** seçkisinde yer alan filmler, daha iyi bir yaşam umudunun ortadan kalktığı bir dünyada insanlık durumuna odaklanıyor. Sürekli ekonomik kriz tehdidi altında, iş güvencesi ortadan kalkmış durumda olan günümüz toplumlarında; vasıfsız işçilerden akademisyenlere, göçmenlerden üst düzey yöneticilere, toplumun hemen hemen her kesimi güvencesiz hayatlardan ve istikrarsızlıktan payına düşeni alıyor. Gezici Festival de bu yıl, güvencesiz hayat koşullarına odaklanan filmlere özel bir bölüm ayırıyor. Sosyal statülerini yitiren karakterlerin mevcut duruma uyum sağlama çabalarını konu alan filmler, sürekli risk altında ve belirsizlikle karşı karşıya olan prekaryanın sinemasal portresini ortaya koyuyor. Seçki, kötümser bir dünya tablosu çizmek yerine, var olan siyasal parti ve sendika modellerinin ötesinde yeni siyasal mücadele

ve dayanışma biçimlerinin de ipuçlarını gösteriyor. **İnsanın Değeri** (La Loidu Marche) (Stéphane Brizé, 2015), **Nefesim Kesilene Kadar** (Emine Emel Balci, 2015) ve Türkiye prömiyerlerini Gezici Festival'de yapacak olan **Amerikan Rüyasına Ağıt** (Requiem for the American Dream) (Peter D. Hutchison, Kelly Nyks, Jared P. Scott, 2015) ile **Kralın Yeni Giysileri** (Emperor's New Clothes) (Michael Winterbottom, 2015) tema çerçevesinde gösterilecek filmler arasında yer alıyor.

Dünya Sineması, Türkiye 2015, Kısa İyidir ve Çocuk Filmleri bölümleri bu yıl da izleyicisiyle buluşuyor. Ücretsiz olarak seyirciyle buluşacak olan **Caz ve Sinema** bölümü ise Gezici Festival'in bu yılki sürprizlerinden. Ünlü film eleştirmeni, Chicago Reader'ın eski baş sinema yazarı Jonathan Rosenbaum ve Ekhsan Khoshbakht'in küratörlüğünde gösterilecek filmler hem sinema hem de müzikseverlerin beğenisine sunuluyor. **Geç Kalan Hüzün** (Too Late Blues) (John Cassavates, 1961) ve **Pete Kelly'nin Şarkıları** (Pete Kelly's Blues) (Jack Webb, 1955) filmlerine; **Cab Calloway Söylüyor** (Cab Calloway's Hi-De-Ho) (Fred Waller, 1934), **Black and Tan Fantasy** (Dudley Murphy, 1929), **Ben Webster Avrupa'da** (Big Ben: Ben Webster in Europe) (Johan van der Keuken, 1966), **Begone Dull Care** (Norman McLaren, 1949), **Yağmur Yağdıgında** (When it Rains) (Charles Burnett, 1995) ve **Canlı Blues** (Jammin' the Blues) (Gjon Mili, 1944) adlı kısa filmler eşlik ediyor. Seçkinin sunumunu ise Rosenbaum ve Khoshbakht birlikte yapacak.

Gezici Festival ve Goethe Institut Ankara işbirliğiyle bir de özel gösterim yapılacak. Alman yönetmen Ewald André Dupont imzalı 1925 yapımı sessiz film **Varyete** (Variété) canlı müzik eşliğinde gösterilecek. Filme İngiliz müzisyen Stephen Horne ve Alman müzisyen Frank Bockius performanslarıyla eşlik edecek.

Her yıl özel konuklarıyla dikkat çeken ve 20'nci yılında güncel sanat alanının önemli isimlerinden **CANAN**'ı ağırlayan Gezici Festival'in bu yılki konusu ise **Işıl Eğrikavuk**. Türkiye'de güncel sanat ve sinema arasında bir köprü kurmayı hedefleyen festival, 21'inci yılında Işıl Eğrikavuk'un video sanatı örneklerini sinema izleyicisiyle buluşturuyor. Sanatçı, aynı zamanda SALT Ulus işbirliğiyle düzenlenen sergisiyle de festivale konuk oluyor.

Festivalde bu yıl da sinema üzerine söyleşiler ve çeşitli atölye çalışmaları yer alıyor. İlk yılından beri Gezici Festival'i yalnız bırakmayan ve her yıl festivale birbirinden özgün ve eğlenceli afişler sunan Behiç Ak, 21'inci yılda da hazırladığı afişle Gezici Festival'e desteğini sürdürüyor.

ankarasinemadernegi.org
facebook/twitter/vimeo/instagram: gezicifestival

21. GEZİCİ FESTİVAL 2015

21st FESTIVAL ON WHEELS 2015

27 Kasım – 3 Aralık Ankara
November December

4 – 7 Aralık Bursa
December

9 – 10 Aralık Kastamonu
December

"Yazdıkça Büyüyen Şair"* Gülten Akın'a...

Bağlar

Solmamıştık daha çağla zamanlardı
siz ikiniz getirdiniz küçük kızlar
birinizin iri mavi komik bakışları
öteki sessiz edilgen

mavi, taklidini yapardı dünyanın
dönülmez yerlerden Ulvi Uraz esintisi
abla kabuğum içine
sığdıramadığım neşe
müzik odasında kaçak dakikalar
pencerede diz boyu çayırda
arka bahçe

o günlerden bu günlere
siz neyi taşıdınız
ben neyi taşıdım?

vardı bir şeyler elbette
o zaman da vardı
ama Afgan şehirleri
masal olmamıştı daha
Iraklı çocuklar, anneleri...
Irak kül, Irak yıkıntı
Ortadoğu yara dünya

Şimdi gündüz sanki yokmuş
atlayıp geçiyor gökyüzü
geceler düş düşdü
yuvarlağın bir yerinde
durmadan büyüyen kara leke.
Leke haşındır, bakanı incitir
yaralar göreni
körlüğü yarattı ilkin
o yüzden medya

o günlerden bu günlere
siz neyi taşıdınız
ben neyi taşıdım?

Ziverbey köşküne bitişik duran
bir evdi İstanbul
güllerle çiğlikler arasında
körmüşüm, kördüm ben o zaman
güneş dışımızdan geçip gidiyordu.

Sıcak yapı soğudu mu
ziyadesiyle soğur
ağız sımsıkı kapanır
göz artık göz değildir

o günlerden bu günlere
siz neyi taşıdınız
ben neyi taşıdım?

Çölden toz da yağdı
üstümüze sonunda
denizler çekildi, ırmaklar soldu
toprak çürüdü

siz neyi taşıdınız
ben neyi taşıdım?

yaşlı bir şairin gösterdiği uçlar
kilise müziği, siren sesli küçük oğlan
kır menekşeleri, Halep asması
kavaklar, zeytinler, rüzgâr
hindiba toplayan çingene kızı
puhu kuşu
ağır taşlardan geçirilen su
henüz duruyorken...

bende bir gülten kaldı
hangi bağa diksem yabancı

(Kuş uça gölge kalır, 2007 YKY)

Balina

Göğü gördüm imkâna tutuldum düşü sevdim
dalıp çıkmalarım "orda bir şey"e dönüktü
kaç kez bir şey, başka bir şey
sıçradım hem yittim
hem belirlendim
derin durdum, teknenin altına girdim
sarstım
sarsıldım vuruşun gitgide usta vuruşuydu
sustum düşe düştüm
senin mi kan, yaralarımından mı
hey kaptan
ne balınayım ben şimdi inadi içinde
ne senin mavi balinan

Gülten Akın

Üşümekten Değil Korku

Yorgun savaşçılarız, yengiler eskitti bizi
Utanırız tadına varmaktan içkilerimizin
Biri bütün güneşleri toplar, vermeye bekletir
Üşümekten değil korku, ısınır olmaktan
Yorgun savaşçılarız, sevgiler ürküttü bizi

Tutulmuş dağ yolları oklar ve tuzaklar
Biri dostluk adına bağışlar çirkinliğimizi
Düz yollara düşeriz yeniden oksuz ve tavşansız
Yılgın savaşçılarız, sevgiler ürküttü bizi

Gülten Akın

*Necmiye Alpay

ODTÜ Ortak Yaşam Günleri: "Barışın Bilgisini Üretmeye Çağırıyoruz"

Gülşah Aykaç

Bundan birkaç ay önce, doğudaki gerilim arttıkça, öfkemizi durdurup hakikati ifade edecek, şiddeti durdurmak üzere çözümler önerecek bir dil arıyorduk. Sonra Suruç, doğuda daha da artan kırımlar ve üzerine Ankara Katliamı geldi... Öfkemizin içerisine korku katıldı. Seçimleri barış umuduna tutunarak bekledik. Seçimler bitti. Öfkeli korkumuza umutsuzluk yüklendi. Omuzlarımızdaki güç noksanlığının ağırlığı altındayız, fakat umutsuzluğa alışmayacağız (1). Ağırlığımızı biraz atmak ve arayışa yeniden dönmek üzere ODTÜ Bileşenleri'nin (Orta Doğu Öğretim Elemanları Derneği, ODTÜ Mezunları Derneği ve ODTÜ Öğrencileri'nin) birlikte düzenlediği ODTÜ Ortak Yaşam Günleri kapsamında gerçekleştirilen "Barışın Bilgisini Üretmeye Çağırıyoruz" başlıklı seminerlerde not ettiklerimizi/ edebildiklerimizi paylaşmak istiyoruz.

de zarar görüyorlar." Tam bu noktada savaşın feminist bir perspektifle yorumlanması önem kazanıyor. Alev şu soruları soruyor: Şiddetsizliği nasıl tartışırız? Öz savunmanın kapsamı nedir? Devrimci dönüşüm ve şiddet arasındaki bağlantılar nelerdir? Bu soruların yakın zamanda sorulmaya başlandığını; ancak şimdi artık çok farklı bir noktada olduğumuzu; yeniden bu soruları sormak, feminist bir söz kurmak için savaşı, erkek egemenliğini ve erkeklerin farkında olmadıkları kendi uğradıkları şiddeti yeniden konuşmaya başlamalıyız diyerek sözlerini bitiriyor.

Ardından sosyalist gazeteci Arzu Demir sözüne Ekin Van'ı anarak başlıyor. Yeni bir yaşam için kadın mücadelesinin önemini Rojava'da tanıştığı kadın gerillaların öyküleri ile aktarıyor. Başlangıçta bu kadınların günlük yaşam ilişkileri ekseninde erkek üstünlüğüne maruz kaldığını; fakat devrimle birlikte kadınların da üretime katılmaya başladıklarını, kadın kooperatiflerinin açıldığını, kadın cinayetinin en ağır suç olarak görüldüğünü anlatıyor. Kadın mücadelesinin devrimdeki gücüne vurgu yaparak kadınların devrimden almak istediklerini aldıklarını belirtiyor. "Rojava'da kadınlar herkesin herşey olabildiği bir toplumsal irade inşaa ederek insani hakikate yaklaştı" diyor.

Oturuma Atlas Arslan kadın vicdani retçilerle görüşerek hazırladığı kitabının sürecini paylaşarak devam ediyor. Atlas, "Kadınlar savaşı neden reddeder, askere bile gitmiyorlar?" sorusu ile çok karşılaştığını, buna verdiği ilk cevabın şiddete karşı çıkmak tüm insanların hakkıdır olduğunu ancak vicdani retçi kadınlarla görüştükçe kadınların hikâyelerinin gücünü hissettiğini, kadınların ne kadar edebi ve derin ifadeler kullandıklarını ve bu sayede barış algısının değiştiğini belirtiyor. Vatan toprağı ile kadın bedeninin namus-toprak-savaş üçgeninde özdeşleştirildiğini ve bir retçinin "savaşın ortasındaki adet kanyım" ifadesi ile nasıl sarsıldığını anlatıyor.

Oturumun devamında Cemile Gizem Dinçer çalıştığı göçmen dayanışma ağını açıklayarak söze başlıyor. "Göçmen, mülteci, sığınmacı, turist, kaçak ayrımlarını

"Canlı bomba bir sembol, bir gönderme..."

İkinci oturumun başlığı **Barışın Bilgisini Üretmek**. Konuşmacılardan Esin Gülsen iki önemli olguyu vurgulayarak oturumu açıyor: Hafıza ve hakikat. Esin hakikatin çok önemli bir mücadele aracı olduğunu, sadece hakikatin ortaya çıkmasının bile mağdurlar için bir onaylanma ve kabul görme olduğunu anlatıyor. Güney Afrika ve Arjantin'de kurulmuş hakikat komisyonlarını örnek veriyor. Buna ek olarak, yeterince bilgi elde etmek amacıyla mahalle ölçeğinde yerel hafıza sahaları oluşturulduğunu söylüyor. Arjantin'deki Olimpo Garajı adı verilen bir işkence merkezinin hafıza müzesi olması için çok uğraşıldığını ve sonunda orasının mahallenin siyasal anlamını canlandıran, insanların bir araya gelip iş edindiği, çocukların masal dinlediği, kadınların dikiş öğrendiği bir merkez olarak kullanılmaya başlandığını anlatıyor. "Bir kadın biz toplumsal kumaşı dikiyoruz dedi, barışın bilgisini üretmek belki böyle bir şeydir" diyerek konuşmasını sonlandırıyor.

Oturumun diğer konuşmacıları Banu Bülbül ve İpek Demirok toplumsal travma kavramını irdeleyerek konuşmalarına başlıyorlar. Psikolojik bilginin bireyselden toplumsal sağaltıma çekilmesi gerektiğini vurguluyorlar ve devam ediyorlar: "İnsanlar toplu olarak başka ve daha kolay şekillerde de katledilebilir. Canlı bomba bir sembol, bir gönderme... Bedenin siyasal var oluşunu parçalama arzusu ile gezen canlı bir ölüm... İktidarın gözdağı vermeye dair bir hedefinin artık yok etmeye dair bir harekete dönüşmüş olması." Ayrıca katliam sonrasında yaşanan gaz sıkma ve devamında olayı sıradanlaştırmaya yönelik açıklamaların, gelmeyen desteğin, bazı örgütlere suçu yükleyerek üzerine nefret söylemleri yaratmanın travmayı keskinleştirdiğini belirtiyorlar. Hala hastanelerde hasta yakınların taciz edildiklerinden, öldürülmeye yönelik güvensizlik duygusunun devam ettiğinden bahsediyorlar. Tüm bunlara karşılık bireysel olarak yaşanan suçluluk duygusunun (Ben neden ölmedim? Yeterince yardım edemedim! Neden orada değildim?) çok bastırılmaması gerektiğini; ancak yoğunlaşan öfkeyi kişinin salt kendine ya da bir başka kişiye çevirmesinin sağlıksız bir durum olduğunu; bunun yerine dayanışma ve çalışmanın bir şekilde yeniden devam edebileceğini vurguluyorlar. Hastanelerde bulunanlara karşı duygu nasihati verilmemesi (Üzülme sakın. Artık öfkelenme.) gerektiğini hatırlatıp, sözlerini umut dolu şu cümleyle bitiriyorlar: Barış o alana gitmiş insanların duygularının herkese yayılması ile gerçekleşebilir.

"Ne Anlatsam Eksik"

Akif Kurtuluş, Mahmut Temizyürek, Melike Uzun ve Necmiye Alpay'ın birbirlerinin kelimelerine dokundukları üçüncü oturum açılıyor. Oturumun adı **Barışın Sözcükleri**. Akif, barışın hakikatle buluşmak, buluştuktan sonra da hakikâtle yüzleşmek olduğunu söylüyor. Barışın bir toplumsal inşa süreci oldukça anlamlı olabileceğini, çünkü affetmenin olanaksız olduğunu belirtiyor. "Ben bir erkekim ve karımdan sürekli özür diliyorum. Ama affetmenin imkânı var mı? Ben affetmeyeceğim" diyor.

Mahmut Temizyürek devam ediyor: "Affetmek zaten doğu bilgisinde kadınlara verilmiş bir haktır". Mahmut Borges'ten Alper Tunga'dan bahsediyor. Kötücül şiddetin ve öykülerin aynı oluşundan, bir kahramanlık miti olarak Alper Tunga'yı Türkler kendilerine mal etse de aslında Alper Tunga'nın kötüye ve hegemonyaya karşı direnen bir karakter olduğundan bahsediyor. Tarihin dün değil, tam bugün olduğunu unutmamak gerektiğini ekliyor.

Oturuma devam eden Melike Tüzün bir çocukluk anısını anlatıyor. Televizyonda PKK'li bir gerillanın özür diletildiği bir programda direniş sözcüğü dikkatini çekiyor ve babasına "Neden direniyorlar?" diye sorduğunu anlatıyor. Evde oluşan korkunç sessizlikle bu sorunun sorulamaz olduğu duygusunu içine yerleştirdiğini vurguluyor ve soruyor: Bu sessizliği kırmada edebiyatın rolü nedir? Edebiyatın bu konuda gaddarlığı sömüren felaket edebiyatından farklı bir yol çizmesi gerektiğini anlatıyor. Ankara Katliamı'ndaki **Ne Anlatsam Eksik** başlıklı bir tanıklıktan bu anlamda çok etkilendiğini anlatıyor. Kemal

"Savaşın ortasındaki adet kanyım..."

Barış ve Kadın başlıklı ilk oturumu açan Alev Özkazanç, konuşmasına barışın sadece bir kadın meselesi olmadığını; aynı zamanda bir erkek meselesi olduğunu ve bilhassa erkeklerin bunu sorgulaması gerektiğini belirterek başlıyor. "Çünkü savaşlarda en çok erkekler öldürüyor ve öldürülüyorlar. Öte yandan kadınlar ve çocuklar da öldürülüyor ve erkeklerden farklı şekillerde, görünmeyen türlerde

devletler yapar. Biz göçmenleri eşit politik özneler olarak ele alıyoruz. Söz konusu olan insan değil, sınır krizidir" diyor. Göçmenlerin çok açık bir şekilde cinsiyet istismarı yaşadıkları İstanbul'daki tekstil atölyelerindeki siyahi kadınlardan bahsediyor. LGBT'li insanların da göç etmeye çalışırken kadınlar gibi şiddete maruz kaldıklarını anlatıyor. Mülteci sorunu denilen olgunun ırkçılıkla da ilgili olduğunu ve bu yüzden belki ırkçılık karşıtı bir çalışmaya başlanması gerektiğini ekleyip oturumu kapatıyor.

Varol'un Haw ve Akif Kurtuluş'un Ukde romanlarını örnek vererek konuşmasını sonlandırıyor.

Necmiye Alpak Kürtlere karşı uygulanan inkâr ve imha politikalarından, mutlak kötülükten ama tüm bunlara karşı bilim, felsefe ve sanatın barışı anlatmanın yolları olabileceğinden bahsederek konuşmasına başlıyor ve bize etkileyici bir okuma listesi sunuyor. Bu listede kendisinin çocukken başucu kitabı olan Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok (yazar: Erich Maria Remarque; çev: Behcet Necatigil)ve Ahmet Kurtuluşun Ukde romanı, bu romanı tamamladığını düşündüğü Orhan Koçak'ın Ukde hakkındaki makalesi olan Felaket Anlatılabilir mi?, Suzan Samancı'nın Korkunun Irmağında romanı, Sema Kaygusuz'un Kara Duygun kitabı var. Edebiyatın açıkça konuşmadığını ve korku politikasıyla her zaman geri püskürtüldüğünü İranlı Şalman Ruşhdie'yiışaret ederek örnekliyor.

“Bir dönem içinde barış geçen herşey yok sayılıyordu. Şarkılar da öyle...”

Murat Meriç **Müzikli Barış Dersi** adlı oturumunu görüntülü bir radyo programına benzeterek konuşmaya başlıyor. Plak üzerinde yazan yazı ve görsellerden şarkı sözlerine, TRT'nin Eurovision'a yollamadığı barış şarkılarından ırkçı savaş şarkılarına, şaşırtıcı detaylarla birlikte kısa bir Türkiye tarihi çiziyor. Bu oturumdan gözlerimiz dolu, içimiz titreyerek çıkıyoruz.

Birinci günün sonunda **Küçük Kara Balıklar'** izliyoruz. Filmin yönetmenleri Ezel Akay, Haluk Önal ve Önder İnce ile sonrasında gerçekleştirilen söyleşide Ezel'den şu ifadeleri duyuyoruz: “Film bizim için çok gerçek, çok üzücü bir açıdan çocukların açısından karşı tarafı ikna edebileceğimiz dair bir umut. Siz bizim dağıtıcılarımızınız. Bu film sizin için bir araç.” Söyleşi sırasında İki Dil Bir Bavul'a ve Bakur'a da değiniliyor ve günü önce müzik sonra belgeselle görsel ve işitsel anlamda da etkilenmiş olarak sonlandırıyoruz.

İlk gün mimarlık amfisinde gerçekleşen ve yoğun geçen seminerler ikinci gün MM-25 amfisinde devam ediyor. Ayşe Betül Çelik, Erol Katırcıoğlu, Yasemin Inceoğlu ve önümüzdeki sayıda konuşması detaylı olarak yer alacak olan Metin Yeğin'den oluşan ilk oturum **Barış Deneyimleri** yine oldukça heyecanlı geçiyor.

Solfasol ilk canlı yayını Faruk Bildirici, Burcu Karakaş, Pınar Öğünç ve İrfan Aktan'ın konuşma yaptığı **Barış Haberciliği** oturumunda gerçekleştiriyor. Oturumda Pınar'ın şu sözleri dikkat çekiyor: “Tüm enerjimiz olanı aktarma çabasına gidiyor. Gazeteci olarak yeni kavram üretmeye vaktimiz ve enerjimiz kalmıyor.” Pınar, barışı duygusal olarak ifade etmenin onun gücünü azaltacağını, barışın somut ve rasyonel bir şey olduğunu ve barışın o rasyonellik içerisinde kararlılıkla anlatılması gerektiğini belirtiyor. Ana akım medya ve alternatif medya kavramlarını anlamamıza yardımcı olan oturumun söyleşi bölümü de oldukça heyecanlı geçiyor.

Sonraki oturum **Barışın Gözü** oturumu Hafıza Kaydı'nın **Ankara'ya 3 Saat, Bugüne 35 Yıl: Kabuk: Bir Çorum Belgeseli** isimli belgeselinin ilk gösterimi ile başlıyor. Sonrasında Hafıza Kaydı isimli oluşumdan Sibel Yükler, Esra Dabağcı, Fırat Yumuşak, aynı zamanda belgeselin yönetmeni olan Orhun Bora Çetin ve gazeteci Kelime Ata ile bir söyleşi gerçekleştiriliyor. Söyleşiye belgeselde yer alan, olaylar sırasında alevi mahallesinde oturan müzik öğretmeni de ekleniyor. Kelime, Sivas'ta kendi yerleşim yerindeki alevi mahallesi üzerindeki baskıyı, bunun üzerinden dönen ve olayın öteki yüzünü oluşturan rant gibi ekonomik gerçeklikleri, dün ve bugünü kıyaslayarak anlatıyor: “Bizim orada alevi olmayan örgütlü sol sayesinde kırım yaşanmadı. Ama bugün o da yok ve yaşanan şeylere bakarak bugün olabileceklerden çok korkuyorum” diyerek seminerlerin son gününün son oturumunu sonlandırıyor.

...
İki gün süren seminerlerden biraz daha donanımlı, her şeye rağmen umutlu ve ne yapılabileceğine dair düşünceli bir halde ayrılıyor. Savaşla başka bir deyişle politik şiddetle karşı karşıyayız. Kurbanlarını yavaş yavaş ya da aniden katleden, dünya üzerinde yer değiştirdikçe şekil değiştiren bir şiddet. Barışı başka bir deyişle insanca yaşama hakkımızı istiyoruz. Bizi mahveden düşmanın varlığı değil onu alt edemeyeceğimiz düşüncesidir (2); şimdi o düşüncenin ağırlığından kurtulalım ve barışın bilgisini birlikte üretmeye kaldığımız yerden devam edelim!

NOTLAR:

- 1- Bu sözün yazılı olduğu renkli pankartla İstanbul'da gerçekleşen yürüyüşlere sessizce katılan Çıplak Ayaklar'dan alıntıdır.
- 2- Frederic Jameson'ın *Ütopya Denen Arzu* isimli kitabından alıntıdır.
- 3- Konuşmacıları paragraf içlerinde, kelime sınırı nedeniyle, soy isimleri olmaksızın, isimleri ile belirttik.
- 4- Canlı yayın ve ses kaydı yapılmış olması nedeni ile ikinci gün oturumlarına metinde daha az yer verildi.
- 5- Etkinliğin video kayıtları ÖED'in (Orta Öğretim Elemanları Derneği) facebook sayfasında paylaşılacaktır.

Sahneden, Ölümden ve Başkalarının Ölümünden Korkmak

Beliz Güçbilmez

“Fobiler belki de kehanettir.”

Pauline Melville

Tiyatro tarihini biraz da anekdotlar yazar. Bir zamanlar genç bir oyuncu Sarah Bernarhd't'a şöyle sormuştur: “Tuhaf ama ben hiç sahne korkusu yaşamıyorum. Neden dersiniz?”, Bernhardt herhalde tiyatral bir havayla saçını düzeltip genç oyuncuyla aynada gözgöze gelerek cevap vermiştir soruya: “Sahne korkusu yetenekle birlikte gelir; ondandır.” Bernhardt'ın iması birkaç yönlü çalışıyor gibi ama en belirginisi şu galiba, korku hemen her zaman bir şeyi kaybetme korkusudur. Dehşet hemen her zaman bir şeyin dışında bırakılma dehşetidir. Evet sahnedeki oyuncu, seyir yerindeki kalabalığın dışında bırakılmıştır, hepsi bir olmuş ona bakmakta ve onu yargılamaktadır.

Sahne korkusu sahnede geçen yıllar uzadıkça kendiliğinden geçecek bir korku değildir, olasılıkla kaybedecek daha çok şeyi olduğunu düşünen olgun oyuncu kendi ürettiği adrenalinden daha fazla zehirlenecektir. Daniel Day Lewis için anlatılmıştır. Richard Eyre'in rejisinde Londra'da Hamlet'i oynayacaktır. Oyun başlar, yarisına gelir, Lewis birden topuğunun üstünde döner ve bir daha dönmek üzere sahneden çıkıp gider. Oyunculuk sanatı kendi tarihi boyunca ama en çok ondokuzuncu yüzyıldan sonra artan bir ivmeyle enerjisinin önemli bir bölümünü bu sahne korkusunun nasıl yenilebileceği üzerine metotlar geliştirmeye adanmıştır. Stanislavski'nin teorik kitaplarının genç oyuncusu Kostya sahne ışıklarının ötesine seyir yerine doğru baktığında onu kendine çeken, derin karanlık bir boşluk görür, kâbus dilinden sözcükler sahnede olana her zaman eşlik etmiştir. Çünkü her gösterim anının alt metni düşme korkusudur. Çünkü sahne riskli bir yerdir. Öte yandan bu korkunun ortadan kalkması tiyatroyu öldürür zira korku bir yaşam belirtisidir. Literatürde sahne cesareti diye bir kavram yoktur; korkudan yapılmamış bir cesaret olmadığını herkes bilir. Ondandır herhalde.

Tiyatro Yunan'da teorize edilmeye başlandığı, demek ki üstüne düşünölmeye başlandığı yerde bir metaforlar ağına yakalanmıştır. Diyelim ki, hayatla ilişkisi üzerine sonsuz sayıda metafor üretilmiştir. Bunlardan en bilineni “bütün dünyanın bir sahne”, demek ki sahne üzerinde yaşananın bir bakıma hayatın metaforu olduğudur. Aynı Bernhardt'la ilgili ama bu kez kendi sahne korkusu üzerinden değil seyir yerinde ürettiği korkuyla ilgili bir anekdot daha. Abdülhamit'in ölüm korkusu bilinir. Sarah Bernhardt İstanbul'a geldiğinde, sarayda oynaması için araya girmişler; istememiş Abdülhamit. Gerekçesi ama çok kuvvetli: “Ölümü bu kadar iyi canlandıran birini seyretmeye dayanmam.”

Bir adım daha atalım öyleyse; sahnedeki şey eğer hayatın metaforu ise, sahne korkusu, gündelik hayattaki ölüm korkusunun metaforuna dönüşür. Hiçbir şeyi kaybetmekten korkmayanın hiçbir şeyi yoktur; ölmekten korkmayanın bir hayatı. Hayata ölümün bakış açısından bakmaktan söz etmiyorum çünkü Barthes'ın bir zamanlar dediği gibi bu “ hayatın ceset biriktirmek anlamına gelmesine” yol açar. Sahne korkusunun yokluğunda sahneyi öldüren adrenalini gibi ölüm korkusu da hayatın içinde nabız gibi atarak bir canlılık üretir.

İnsanın kendi ölümünün bilgisine sahip olması ve bunu yaşamaya devam etme kudretine çevirmesinden doğan diyalektik, başkalarının ölümüne bakarken, sevdiklerimin birdenbire ya da yavaş yavaş gelen ölümlerinde çalışmıyor ne yazık ki bende. Başkasının ölümü dediğimiz şey hep dışımızda, bu nedenle de neredeyse soğukkanlı bir sosyoloji gibi dış etkenlerden çok fazla etkileniyor. Öncesindeki birikimimiz az buzmuş gibi Roboski'den bugüne buraya bir kez daha listelemeye gücüm olmadığımı şu an fark ettiğim onca ölüm, başkalarının ölümü dediğimiz şeyle ilişkimizi belirleyip duruyor. İnsan kendi ölümünün gözünün içine bakarak kendine bir hayat kurabilir ama başkasının ölümü yedeğinde hayatın artığı olarak ölümü taşır ve o ölüm bu kez bir üretken bir korku olmaktan çıkıp fobiye dönüşür. Ama fobiler tedavi edilebilirdir. Edilmediklerinde ölümcüldürler hatta yazının alınlığında aktarıldığı gibi nasıl öleceğimize dair bir kehanet barındırmaya başlayabilirler.

Öyleyse fobiden bize kalandan, tesellilerden söz etmeli bitirirken. Yine de bazı ömürlerin teselli olduğundan. Hayat bizi yeniden güne başlatacak bahanelerini tükettiğinde geriye bazı ömürler kalır. Tesellidir. Sırf bir kenarından hayatımıza değdikleri için, onlar gittikten sonra bize kalan hikayelerini hayatımıza anlam diye kattığımız için teselli olabilirler.

Teselli kederli bir sözcüktür. İçinde, geç kalınmış her şeyin örtük pişmanlığını, kayıptan devşirilmiş kazancı taşır; yitirilmiş her şeyden sonra elde kalanın avuntusudur. Hiç değilse “bu” vardır, bu kalmıştır. Demek ki bir artık'tır teselli. Ve o artık şimdi bir ömür boyu yerini dolduramadan aldığı kayba işaret eder durur. Küçük varlığı, büyük yokluğu hatırlatmak içindir. Ve tiyatro tastamam bunu yapar. Kendi küçük varlığında büyük yokluklara işaret eder. Yangın ve kıyamet günlerinde nasıl tiyatro yapılacağı üzerine düşünürken bu fikre bir uğramalı.

Şentepe'de Kentsel Dönüşüm haberini 2013 Eylül-Ekim sayımızda vermiştik.

Halen o bölgeyi fotoğraflıyorum, bazen öğrencilerimle bazen yalnız. O tarihten bu yana ne değişti dersiniz; Değişen bir şey yok! Beton bloklar dikilmeye devam ediyor hala. Başlangıçta hiç aklıma gelmeyen *"Bu işin nereye varabileceği"* sorusu şimdilerde *"Daha nereye kadar devam edecek bu işin sonu?"* olarak zihnimde dolanmakta. Çok değil iki yıl öncesinin sokaklarını tanımakta, önceki hallerini hatırlamakta zorlanıyorum artık. İlk fotoğraflamaya başladığımız dönemde sohbet ettiğimiz mahalle sakinlerinden, güvercin tutkunu Metin *"Ben gecekondudan vazgeçemem. Burayı yıkarlarsa giderim (karşı tepeleri göstererek) orada yaşamaya devam ederim"* demişti. Son gidişimde oldukça büyümüş bulduğum oğlu Metehan'la karşılaştık. Sohbet arasında yaklaşan binaları hatırlatarak sordum. *"Burası da yıkılırsa ne yapacaksınız?"*

"Bir binaya taşınırsız herhalde. Belki teras katı olur (güvercinleri düşünerek)" dedi. **Solfasol/ Fahri Aksırt**

İçimizdeki Devlet

Yılmaz Ruhi Demir

'Kuğulu Duvarı' Ankara'nın ölü doğası bakımından ele alınınca kentin özlediği bir tartışma alanı oluşturdu diye düşünülebilir. Ancak Gezi Direnişi ardından kentine fiilen sahip çıkanların sayısının artması, yani bir anlamda kent bilincinin yükselmesiyle beraber dikkat çeken bir diğer şey daha oldu: **"Kent tekeli"**.

Kuğulu Duvarı bu anlamda belki de tam olarak turnusol kağıdı işlevi gördü. Tartışmanın tarihini uzun uzun anlatıp akademik gevezelik etmeden, bir cümle ile hatırlamak gerekirse bu tartışma Asi Keçi etkinliği kapsamında Avareler'in duvarı 'İslah etmesi' ile başladı. Avareler ve bu etkinlik kapsamında onlara hamilik eden Asi Keçi, Gezi Direnişi günlerinde yolu Kuğulu Park'tan geçen herkesin küçük, büyük, politik, romantik, toplumsal ve bireysel her türden bir hatıra bıraktığı bu duvarı, etkinlikleri kapsamında kendilerine yeni iş alanı olarak seçtiler. Fakat Avareler'in duvarı 'kendilerine alması' Asi Keçi dışında neredeyse tüm kenti şaşırttı, zira Avareler bu tarihe kadar ölü kentimizin sayılı iyi şeylerinden bir tanesiydi. Hali hazırda şaşkınlık verici olan durum Avareler'in bu işi savunma biçimi ile aslında üzücü olmaktan çıkıp biçimsiz bir hal almaya başladı. Avareler'in açıklaması ve buna gelen tepkiler kendi Facebook sayfalarından görülebilir.

Benim maksadım ise, bu noktaya kadar belki yapılan işi gerçekten sahiplenmekten kaynaklı ihtilaf ya da bir yanlış yapıldığına ikna olunduğu için yapılan manevraların yetersizliğinden kaynaklı hassas duruma rağmen duvarın tamamen kapatılmasına ve buna verilen tepkilere dair yapılan bir değerlendirmeye dikkat çekmek. Avareler'in 'Biz yapmasak başkası yapacaktı, istihbarat aldık' şeklindeki üst akıl tutumu buraya kadar zaten rahatsız edici ama peki A. Fidaner'in duvarın yeni haline verilen tepkilere yine Solfasol'ün Haziran sayısında yayımlanan yazısında tutunduğu 'İktidar' tavrı neyin nesi? Kentin öylesine bir duvarındaki bir hatıranın üstünü kapatanlara, Gezi anılarının silinmesi karşısında tepki verenler kimin hangi cüretiyle 'saldırgan' ilan ediliyor? Anıların zamana mukavemet çapını kim, nasıl tayin ediyor? Kim bir diğerini 'bir kaç kişilik bir grubun kişisel hırs ve nefretinin kurbanı' olarak ilan edebiliyor? Size de tanıdık gelmiyor mu bu tutum?

Fidaner'in üç kutucuk içinde yer verdiği yazısında son 13 yıldan tanıdığımız bir çok itham bulunuyor: 'Bir kaç kişilik bir grubun kişisel nefreti' (marjinal gruplar), 'Küçük ama etkili sosyal medya çalışması, linç hareketi' (dış mihraklar-lobiler), 'İyi niyetlerinden kuşku duymadığımız arkadaşlarımızı da kendine katarak' (Gezi'nin ilk üç günü haklıydı, barışçıl / barışçıl olmayan gösteri), 'Saldırıya uğradı, tahrip edildi' (ayakkabılarıyla girdiler, üstüne işediler),

'Ezberlenmiş bir kaç kırık slogan' (bindirilmiş kıtalar / tencere tava, hep aynı hava)... Fidaner'in yaptıkları işin mutlak iyi ya da doğru olması durumunda dahi sadece aldıkları tepkinin bile bir şey ifade ettiğini kabul etmesi bir yana, bir neden-sonuç saptırması (son 13 yıldan tanıdığımız bir şey daha) ve tam bir iktidar ağzı ile insanları ayırtıp, suçlular, failler ve onlara alet olmuş zavallı kurbanları tarif ettiği yazısı son olarak 'büyük mağduriyet' ve Avareler'in savunmasını da aşan bir 'üst akıl kıssası' ile bitiyor. Duvarın 'Doğal süreç içerisinde zaten bozulacağını öngördüklerini' aktaran 'kent bilirkişisi', 'kent tekeli' yazısı bu defa da, tepkilere konu olan duvar resminin üstünü 'Duvar babanızın malı mıydı ki üstünü kapattınız?' diyerek yeniden boyayanların yaptıklarına başka bir neden sonuç saptırması ile yaklaşıp, 'Kuşların, kalemlerin üstüne çarpı atmak, insan figürlerinin gözlerini oymaya çalışmak' şeklinde romantize ediyor. Kendilerinin üstünü boyadıkları kuşlar ve isimler yokmuş ve bir gün insanlar sabah yataklarından kalkıp 'gidip şu Avarelerin resmine saldıralım' demiş gibi. Üstelik yazıya göre 'bunları yapanlar ne yaptıklarını bilmiyor olabilirler' ve fakat 'aralarında akliselim sahibi birileri olmalı... Avareler'in bir duvar yazısı 'bütün gökdelenler sahiplerine girsın' diyordu. Ancak 'Bunların doğal süreç içerisinde bozulacağını öngöremedik'. Bu nedenle bu yazının 'Bütün üst akıl, sahiplerine girsın' olarak

yeniden yazılmasına ihtiyaç var. Ve elbette şayet bu Avareler ve Fidaner'in kabul edeceklerini beyan ettikleri türden bir eleştiri olarak değerlendirilirse. Zira bunu da tasnif ettiler.

Son olarak Fidaner'in imzası için seçilen fotoğraf eski duvarın merkezinde yer alan Barış işareti önünde çekilmiş bir kare, bu da tanıdık olduğumuz devlet iktidarı lügatında 'Duvarı sizden öğrenecek değiliz'e tekabül edecektir.

Hangi anının kaç zamanda silinip silinmeyeceği, hangi anıya ne zaman 'Yeniden kişilik kazandırılması gerektiğine' dair fikirleriniz olabilir. Bunları savunmanız da pekâlâ mümkün. Ancak bunu o çok sıkıldığımız iktidarın ağzı ve polisinin tavrı ile yaptığınızda bu kentin ve kent hareketinin nelerden menkul olmadığını göreceksiniz.

Kuğulu Duvarı'nda bugün itibarıyla (6 Eylül) durup duran şu yazı ise tüm üst akıl ve devletçi reflekslere tokat niteliğinde: **'Size insanlığı öğreteceğiz'**.

(Editör Notu: Eylül sayısı için kaleme alınmış ancak bu ay gazetede yer alabilmiştir.)

DOSYA: Yeni Başlayanlar için Ankara-IV

Ankara Sıkıcı Değildir - 2

“Ankara anakara değil miydi? O göller de ne?”

Gözdem Üner Tubay

Ankara'da yaşam sıkıcı değildir; olsa olsa hayat kadar!
Çünkü Ankara hayatın tam ortasıdır, sahicidir. Başka şehirler gibi ilk görüşte aşık edip sizi, unutulmaz kılmaz kendini; ama orda yaşadığınız aşk da hiç unutulmaz...
Teoride değil pratikte manifesto bu! İşte ayrıntıları:

Geçen Bayram yine herkesin akın akın şehri terk ettiği şahane günlerde; az trafikli, az insanlı Ankara bize kaldı. 3 gün ard arda çoluk çocuk yaptığımız piknikler 'Orman havası almalıyım!' diye ikaz dumanları fışkırtan beynime çok iyi geldi. Ankara'ya yabancıysanız gri gelebilir buralar, ama keşfetmeye açık saklı olanakları vardır. Mogan, Eymir ve Karagöl, su kenarı ve açıkavada vakit geçirmek için sevdiğim yerlerden. Özellikle çocuklarla

etkinlik arayanlara tavsiye ederim, çocuğumuzu bir alışveriş merkezine götürüp sonra da orada gereksiz birşey almaması için zorlamaktansa, açıkavayı terk etmek istemeyeceği için 'annee burdan gitmeyelim biraz daha duralım, olmadı burada yatalım, çadır kuralım' şeklindeki mızımızlanmalarını çekmeyi tercih ve tavsiye ederim...

Not: Karagöl'ün ilgili tesisleri yeterli kalitede değil, başka memleketlerde olsa ne güzel olması gerektiği gibi olur herşey...

Ankara görünenin ardında farklı keşiflere imkan verir, bulduklarımı paylaşmak bana iyi geliyor; siz de "ben'imle ve/veya "birçok"la paylaşmak isterseniz bulduğunuz değerleri, bir "tık" kadar uzağım sadece... gozdemtubay@hotmail.com

Ankara?

Akın Atauz

İlişkideki yazıyı, bir arkadaşım internette bulup göndermiş.

Kaynağı nedir, kim yazmış, bilmiyorum.

Okuduğumda, beni de elbette, bütün Ankaralıları gibi tutan/sarmalayan bir yazı oldu ve etkiledi. Dikkatlice okunsa, hatta ilk okumadan sonra eleştirel bir gözle okunsa, birçok bakımdan söyleyebilecek birçok söz olabilir elbette.

Ancak onları şimdilik bir kenara bırakalım.

Hani cümleler vardır, olmadık bir yerde bam telinizden yakalar, yüreğinize dokunuverir aniden. Bir arkadaşım bana mesaj attı geçenlerde, "Aklıma sen geldin" diye, ekinde de bir yazı:

"Ankara diye bir şehir yoktur. Ankara diye insanlar vardır."

Var ya... Can evimden vuruldum resmen. Nasıl da yerinde bir ifade!

Doğru.

Ankara diye insanlar vardır.

Ve o insanlar, güven demek, sahicilik demek, vicdan demek, merhamet demek, birlik beraberlik, kenetlenmek demektir. Huzur demektir. Neşe, coşku, ferahlık, aidiyet demektir. Ya da benim aklıma ilk bunlar geliyor. Çünkü benim Ankaralarım öyle.

Nedense sonbahar geldi mi daha çok özlüyorum memleketimi. Ekim yumuşak geçer, gündüzleri ılık, geceler serin.

Ankara'm, kasım geldi mi kasımpatı kokar. Kokusu yoktur ki dersiniz şimdi. Bir çeşit vardır kokusu, kasımlarda Atatürk kokar Ankara. Anıtkabir'in yolları, yolundaki aslanları, o yolda yürüyen Ankaraları gelir gözümün önüne.

Kış dedin mi közlenmiş kestane kokar, o simsiyah is kokusuyla karışık. Yahu insan is kokusunu sever mi dersiniz. Memleketim gibi kokunca sever işte.

Ankara'lar, ellerinde birer kese kağıdı, içinde kabuğu kömür olmuş kestanelerle, bir taraftan parmakları yana yana ayıklayıp yerken, sokaklarda söyleşe gülüşe yürürler. Ayıkladığınızı yanındakine verirsiniz, o da kendi ayıkladığını size ikram eder. Birbirinizi doyurursunuz yani.

Ayazı fenadır. Burnum donup kopacak, yerlere düşecek, yüzümden ayrılverecek dersiniz. Elleriniz uyuşur soğuktan. Kulaklarınızı hissetmezsiniz, o kadar yani.

Ama girer bol tarçınlı bir salep çekersiniz kendinize. Canına yandığının salebi de ılınmak bilmez bir türlü. Varsın diliniz bir güzel yansın. Bir dost muhabbeti ile salep birleşti mi, tadına doyum olmaz.

Kar yağdı mı harbiden yağar. Öyle İstanbul'daki gibi yere düşen kar eriyivermez. Sözü'nün eri yiğit gibi düştüğü yere yapışır kalır. Bilek boyu oluverir kaşla göz arasında. O tertemiz kar, ilk bastığınızda bir gıcırdar, bir gıcırdar, öyle güzel sestir ki o.

İşte bu yüzden karla ilgili çok anısı vardır Ankaralıların. O

konuyu açmayagörün, askerlik hatıraları gibi anlatır dururlar; susturamazsınız.

İstanbul gibi gezip tozacak yeri fazla yoktur. Ankara'da hayat dostluktan ibarettir o yüzden.

Bir program yapacaksanız özünde "insan" vardır.

Yani, Ayşe ile buluşacaksanız, amaç Ayşe'yi görmektir, gideceğiniz yer, sadece tefferruat.

İstanbul'a ilk taşındığımda hayret etmiştim.

Önce mekan seçiliyor, misal, Boğaz'da kahvaltı; sonra kimlerle gidileceği belirleniyor..

Yani asıl amaç Boğaz'da kahvaltı.

Ayşe gelmezse Fatma aranır, yeter ki Boğaz'a gidilsin.

Masaya otururken genelde denize bakacak şekilde oturulur, mümkünse yan yana da dizilebilir, yeter ki deniz görünsün.

Bir gün baktım ki, sırtını denize dönüp oturan bir tek biz Ankaralıyız. Denizi sevmediğimizden değil ha, dostluğu ilk sıraya koyduğumuzdan.

Keza sabah kahvaltısı diye buluşup gazete okumak da beni ayrı şok eden bir şeydi. Ankara'da da gazete var kardeşim, ama biz evde okuruz onu. Madem denize bakarak gazete okuyacaktın, beni niye çağırıyorsun?

Diyeceğim o ki, yalnız değildir Ankara insanı. Etrafı illa ki dostlarla çevrilidir.

Akşam gittin, bir kargacık burgacık meyhanede iki tek rakı mı içtin, herkes birbirini eve bırakır, kendi giden varsa mutlaka sağ salım vardın mı diye aranır.

Seyahate mi çıktın, giderken arar veda edersin, gelince arar, ben geldim dersin. İster iki gün git, ister iki ay. Birileri vardır mutlaka senin yolunu gözleyen.

Hastasın diye programlar iptal edilmez. Program senin evinde yapılır. Toplaşılr gelinir, hasta yatağının başında muhabbet edilir. Sen uyuyakaldıysan, fısıldaşarak çıkarlar odandan. Uyanınca onları yine evinde, yanı başında bulursun, sen uyurken güldükleri şeyleri anlatırlar, sen de güler ağrını, tasanı unutursun.

Önceden planlanmaz her buluşma. Bir akşamüstü, fırından yeni çıkmış esmer, kavruk, çıtırık Ankara simidini alırsın, telefon

edersin, "evdeysen sana geliyorum." demen yeterlidir. Eski kaşar, demli çay eşliğinde seni bekliyor olur Ankaralıların. Herkes birbirini arar, müsait olan kim varsa doluşur eve. Öyle ikram derdi yaşanmaz. Beraber yumurta kırsan, bir menemen, bir bulgur pilavı attırsan, en şahane ziyafet niyetine mohmoh yenir.

Sevincinde sırtını sıvazlayanın, üzüntünde gözyaşını silen dolar etrafına. Dedim ya, Ankara yalnızlar şehri değildir.

Ben Ankara'dan taşınalı tam 18 sene olmuş. Laf aramızda son gidişlerimde hep üzüldüm.

Çünkü şehir olarak, şekil olarak Ankara benim bıraktığım Ankara değil.

Çocukluğumun, ilk gençliğimin geçtiği yerler, Kızılay, Tunalı, Mithatpaşa, Bahçelievler, Çankaya, öksüz kalmışlar sanki. Herkes şehir dışında yaşıyor.

Şehre eğer Ulus tarafından girmezsem, kendimi Ankara'ya girmiş gibi hissetmiyorum.

Tunalı'da Flamingo kapanmış, salebimi nerede içeceğim diyorum. Merkez Lokantası kapanmış, Anneler Günü'nü nerede kutlayacağız, o mavi kutularda mis gibi süt kokan dondurmaları nereden alacağız diyorum, Vakko kapandığından beri Kızılay ucubik bir yere dönüştü benim için.

Ne bileyim, Ankara sanki o 80li -90lı yıllardaki haliyle beynimde bir dosya gibi "save edilmiş", ama yerinde yeller esiyor.

Sonra bakıyorum şöyle etrafıma. Şükürler olsun, "Ankaralarım" yanımda diyorum. Benim için Ankara artık onlar diyorum.

Derler ki, her Ankaralı, İstanbul'a geldiğinde, kendi küçük Ankara'sını kurarmış.

Ben nerede olursam olayım, ister Türkiye'mde, ister dünyanın öbür ucunda, o ahretlik Ankaralarım var olduğu sürece benim sırtım bu dünyada asla yere gelmez diyorum.

Ankara diye bir şehir yok artık gerçekten.

Ankara diye insanlar var.

Doğru.

Ben nerede olursam olayım, ben Ankara'yım.

ANKARA ANKARA GÜZEL ANKARA ve ANKARALILAR"

Tekrar düşünüyorum: Bir kenti nasıl algıladınız (ve elbette Ankara'yı da nasıl algılıyoruz?) sorusuna yanıt bulmaya çalıştığımızda, yaptığımız hep, şu noktaya gelip dayanmak oluyordu: Bir kenti ("kent" bir coğrafya terimi olarak ele alındığında) mekansal (fiziksel) ve toplumsal (belki bu "sosyal" sözcüğüne sosyal psikolojik ve psikolojik boyutlar da ekleyebiliriz?) olarak algıladınız ve çözümleriz.

Ama yukarıdaki ifade, bu tanıımı değiştiriyor. Fiziksel olanı ayırıyor ve sıfırlıyor. Hatta toplumsal olanı da indirgiyor ve sadece psikolojik bir boyuta (sadece kişiler, sevdiğimiz kişiler, dostlarımız ve dost ortamının kestane kokan sıcaklığına) indirgiyor ve orada bırakıyor. "Ankara diye bir şehir yoktur. Ankara diye insanlar vardır." diyor. Kent, mekanıyla ve her şeyiyle eriyor ve aklımızda sadece Ankaralıları, bizim Ankaralarımız kalıyor. Bir mekan olarak değil, bir dostlar topluluğu, bizi can evimizden vuracak kadar sevdiğimiz, sevgileri her daim burnumuzda hasretle tüten insanlar olarak Ankara...

Oysa kentlerin daha çok bir simgeler yarışı içinde olduğunu, "markalaşmak" için birbirine göre daha görkemli bir biçimde hatırlanabilir biricik fiziksel özellikleri neyse, bunu ön plana çekerek, akıl çelen bir sembolle anılmak istediğini biliyoruz: Paris: Eiffel Kulesi, Londra: Big Ben, Berlin: Brandenburg Kapısı, Roma Coliseum, İstanbul: Ayasofya vb. Peki Ankara ne, ya da kim? En yakın dostlarım. Onlar benim Ankaram. Ama, diyelim ki, Çankaya'daki döner kule değil, Ankara Kalesi değil, Anıtkabir değil. Hiç biri olamaz zaten, o ancak, canlı ve sıcak, kestane kokan bir insan olabilir... Bizi can evimizden vuracak kadar sevdiğimiziz...

Bu tür bir değerlendirme, belki de sadece Ankara'ya özgü bir değerlendirmedir?

Belki de ta en başından beri, Cumhuriyet Ankarası'nın "modernleşme" çağlarında ve daha sonra İMG dönemindeki "post modernleşme" çağlarında, farklı nedenlerle de olsa, bu hep böyle oldu. Ankara, bir türlü benimsenebilen bir coğrafya mekanını olmadı, olamadı. Hep sevdiğimiz insanlar, sıcak arkadaş toplulukları olarak kaldı. Bir yanı (mekanı) eksik bir yer. Ama umurumuzda değil. Çünkü kentin asıl özelliği olan ve onu bir "yer" yapan özelliği, arkadaşlarımızın sıcaklığı, arkadaşlığı. Ve onun bize verdikleri de o kadar fazla ki, bu da, başka hiçbir kentte bulunmayacak bir şey...

Bir Ankaralının (dostlarına/arkadaşlarına, çevresine, içinde bulunduğu küçük topluluğa) verdiğini, bir İstanbullu veremez, İzmirli veremez, Parisli, Londralı, New Yorklu veremez. Belki hatta Diyarbakırlı bile veremez. Onu sadece bir Ankaralı verebilir ve Ankara'yı da Ankara yapan özellik budur. Bu Ankara'ya özgü bir durumdur ve kentin de kurucu ögesi burada bulunur.

"Ankara diye bir şehir yok artık gerçekten." "Ankara diye insanlar var."

Bu düşüncenin tartışılabilir, hatta gördüğünüz gibi, "tehlikeli" yönleri de var. Bu bakış açısına göre, İMG kente ne yaparsa yapsın, kent ne kadar küreselleşmeye doğru değişimler geçirerek eskiden kalma imgeler yaratan o küçük fiziksel özelliklerini ("landmark"larını) bir bir kaybederse kaybetsin, o artık bizim kafamızın içinde "save edilmiş" bir yerde durduğu ve buna da kimse erişemediği ve kimse bu Ankara'da tahribat yaratamadığı için, pekde bir sorun kalmıyor ortada...

Bütün bu savların, belki 19. YY'ın başından beri Rus edebiyatında, ya da 1940'lardan beri Sabahattin Ali ve çağdaşlarında sıkça gördüğümüz, bir semaverin başına

toplanmış ve taşraya sıkışmış entelektüel ile ilgili bir yönü vardır? Ya da, dünya başkentlerinden birinde yaşadktan sonra taşraya gelen (hatta daha sonra oradan taşra anılarını da alarak tekrar göç etmiş bile olabilir) bir aydın sıkıntısından ibaret olduğunu da düşünebiliriz pekala...

Bilmiyorum, dünyanın diğer yapay başkentleri için de, Brezilya'da, ya da Avusturalya'da veya Güney Afrika'da, (Petersburg'u birçok nedenle dışarıda tutuyorum elbette) benzer bir edebiyat ya da folklor gelişmiş midir? Ankara'nın, mekanlarıyla da bir "şehir" olarak anılmayıhak ettiği dönem, belki bir tek 1940-1960 (en fazla 1970) arası için düşünülmüştür. O sıralarda İstanbul henüz kendisini toparlayamamış aşamada, yangın sonrası İzmir gelişmesinin belki emekleme dönemlerinde ve Ankara'da, tutarlı ve hızlı bir biçimde yürütülen "modern(leşme)" programının meyvelerini topladığı/doruklarına ulaştırdığı ve modern karşıtı bir ideoloji tarafından ezilmeye başlanmadığı bir dönemdeydi.

Oysa bugünkü Ankara'yı mekansal olarak anlatmak/ simgelemek için düşünülebilecek hiç bir şey kalmadı. Kent mekanı, kimsenin anlam veremeyeceği bir "ucubeye" dönüştü (bu sözcük gerektiğinde kullanılabilirmeli ama Mehmet Aksoy'un başına gelenlerden sonra kullanabilmek ne kadar zorlaştı).

Evet, gerçekten öyle galiba: Ankara dediğimiz büyük nüfus yığılması, mekanda ilgi çekecek bir şehir oluşturabilme arayışını da, kısa bir süreyle yakalayabildiği nitelikleri de kaybetmiş gibi. Herkesin kendi Ankaraları var artık; tanıdığı ve sevdiği insan yüzlerinden yapılmış... Bugünün saraylı ve robokoplu kentini görmek bile istemiyoruz.

Sütunlu Yol

Serdar Koç

Arkeolojik bilgilerden anladığımıza göre, antik Ankyra şehrinin kutsal alanı olan Augustus Tapınağı'nın bulunduğu yerden Roma Hamamı'na doğru uzanan ve M.S. 2-3. yüzyıllarda yapılmış olduğu tahmin edilen görkemli bir sütunlu yol, kentin merkezini ve omurgasını oluşturmaktaydı. 1937-44 yılları arasında yapılan Roma Hamamı kazılarında ve Çankırı Caddesi'nin yapımı sırasında ortaya çıkan bu antik yol, ne yazık ki yeni yolun altında kalmıştır.

Roma Hamamı ile Augustus Tapınağı arasındaki bu geniş bulvar Angora'nın agorasıydı. Bu geniş bulvarın iki yanında mermer sütunlar ve ağaçlar yükselirdi. Sütunların arkasında kamu binaları, işlikler, çarşı ve dükkânlar diziliydi. Siyasi ve ticari hayat burada şekillenirdi. Hem toplantı ve gezinti alanıydı hem de pazarlar kurulur, tiyatrolar sergilenirdi. Eğlence mekânlarında ise, sarışın köpüklü bira ve müzik eşliğinde sohbetler edilirdi. Agora aynı zamanda kent meclisiydi de. Roma'nın doğu sınırlarına yakın bir kavşak noktası olan Ankara, imparatorluğun bir nevi serhat başkentidir.

Eğer kentin antik dokusu korunabilse ve etrafında modern kentleşme düzenlenebilseydi, başkent bugünkünden bambaşka ve muhteşem bir görünümde olabilirdi. Maalesef artık çok geç ve uzak bir ütopya.

Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden birisi olan Angara'mızı yazık ki kötürüm ettiler, kötürüm olasıcalar. Kent rantı yaratmak uğruna yağmaladılar.

Ulus bölgesinde, daha ilk kazmada, toprağın hemen altından başlayarak tarihi kalıntılarla karşılaşmayan bir inşaat çalışması yok gibidir. Her santiminden adeta tarih fişkırrır. Bugün artık örtbas edilmiş olan bir tarih...

En eski çağlarda Ankara'nın yerleşim yeri olarak

seçilmesinin en önemli sebebi bence, hem korunaklı olması ve hem de bolca akarsuyun bulunmasıdır. Ve giderek doğu istikametinde önemli bir yol kavşağı olması da önemini sürdürmesini sağlamıştır.

Ankara, Roma ordularının doğu seferlerinde bir dinlenme ve hazırlık karargâhıydı. Bir nevi ara başkent gibi. Ellibin, yüzbin askerli ordu, birkaç günde temizlenir paklanırdı. Elimizde başka hiçbir bilgi olmasa bile, bunu aynı anda ikibin kişinin yıkanabileceği büyüklükteki Roma Hamamı'ndan anlayabiliriz.

Roma da Osmanlı gibi hamamcı bir imparatorluktu.

Ganimet ve tecavüzün yaygın olduğu toplumlar, özellikle de cinsel suçlarından din aracılığıyla temizlenebileceklerini sanırlar. Din manevi temizlenmenin bir aracı olmuştur, hamamlarsa fiziki temizliğin...

Augustus Tapınağı kalıntıları, Ulus'ta bugünkü Hacı Bayram Camisi'nin olduğu yerededir. Daha doğrusu Hacı Bayram Türbesi ve Camisi, Augustus Tapınağı kalıntıları üzerine bina edilmiştir. Anadolu'da, dağda belde, nerde bir yatır görseniz bilin ki hemen altında veya yanı başında antik bir kutsal vardır. Tarih içinde kutsallar birbirinin üzerine bina edilir, birbirini izler. (Tarih süreklilik arz eder de ona sebep. Tarih boşluk kaldırmaz. Tarih olmak, tarihi olmak, halk olmak boşuna değildir...)

Sütunlu yolun bir ucunda dini kutsal yani ilahi temizlenmenin mabedi, diğer ucundaysa bir hamam yani fiziki temizlenmenin mabedi vardı. Bu ikisi arasındaki bulvar boyunca da kentin agorası... (Oralarda bir yerlerde başka şeylerde olmalı...)

İliştiri;

"Romalılar M.Ö.1.yüzyılın sonlarına doğru Galatya'yı eyalet haline getirip Ankara'yı metropolis-başkent yaptıktan sonra, bir takım imar faaliyetlerine girişmişler ve şehrin büyüüp gelişmesini sağlamışlardır. Roma-Augustus Tapınağı'nın bu dönemde yapılarak imparator kültürünün de Ankara'ya getirilmesi bu kente verilen önemin bir belgesidir.

Augustus Tapınağı, Ulus'ta Hacıbayram Camii'nin bitişiğinde yer almaktadır. Roma Döneminin önemli yapıtlarından biri olan tapınak, son Galat Hükümdarı Amintos'un oğlu Kral Pylamenes tarafından Augustus'a bağımlılık nişanesi ve Galatya Eyaletinin Roma'ya katılmasını kutlamak amacıyla M.Ö. 25 yılından sonra yapılmış olmalıdır. Roma Döneminde Ankara, Augustus Tapınağı'nın bulunduğu kutsal tepenin etrafında kurulmuştur.

(...)

"Tapınağı kiliseye dönüştüren Hristiyanlar cellanın güney duvarına üç pencere eklemişler ve cella ile opisthodomos arasındaki duvarı yıkarak naos'un gerisine de bir krypta yapmışlardır. 15.yüzyıl başlarında Türklerin Ankara'yı almasıyla tapınağın kuzey-batı köşesine Hacıbayram Camii eklenmiştir. Cellanın kuzey-batı duvarının bir bölümü 1834'de yıkılmış olmakla beraber tapınak bu gün iyi korunmuş durumdadır. M.Ö.8.yüzyıldan günümüze değin tüm kutsal yapıların üst üste ve yan yana bulunmasını bir eski Anadolu geleneği ve Anadolu insanının hoşgörüsü olarak yorumlamak yanlış olmaz." (Alıntı; Anadolu Medeniyetleri Müzesi web sayfası)

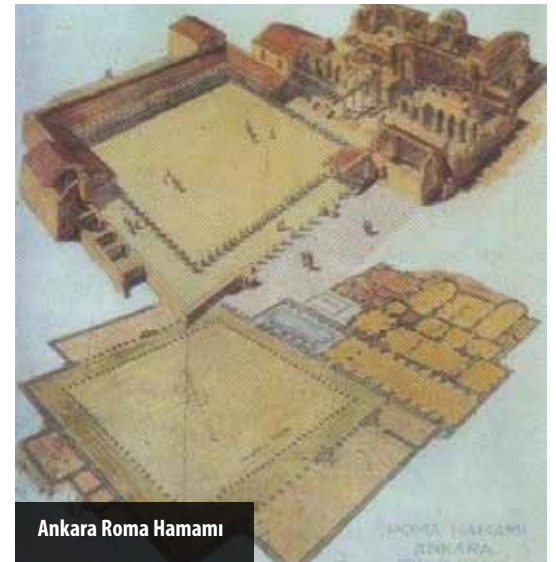
Dipnot;

(Hoşgörü ve kardeşlik teraneleri, efendi-köle ilişkisinin tezahürüdür. Eşit haklara ve yükümlülüklerle dayanan emek dayanışması ise halk demokrasisinin ve diyalektik tarih bilincinin ifadesidir.

Tarihi Mezopotamya veya güncel egemen söylemle Ortadoğu'ya karşı gerçekleştirilen, ardı ardına, bitmek tükenmek bilmeyen emperyalist ve yerli işbirlikçi faşist saldırılarsa, tarih bilincini tarumar etmeyi amaçlayan bilinçaltının yansıması olmalı. Ve elbette, kanımızı, iligimizi sömüren o azgın kapitalist tahakkümün şiddeti...)

Zeyl;

devralıyor cehennem nöbetini
peş peşe...
tarihi Mezopotamya kentleri
"karanfil elden ele"
(... ...)

Levent Cantek(*)'le “Nedir bu Ankara Edebiyatı?”

Besim Can Zırh - Tanju Gündüzalp

Ankara'ya yeni gelen hemşehrilerimiz için hazırladığımız “Yeni Başlayanlar için Ankara” dosyası vesilesiyle, İletişim Yayınları edebiyat editörü Levent Cantek ile söyleştik: “Nedir bu Ankara Edebiyatı?”

Kentleri betimlerken kimi mecazlara başvurmak sohbeti başlatmak için kolaylaştırıcı olabiliyor. Bu görüşme için de bu oyuna başvurursak, Ankara'nın kent şahsiyeti, kadın mıdır erkek midir?

Ben bu gibi şeyleri çok sevmiyorum ama tabii eğlenceli bir tarafıyla. Ankara'nın kent şahsiyeti dönemine göre değişir. Eğer bir kimlik atfedeceksek, başlangıçta kısa saçlı, makyajsız, erkeklerin arasında rahat çalışabilen bir kadın düşünebiliriz. Dönemin bir kurumu olarak Köy Enstitüleri ile özdeş, perhizkar, cumhuriyet misyonu peşinde idealistçe çalışan bir kadın tahayyül edelim. Kemal Tahir'in *Bozkırdaki Çekirdek* romanında betimlediği gibi. Fakat bu iyimser ve romantik simge sonraki yıllarda sert bir realiteye tosladıkça değişiyor. Şimdi Melih Gökçek Ankara'sında yaşıyoruz ve bu Ankara artık başka bir kent. Çok daha Orta Anadolu'lu bir Ankara bugün Ankara.. Türkiye'nin değil Orta Anadolu'nun başkenti. Bu nedenle daha erkek; hayat gailisi, konuştuğu dil çok daha farklı. Günü kurtarmaya çalışan. Bir tür hemşehrilik kimliğiyle övünen ama bu aidiyeti Çorum, Kaman, Kırşehir, Yozgat gibi, çevre Orta Anadolu taşrası üzerinden kuran bir hissiyat var.

Bu hissiyat Ankara'nın cumhuriyetten önceki kimliğine dair değil mi?

Çok öyle diyemeyiz. Benim ailem Ankaralıdır. Hacettepe Hastanesi yapılacak zaman istimlak edilen aile evimiz handiye 100 yıllıkmış. Şimdi bizimkiler Ankara havası diye çalınan şeyleri duyduklarında, ki dingirt derler, “Ankara havası böyle çalınmaz” diyorlar. Çevresinden aldığı şimdiki nüfusunun belirginleştirdiği bir Ankara var artık. Havaalanı yolundan Ankara'ya gelirken gördüğümüz Ankara, fıdaydanın Ankara'sı değilmiş gibi geliyor bana. Bu da dönemle ilgili bir şey. Yapacak bir şey yok. Her kentin şahsiyetini belirleyen, gündelik hayattan ve popüler kültürden beslenerek gelişen semboller vardır ve o şehri anlamak adına önemlidirler. Bu sembollerin belirlediği bir iklim olur, kentler de şahsiyetlerini o iklimde kazanır. Elektrosazla ve darbukayla icra edilen bir eğlence unsuru olan, Boğaz'da tur atan teknelerde dahi

çalınan *Ankara'nın Bağları*'nin temsil ettiği bir Ankara artık söz konusu olan. Eskiden, haliyle böyle değildi. Bir dönem, 1950'lerin ikinci yarısından sonra Mülkiyelilerin temsil ettiği bir Ankara vardı. 1970'lerde, o dönemin siyasallaşmasıyla birlikte, ODTÜ'lüler öne çıktı. Ne bileyim, 1980'lerde ben 18-19 yaşındayken Ankara'da Eylül ayı, Barış Günü için düzenlenen, binlerce kişinin katıldığı konserlerle bilinirdi. Şimdi nerede, sol tınılı o konserler. Kalmadı. Böyle bir dönemsellik söz konusu Ankara için. Ama madem bu mecaz oyununu oynuyoruz; Reşat Nuri'nin Feride'siyle başladık diyelim, sivri pabuçlar ve parlak ceketler giyen, *lalı* konuşan, Ankara'ya Angara diyen bir erkeğe geldik. Behzat Ç. de var bu erkeğin içinde Ankaralı Turgut da, hatta Flash TV de.

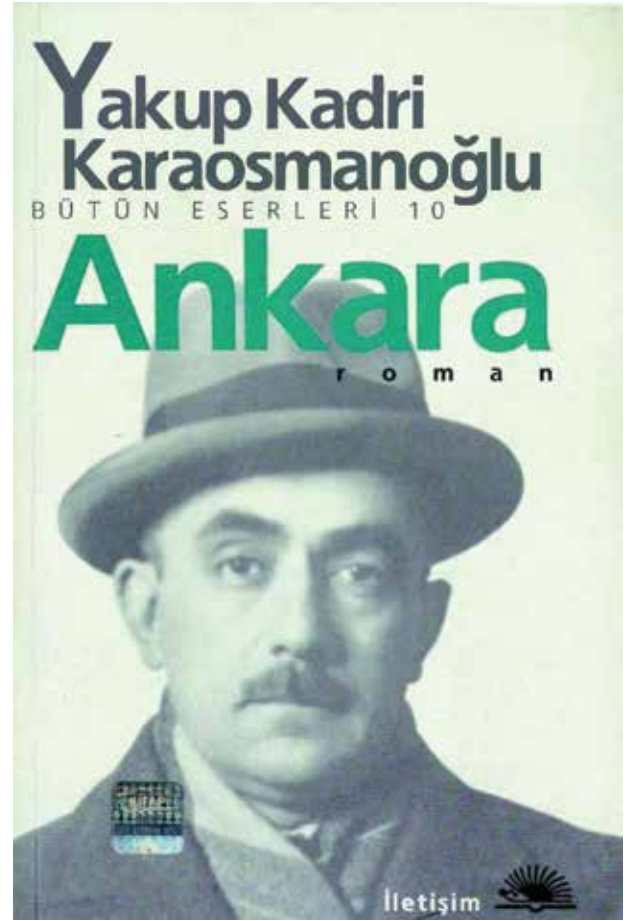

Bu dönemsellik vurgusu önemli sanırım. Kuşkusuz her kent için geçerlidir ama Ankara, Türkiye gibi bir ülkenin başkenti olduğu için dönemselliklerden daha çok etkileniyor belki. Ankara'nın gündelik hayatını dışarıya çok belli etmeyen bir yapıya da var. Katmanlı bir kent. Yahya Kemal'lerden, büyük iddialara sahip kasvetli bir başkentten, Melih Gökçek'e, yarım kalmış bir projenin, Anadolu'nun ortasında unutulmuş başkentine kadar Ankara'nın dışarıdaki temsilleri, kente dair önemli bir çok şeyi gölgeyor gibi. Söz gelimi, Murat Germen'in açtığı bir serginin adı: “Ankara: Öncü Modernizmden Öykünmeci Mimesis ve Sahte Fütürizme.” Başkent olarak Ankara'nın makus tarihini özetleyen bir başlık evet, ama bu kentte akan hayata çok değmiyor. Bu Ankara'nın pek bilinmeyen bir yanı. Mecazları bir kenara bırakırsak Ankara'yı neresinden tutarak konuşmaya başlamak lazım?

Bir tarafından tutarak konuşabilmek çok mümkün değil. Burası bir metropol artık, çok hikâye var, nereden tutsan oradan dağılır... Öncelikle Anıtkabir Ankara'da. Burası, Türkiye'nin her köşesinden insanların anma için, ziyaret için, protesto için gelip ziyaret ettikleri dünyanın en büyük anıt-mezarlarından biri. Ankara'nın bir simgesi bu mekân. Ankara'nın Ankaralı olmayanlar için de böyle bir anlamı var. Devam edelim. İşte İstanbul'a gittiğimizde sorarlar, “İstanbul'u neden sevmiyorsunuz?” “Ben Ankaralıyım, genlerimde var” diyorum. Bir tavır var burada. Bunun farkındalar. Ama hasmâne, belki oryantalist diyelim, yukarıdan bakan bir tavra karşı gelişmiş bir tavır bu. Türkiye'de gündelik hayattan siyasete kadar pek çok şeyi İstanbul yönetir. Ama olumsuz ne varsa “Ankara böyle istedi” diye açıklanır. Bu bir algı, bir tavır. “Ankara'da bir numara yok, ne anlatıyorsunuz bu kadar” diye soruyorlar mesela. Ama diğer yandan da dönüp Ankara'nın pavyonlarıyla ilgili yazı istiyorlar. Bir güldürü konusu olarak. Oryantalist bir arayış. Niye benden istiyorlar, Ankaralıyım diye. Ankaralıysan sen bilirsin, gibi bir algı. Pek çok koldan yürüyen bir tavır bu. Buna alternatif bir İstanbul karşıtlığı oluyor ve bu İstanbulluları rahatsız ediyor. Düşünün, kim İstanbul'a güzel değil diyebiliyor?

Bir diğer mesele de Ankara'nın içinde farklı yerellikler var. Bizim zamanımızda “Tunalı bebesi” derdik mesela. Küçük bir cadde ama kendi kimliğine sahip. Bizim için bir anlamı var. Buna karşı, havaalanı yolunda “tebessüm şehri Pursaklar” var. Benim gençliğimde şirin küçük bir köyü Pursaklar. Şimdi biz bakıyoruz, “ne kadar kitsch” diyoruz ama orada yaşayanlar bu haliyle övünüyorlar. Diyorum ya, Orta Anadolu'nun başkenti olan bir Ankara var.

Bunları hep birlikte düşününce Ankara'yı bir yerden anlatabilmek biraz zor. Bu nedenle de tarif etmeye kalkınlar İstanbul'a, İzmir'e bakarak tarif ediyorlar. Niye böyle? Bence, biz âşık olmak nedir bilmiyoruz. Biz nefret

etmeyi ya da bunun pozunu yapmayı biliyoruz. Ne olursa olsun, bir şeyi açıklamaya neden sevdiğimizle değil neden sevmediğimizle başlıyoruz. Ankara konusunda da böyle. Ben üniversiteye gidene kadar böyle bir gündemim yoktu. Sonra İstanbul'dan İzmir'den gelen arkadaşlarla, onların Ankara algılarıyla karşılaştıkça, bir susuyorsunuz iki susuyorsunuz sonra siz de cevap vermeye başlıyorsunuz. Sonra bu tavır sizin kimliğinizi belirliyor.

Ankara'nın özellikle bizim gibi insanlar için bir yereli olmadığı da söylenir. Kamunun, bürokrasinin, devletin bastırdığı bir yerel. Hepimiz geçiciyiz algısı. Bir nedenle geliriz, kalmamızı gerektiren bu neden gerektirdiği kadar ikâmet ederiz sonra da gideriz gibi bir algı. Ama diğer yandan baktığımızda bir şeyler de kalıyor. Tüm siyasi parti merkezlerinin burada olması, sivil toplum örgütlerinin bu kentte örgütlenmiş olması, üniversiteler... Bunu nasıl konuşabiliriz?

Önce şunu söyleyeyim, ben buralıyım, buraya sonradan gelmedim. Burada tutunmak gibi bir arzum olmadı. Anam, babam, atalarım epeyce Ankaralı. Burayı sonradan sevmедim. Bizim evde fıdayda çaldı mı herkes gülmeye başlar. Geçicilik ve geçişkenlik bahsinde doğru bir adres olmayabilirim. Ama evet Ankara'nın söylediğinin anlamda bir geleneği var ve bu gelenek yaşamaya devam

ediyor. Kültürel üretimin İstanbul'da olmasının nedeni sermayenin orada olmasıyla ilgili. Para orada. İnsanların oraya göç etmesinin nedeni bu. Hepimiz hayatımızın çeşitli dönemlerinde bu tercihle karşılaşıyoruz. Ben de İstanbul'a geçmem için teklifler aldım ama bunu tercih etmedim, şartlar başka türlü olsaydı, "ekmek parası" diyerek gidecektim.

Ankara, İstanbul'a göre daha küçük ve sakin bir şehir. Burada üniversiteler çok etkili olabiliyor. Hep olmuş. Ankara kimliğinin kuruluşunda önemli kurumlar bunlar ve önemli bir gelenek kurabilmişler. Ankara'da her türlü üretimin yapılabileceğini düşünüyorum ben. Yapılmaması için hiç bir neden yok. Akacak mecrayı bulmakla ilgili bir mesele.

Dışarıdan görülmeyen yanlarından biri de bu diyebilir miyiz?

Hemen her Ankaralı bu tavırla karşılaşmıştır, "Ankara'dan bunun yapılabilmesi çok ilginç" filan derler. Halbuki, nerede olursanız olun, nerede iş yapıyorsanız yapın içinde bulunduğunuz ortamda sığınabileceğiniz bir kabile varsa orada üretim yapabilirsiniz. Ben Gazi Üniversitesi'nde çalıştım bir süre. Vasat ve baskıcı bir ortamdı ama ben çalışmaya devam ettim çünkü bir kabilem vardı. Benzerlerinizi buluyorsunuz ve dayanışma içinde çalışmaya devam ediyorsunuz. Bu her yerde aynıdır diye düşünüyorum. İstanbul'da da kabileler var. Şehir güzellemleri güzeldir, romantik şeyler bunlar ama aslolan üretim. "Nazar etme ne olur, çalış senin de olur" mu diyelim şimdi? Şaşıracak bir şey yok, nerede olursanız olun, güçlü olan, belirgin olan bir anlayışın dışında duruyorsanız, onunla hesaplaşmak zorunda kalıyorsunuz.

Ama Ankara'nın kabileleri besleyen bir iklimi olduğunu söyleyebiliriz.

Evet diyebiliriz. İstanbul'da da kabileler var tabii... Belki burada farklı olan şey şu, orada bir yere gittiğinizde, insanlarla bir araya geldiğinizde "nereye gidiyoruz?" derler. Ankara'da ise "kime gidiyoruz?" diyorlar. Burada insanlar hâlâ ev gezmesi yapıyorlar. Birbirlerine vakit ayırabiliyorlar. Burada mesafeler daha kısa. Burada hoyrat olmayan bir ilişki biçimi var. Ya da ben yanıyorum, benim etrafımdaki ilişkiler böyle... Yok hayır, burada o denli vahşilik yok...

Biraz bunu kastetmek istiyoruz. Söz gelimi, İzmir'den kimi biliriz diye düşünsek, ister edebiyat olsun ister akademi olsun, çok az isim sayabiliriz. Ama Ankara bu anlamda çok farklı değil mi?

Anladım. O zaman, biraz geriye gidelim. Burası planlanmış bir şehir. 1916 Yangını'ndan sonra şehirde Türkler ve Yahudiler kalıyor. Bir de bastırılmış Ermeniler var. Burası vitrin şehir olduğu için buraya her şeyi getiriyorlar. Örneğin, Tercüme Ofisi açılıyor, orada istihdam etmek üzere edebiyatçılar getiriliyor. Şimdi, Garip Şiiri İstanbullu mudur?

Bir aşağı sokak.

Ankaralıdır. Orhan Veli'yi getiriyorsun, Melih Cevdet'i getiriyorsun, Tercüme Ofisi var, Parti'nin gazetesi var. Kültürel bir üretim olsun isteniyor, teşvik ediliyor. Bir aydınlanma hayali bu. Modernizmin sıkıntıları diyelim, başarısız oldu şu bu diyelim demesine de, sadece şunu düşünün, teşvik etmek önemli. Teşvik etmişler. Yaptığım işin, editörlüğün basit bir kuralı var. Bir kitap gelir, bakarım buradan bir yazar çıkacak ama bu kitapta tam olmamış. Basacaksın ki yazmaya devam etsin, kaybolmasın. Bir sonraki kitapta kendini bulsun. Destek olmak zorundasın. Yazmaya devam ederse o yazar bulacak, yazmazsa kaybolup gidecek. Çünkü hayat başka türlü devam ediyor. Üretmek için mecra ya yakın yerde durman lazım. O

mecranın koşullarını, beklentilerini bilmen lazım. Bu ikisini başarabiliyorsan her yerde dâhil olabilirsin akan suya. Teşvik etmek, üretilmesini sağlamak bir gelenek yaratıyor. Bizim entelektüellerimiz iktisat değil, kültür ve edebiyat temellidir. Kültür entelektüellerini bu şehre topladığınızda onlar da buranın hikâyesini anlatmaya başlıyorlar. Şiir ve roman başlıyor. Siparişle yazılan romanlar ve oyunlar var. Bunlar bir gelenek oluşturuyor. Misyon, bir gelenek oluşturuyor. Ankara'nın kültür adamlarının şehri olması istenmiş. Hoş görülmüşler, desteklenmişler, istihdam edilmişler, el üstünde tutulmuşlar. Türkiye'nin başka hiçbir şehrinde böyle bir şey olmamış. Bu nedenle İstanbul karşısında diğer şehirlerden farklı kalan, edebiyat üreten, bir tek Ankara olmuş.

Fakat bu misyon bir noktadan sonra sivilleşiyor ve yaşamaya devam ediyor. Sevgi Soysal kuşağından sonra mesela.

Evet, bir sivilleşme yaşanıyor ama bu gelenek kaybolmuyor, devam ediyor. İlber Ortaylı diyor ki, mealen söylüyorum, "ben Ankara'da yetiştim çünkü eğlenceli hiç bir şey yoktu." Protestan etiğini Ankara'nın sevimsizliğine borçlu olduğunu söylüyor. Olabilir. Burada çalışabilmek için belki daha çok vaktimiz var. Ters köşe yapalım, İstanbul'a gitmek için, orada rekabet etmek için de çok güçlü olman gerekiyor. Hem edebiyat hem de akademi için böyle. Ankara'dan İstanbul'a geçen akademisyen bir arkadaşımızın, gülererek söylüyorum bunu, "akademinin podyumuna gidiyorum" demesi mesela buna işaret ediyor biraz. Ama İstanbul'da çok acayip bir üretim oluyor mu peki? Ondan da şüpheliyim. Yok, hayır olmuyor.

Bu bahsettiğimiz iklim, İstanbul'un taşralaştıramadığı bir durum değil mi? Ankara, İstanbul'un rüzgârında savrulmadan kendi hikâyesini anlatmaya devam edebilmiş.

Özcülük de yapıyor olabiliriz burada tabii. Başka yerlerde nasıl yürüyor çok bilmiyorum. Ben üniversitede öğrenciyken, nerede neşeli bir kız varsa ya İzmirli ya Kıbrıslı çıkardı. Çok dışa dönüklerdi. Orta Anadolu'nun insan mizacı ise tutkuludur. Olumlu ve olumsuz anlamda. Hep sınıf atlamaya çalışırlar. Büyük konuşurlar çünkü taşrada hep büyük laflar edilir. Daha aşağısı kimseyi kurtarmaz. O yüzden solun da sağın da önemli simaları Orta Anadolu'dan çıkıyor. Bu toprağın bir mizacı var. Safranbolu'ya gidiyorsun mimari değişiyor. Süslemeler gelişmiş. Neden? Bir sermaye birikimi olmuş çünkü. O sermayeyle çocuğunu İstanbul'a okumaya göndermiş. Ama Çorum'daki düz damlı evde yaşayan adam ancak karnını doyurabiliyor. Çaresi yok, asılacak hayata...

Edebiyata nasıl yansır bu mizaç?

Yazardan yazara, dönemden döneme göre değişiyor. Tek bir şeyden bahsetmek mümkün değil. Ankara dediğimizde akla ilk ne geliyor diye baktığımızda belirgin temalar çıkıyor karşımıza. Mesela Kurtuluş Savaşı, bir ideal uğruna fedakarlık, perhizkarlık, misyonerlik, canı pahasına savunmak, korumak, yoldaşlık etmek. Fakat, hemen bir sonrasında bu iş olmadı duygusu geliyor. Yakup Kadri'nin kitaplarını okurken bu geçişi görürsünüz. Edebiyatçılar bu durumun hemen farkına varmışlar. O naif, iyimser, idealist dönemin ardından Ankara'yı bir tür hayal kırıklığıyla anlatmışlar. Çünkü baştaki iyimserliği çok sahiplenmişler. 1960'lara geldiğimizde 1923-1950 arasındaki itibarını yitirmiş bir şehir var. Çünkü İstanbul'un itibarı Demokrat Parti tarafından iade ediliyor. 27 Mayıs'tan sonra bir İkinci Cumhuriyet duygusu oluşuyor. Bu dönemde çok fazla Kurtuluş Savaşı romanı yazılıyor. 1923-1960 arasında yazılardan çok daha fazla bir üretim var bu duygu üzerine. Bu da çok etkili olmuştur Ankara algısında. 27 Mayıs olmuş, 555K gibi bunu popülerleştiren siyasal söylemler çıkmış, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin bu dönemde öne çıkması, sonra ODTÜ'nün kuruluşu... Bunların hepsiyle Ankara'ya dair politik bir mekân duygusu gelişiyor. Sevgi Soysal'ın *Yenişehir'de Öğle Vakti*, bu mekân duygusunun, 70'li yıllar siyasileşmesinin edebi olarak en başarılı örneği. Uğur Mumcu'nun Ankara'sını düşünün. Kuvayı Milliye ruhu isterken Ankara'da kalmak isteyen bir gazeteci, bir siyaset adamıdır. O da başka bir örnek aslında. Barış'ın (Bıçakçı) romanları, yine Ankara'da kalmak isteyen bir ruh taşır. Yakın arkadaşlıkların kurulduğu, küçük dayanışmaların yaşandığı, küçük cemaatlerin var olabildiği, daha minimal, İstanbul karşısında haddini bilen, hatta İstanbul tarafından küçümsendiğinin farkında olan ama İstanbullu olmamayı da tercih eden bir duygu taşır. Ben bunu bir metaforla anlatıyorum. Bir dağ var. Dağın gürlütüsünü duyuyorsun ama o dağa çıkmamayı ve yamacında bir yerde yaşamayı tercih ediyorsun. Az ya da çok, öyle ya da böyle, Ankara'nın ruhunda, bu meydan okuma var, reddediyorsun, istemiyorsun İstanbul'u. Bu duygudaki insanların yeniden istiflediği bir şehir Ankara.

Bu da politik bir mekân mı?

Evet, tabii bu mekân da politik bir mekân.

Betimlediğiniz şey bir tür inzivayı çağırıştırıyor. Münzevi bir politik mekân mı artık Ankara?

Soysal'ın Ankara'sı ile Barış'ın Ankara'sı çok farklı. Dönemler çok farklı. Bir gazeteci ile bir edebiyatçı benzer şekilde dünyaya bakıyorsa bence durum fenadır. Kişisel fikrim, aktüel siyasetin içinde kalan edebiyatçının ufku gün geçtikçe güdükleşir. Dağ metaforunu yineliyorum, farkında olmak, bilerek dahil olmamak, yazarak hayatta kalmak. Hasan Ali (Toptaş) Abi de burada Eryaman'da yaşıyor, içindeki taşıyı burada yaşatabiliyor. Hayat yine değişti tabii. Son 10 yıl içerisinde Türkiye çok politikleşti. Bizim büyüdüğümüz 1980'lerin Ankara'sında solcular

arasında, haliyle 70'lerden devralınan şöyle bir tavır vardı: magazin okunmaz, futbolla ilgilenilmez. Neden? Çünkü manipülatiftir, siyaset daha önemlidir. Yine öyle bir sertleşme var. "Burada insanlar ölüyor, sen nelerle uğraşıyorsun" demeye başladı insanlar tekrar. Şimdi öyle baktığın zaman Barış'ın romanlarında böyle *hard-core* bir şey göremiyor olabilirsiniz, ama var. Barış'ın hayat tarzı medyaya konuşmamakla kuruluyor. Şimdi o da bir Ankaralılığın parçası haline geldi. Emrah (Serbes) Ankaralı değildir ama Ankaralılık ona soruluyor. O da soranlara daha sert ve daha genç bir solculukla konuşuyor. Ankara'dan *Behzat Ç.* gibi bir figür çıkardı. Bu figür popüler kültürde uzun bir dönem etkili olacak ve o da Ankaralılığın bir parçası. Münzevilik yok mesela orada, perhizcilik yok; daha hazzı, daha konuşkan, daha kavgacı bir dil var. Daha Orta Anadolu bir dil. Biri edebiyatın, diğeri televizyonun dili.

Bu konuya da gelecektik aslında. Şöyle geriye dönüp bir düşündüğümüzde 1970'lerde kısa bir dönem Kaynanalar, 1990'larda Ferhunde Hanımlar ve senaryosunu sizin yazdığınız Ankara'nın erken dönemlerine bakan bir sezonluk *Mor Menekşeler* dışında, *Behzat Ç.* istisnai bir durum olarak görülebilir. Bir dönemin ağı dizileri gibi İstanbul'un rüzgârına kapılmamış, İstanbul'dan konuşmayan bir Ankara dizisi olarak görülebilir miyiz?

Televizyon açısından tabii öyledir. Sadece dizilerle ilgili değil ama bu. Hayat İstanbul'a doğru akıyor. Mutlaka İstanbul'dan akıyor. Ali Kırca'nın İstanbul'a kar yağınca "yeterince buğdayımız var mı?" diye telefon bağlantısı kurduğunu hatırlıyorum. Yüzyılın karı yağıyor ama sanki sadece İstanbul'a yağıyor. Bir olağanüstülük katmak gerekiyor konu İstanbul olunca. Ben çocukken hava durumunda her ilin adı geçmezdi. Kendi şehrinin adı geçince insanlar sevinirdi. Ankara'nın bir istisnası Meclis olurdu. Ankara'dan sadece Meclis haberleri geçilirdi, hâlâ da öyle. Bütün haberler İstanbul üzerinden kurgulanıyor.

Bakin bu tahakküm edici, herkesi etkileyen bir şey. Şimdi *Girgır*'ın çok popüler olduğu dönemlerde Türkiye'nin her yerinden karikatür gönderiyorlar. Kars'tan karikatür gelir, adam otobüs durağı çizmiş, üstüne İETT yazmış. Eskişehir'de *Mor Menekşeler*'i çekiyoruz, tarihi bir semti var, Odunpazarı... Belediye Başkanı ile konuşuyoruz, "Bizim burada yapay bir gölümüz var. İstanbul'dan da ada vapuru getirttik. Gerekirse, İstanbul sahnelerinde bu vapuru kullanabilirsiniz" dedi. Nerede kaldı senin hemşehriliğin? İstanbul dışında her yer taşra ve her yer İstanbul'a benzemeye çalışıyor. Ama İstanbul da, Paris'e, Berlin'e, New York'a benzemeye çalışıyor. IKEA mobilyaları bütün dünyayı fethediyor.

Şunu anlatmaya çalışıyorum. Sonuçta zaten bütün yerellikler ortadan kalkıyor. Orada "hey dude" dediğin şeyi burada "la bi bakınsana" diye söylüyorsunuz. Bir glokalleşme var burada. Dizi dediğimiz şey, gerçeklik vehmi yaratarak kurulur. Nasıl kurarsın bunu? Dille, atmosferle/mekânla ya da hikâyeyle, şiddetle, aktüelle. Diziye farklı gösteren şey Ankaralılık değildi bence. Diliydi, küfürlü olmasıydı, aktüelle ilişkisiydi; şiddeti, erkekliğiydi. Diziye bunlar gerçekçi gösterdi. Mesele Ankara ise, dizideki Ankara nasıl bir Ankara'ydı... Bence biraz İstanbul'un yarattığı bir Ankara'ydı. Ankaralıların hoşuna gidiyor olabilir ama bu İstanbul'dan görünen bir Ankara. Başka türlü de olamaz. Benden pavyon yazısı istemeleri gibi bir şey bu. Boğaz'daki teknelerde *Angara'nın Bağları*'nın çalması gibi bir şey. İstanbul, popüler kültürün merkezidir, oraya dâhil olacaksın, oraya benzemek zorundasın, yoksa dâhil olamazsın...

Behzat Ç. hayranları için bu yorum biraz ağır gelebilir.

Bilemiyorum, azımsamak adına söylemiyorum bunları. *Behzat Ç.* bölümü bittiğinde insanlar hikâyeyi değil erkekler arasındaki diyalogları konuşuyordu, varsa eğer, politik göndermeleri konuşuyordu. Bunlar dizilerde konuşulmadığı için yeni ve farklı geliyordu. *Düğün Dernek*'i düşünelim. Onlar da Orta Anadolu bir Ankaralı anlattılar. Anlatılıyor muydu böylesi, hayır. Ama mizah dergilerinde bütün karakterler uzun uzun konuşuyorlardı öncesinde. Popüler kültürün işleyiş biçiminden söz ediyorum. Mizah dergilerinde eskimişti, televizyona yeni geldi... Bu yeni Ankara imgesi yoktan var edilmedi, dâhil edildi demek istiyorum.

Buradan bakınca sanırım haklısınız. *Bizim Büyük Çaresizliğimiz*'in sinemaya uyarlanmasında da bu sorun vardı. Biraz önce betimlediğiniz o politik mekân betimlenememişti yeterince. O hikâye Türkiye'nin herhangi bir yerinde geçiyor olabilirdi. Hikâyenin Ankara ile olan ilişkisi kurulamamış gibiydi. Diğer yandan *Yeraltı*'na baktığımızda sanki o duygu orada verilebilmişti. Peki, "Ankara Edebiyatı" diye özgün bir türden bahsedebilir miyiz?

Farklı mecralarda olan veya farklı temellere dayanan hikâyeleri konuşuyoruz. *Yeraltı* bir Rus romanından uyarlanmış, bana kalırsa bir Rus romanı bir şehirde geçecekse rahatlıkla Ankara'da geçebilir. Ankara'nın böyle bir imgesi de var çünkü. Soğuk, mesafeli, az konuşan, gri ve entelektüel, kibirli vesaire... Televizyon konuşkanlığıyla ilgisi yok bunun değil mi? Televizyonda susan, konuşmamayı tercih eden bir karakter olamaz. Herkes car car konuşur. Oysa sinemada, hele sanat sineması dediğimiz tür içinde bunun aksini rahatlıkla yaparsınız. *Bizim Büyük Çaresizliğimiz*, Seyfi Teoman filmiydi, auteur (otör) filmiydi, evet bence pek Ankaralı değildi... Ama

Karanfil Sokağı

Tekmil ufuklar kışladı
Dört yön, onaltı rüzgar
Ve yedi iklim beş kıta
Kar altındadır.

Kavuşmak ilmindeyiz bütün fasıllar
Ray, asfalt, şose, makadam
Benim sarp yolum, patikam
Toros, Anti-toros ve asi Fırat
Tütün, pamuk, buğday ovaları, çeltikler
Vatanım boylu boyunca
Kar altındadır.

Döğüşenler de var bu havalarda
El, ayak buz kesmiş, yürek cehennem
Ümit, öfkeli ve mahzun
Ümit, sapına kadar namuslu
Dağlara çekilmiş
Kar altındadır.

Şarkılar bilirim çiğ tutmuş
Resimler, heykeller, destanlar
Usta ellerin yapısı
Kolsuz, yarı çıplak Venüs
Trans-nonain sokağı
Garcia Lorca'nın mezarı,
Ve gözbebekleri Pierre Curie'nin
Kar altındadır.

Duvarları katı sabır taşından
Kar altındadır varoşlar,
Hasretim nazlıdır Ankara.
Dumanlı havayı kurt sevsin

Asfalttan yürüsün Aralık,
Sevmem, netameli aydır.
Bir başka ama bilemem
Bir kaçınıcı bahara kalmıştır vuslat
Kalbim, bu zulümlü sevda,
Kar altındadır.

Gecekondularda hava bulanık puslu
Altındağ gökleri kümürlüsü
Ekmeğe, aşka ve ömre
Küfeleriyle hükmeden
Ciğerleri küçük, elleri büyük
Nefesleri yetmez avuçlarına
-İlkokul çağında hepsi-
Kenar çocukları
Kar altındadır.

Hatip Çay'ın öte yüzü ılıman
Bulvarlar çakırkeyf Yenişehir'de
Karanfil Sokağında gün açmış
Hikmetinden sual olunmaz değil
"mucip sebebin" bilirim
Ve "kafi delil" ortada...

Karanfil sokağında bir camlı bahçe
Camlı bahçe içre bir çini sakı
Bir dal süzülür mavide
Al - al bir yangın şarkısı,
Bakmayın saksıda boy verdiği
Kökü Altındağ'da, İncesu'dadır.

Ahmed Arif

Ankara imgesine katkıda bulundu... Daha önemlisi Barış'ı (Bıçakçı) popüler kültüre takdim etti...

Sorunuza gelince, "Ankara Edebiyatı" diye bir türden söz edebilir miyiz? İddialı gözüküyor ama evet, çok Ankaralı yazar var... Çünkü bu şehirde bir edebiyat geleneği var... Bu şehre yazarlar gelmiş, bu şehre şairler çağırılmış... Hep söylüyorum, her yazarın bir Çukurova'sı olmalı, herkes iyi bildiği yeri anlatmalı... Bu kadar yazar varsa Ankara Edebiyatı da olmalı, ki var. Daha çok olmalı, anaakıma meydan okumalı...

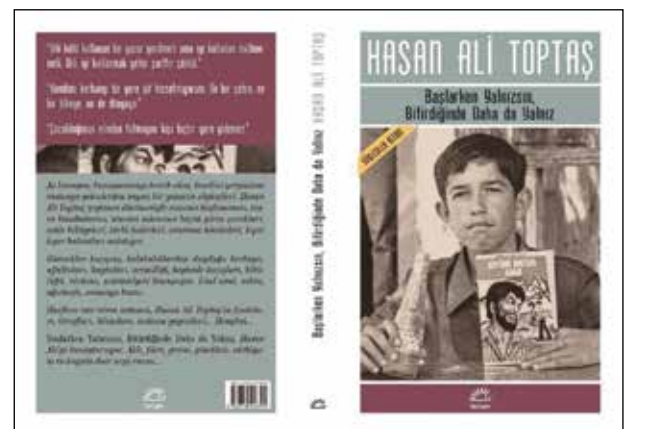
Son olarak tavsiye bekliyoruz sizden. Ankara'ya yeni başlayanlar için hemen ilk aylarda yapmalarını tavsiye edeceğiniz 3 şey ve Ankara ile ilgili 10 kitap?

Liste gibi olmasın. İlk olarak bir Ankara döneri yesinler. Güvenlik'teki Mutlu Lokantası olabilir, Hoşdere'deki Çankaya Lokantası olabilir. Ulus'ta Uludağ'da iskender yesinler. Göksu'da rakı, Net Piknik'te bira içsinler. Orhan Veli'den *Altındağ*, Ahmet Arif'ten *Karanfil Sokağı* şiirini okusunlar. Kale'ye çıkıp gecekondulara baksınlar. "Lan Ankara ben geldim" desinler, Tunalı'da geleni geçeni seyretsinler. Aylıklık yapınlar. Eski Ankara apartmanlarına bakınsınlar, hepsinin birer kedisi vardır, oradan bilsinler. Her yerde akasya görecekler, dikkat kesilip üzerlerindeki

saksağanları izlesinler. Cinnah Caddesi'ni yürüyerek çıkıp bana küfretsınler. Ayaş domatesi nedir bir sorsunlar.

Romanlardan Yakup Kadri'nin *Ankara'sı*, Nahid Sırrı Örik'in *Tersine Giden Yol*, Esendal'ın *Ayaşlı ve Kiracıları*, Sevgi Sosyal'ın *Yeni Şehirde Bir Öğle Vakti*'ni okusunlar. Çok genç yazar var, yazıp çizdikleri var, onları arayıp bulsunlar... Fidayda oynasınlar... "Ya yok Ankara'da bi numara" demeye şimdiden alışsınlar...

(*) 1969 Ankara doğumlu. Bilkent Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler lisans eğitimi aldı, Gazi ve daha sonra Ankara Üniversitesi'nde gazetecilik yüksek lisansı ve doktorası yaptı. Çizgi roman ve mizah ile ilgili çalışmalarıyla tanınıyor. Kültür tarihi ile ilgili çalışmalar yapıyor. Televizyon için dizi senaryoları yazıyor. İletişim Yayınları'nın Türkçe edebiyat editörü. Kitapları: *Türkiye'de Çizgi Roman* (İletişim Yayınları, 1996), *Markopaşa, Bir Mizah ve Muhalefet Efsanesi* (İletişim Yayınları, 2001), *Karaoğlan, Erotik ve Milliyetçi Bir İkon* (Oğlak-Maceraperest, 2003), *Çizgili Hayat Kılavuzu* (der. İletişim Yayınları, 2002), *Çizgili Kenar Notları* (der. İletişim Yayınları, 2007), *Cumhuriyetin Büluğ Çağı* (İletişim Yayınları, 2008), *Şehre Göçen Eşek* (İletişim Yayınları, 2011), *Dumankara* (İletişim Yayınları, 2013), *Emanet Şehir* (İletişim Yayınları, 2014) ve *Uzak Şehir* (İletişim Yayınları, 2015).

Altındağ

Biri bir koca görür rüyasında:
Yüz lira maaşlı kibar bir adam.
Evlenir, sedire taşınırlar.
Mektuplar gelir adreslerine:
Şen Yuva Apartmanı, bodrum katı.
Kutu gibi bir dairede otururlar.
Ne çamaşıra gidilir artık, ne cam silmeye;
Bulaşıksa kendi bulaşıkları.
Çocukları olur, nur topu gibi;
Elden düşme bir araba satın alınır.
Kızılay Bahçesi'ne gidilir sabahları;
Kumda oynasın diye küçük Yılmaz,
Kibar çocukları gibi.

Orhan Veli Kanık

Yeni başlayanlar için, Ankara ile ilgili kitaplar ya da Ankara nasıl yazılmış kitaplarda?

Akın Atauz

Çok sayıda kitap var, Ankara ile ilgili. Ama hiçbir zaman İstanbul kitapları kadar çok değil. Hatta İzmir kadar da çok değil, belki Bursa kadar da çok bile değil. İstanbul üzerine binlerce, on binlerce kitap olması normal elbette ama Ankara'nın, kitaplar bakımından diğer kentlerle pek yarışmamasının nedeni, biraz da belediyesinin kentle ilgili çalışmalara-araştırmalara pek ilgi göstermemesi olabilir. (Aslında Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin niteliklerini düşününce, belki böyle olmasına dua bile etmeliyiz?)

Ankara ile ilgili kitapların tam sayısını bilmek pek kolay olmasa da, bu sayının yüzlerle ölçülebileceği kanısındayım, binlerle değil. Bu yüzlerce kitap arasından onlarca kitabı seçip, onların Ankara ile ilgili olarak neler yazdıklarını merak edenler olursa diye, küçük bir derleme yapmak niyetiyle başladım yazmaya.

Öncelikle, bu kitapları biraz keyfi bir biçimde öbeklere ayırdım: Tarihçiler, sanat tarihçileri ve arkeologlar tarafından yazılmış Ankara kitapları, mimarlar ve şehirciler tarafından yazılmış kitaplar ve çok yazarlı, ya da sadece Ankara üzerine düşünen - bir şeyler söylemek isteyenlerin yazdığı kitaplar ile kent rehberleri, istatistikler gibi...

Biliyorum, bu üç öbek pek de iyi bir ayırım sayılmaz, ama "yeni başlayanlara" iyi bir fikir verebilir bu bölümlenme diye düşünüyorum. Yukarıdaki sınıflamaya girmeyen, Ankara ile ilgili edebiyat (şiir, öykü, roman ve anı ve Ankaralıların biyografileri vb.) ve fotoğraf albümü türü kitaplar da var elbette. Bu alanlarda bir edebiyatçının ve fotoğrafçının konuşması daha iyi olur sanırım.

Bir ansiklopedi yok Ankara üzerine (İstanbul'da olduğu gibi) ama birçok ansiklopedi maddesinde ve almanakta, Ankara üzerine epey derli toplu bilgi bulunabilir. Bunların başında, bence İnönü (sonra Türk) Ansiklopedisi geliyor. Ansiklopedilerin dışında, Ankara dergileri ya da meslek örgütü dergilerinin eski veya yeni sayılarında yer alan çok sayıda makale var. Diğer önemli bir kaynak, Ankara'ya uğramış ya da buradan yolu geçmiş gezginlerin kitaplarının Ankara ile ilgili bölümleri... Ancak bu kitapların bir kısmı ya hiç çevrilmemiş, ya da tam çevrilmemiş durumda.

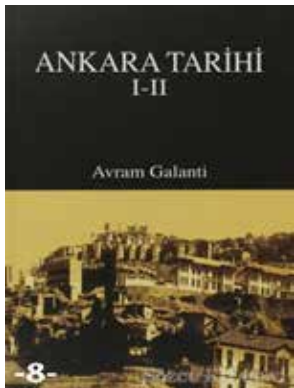
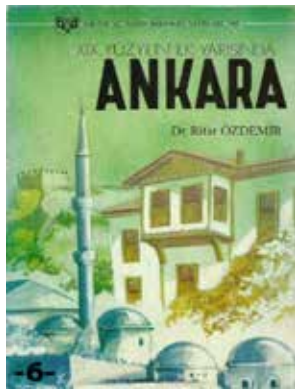
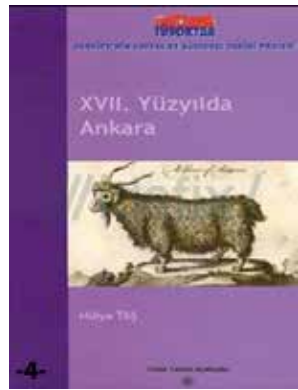
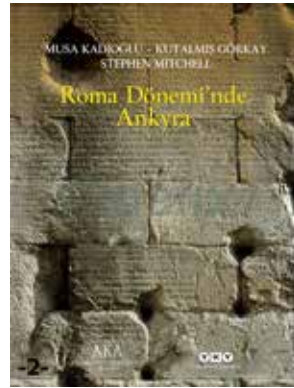
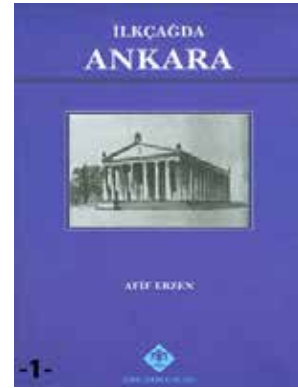
"Ankara tarihi ile ilgili kitapların belirgin bazı özellikleri var: Bunlardan ilki, Ankara'nın en uzun dönemini oluşturduğu halde (1000 yıla yakın), Bizans Dönemi ile ilgili hiçbir kitap (hatta yazılı kaynak) bulunmaması. Bu nedenle, Roma'dan sonra Ankara ile ilgili yazılanlar, 14-15. Yüzyıldan başlıyor. İkinci belirgin özellik ise, tarihçilerin Ankara'nın sadece (ya da genellikle), Müslüman nüfusundan bahsetmeleri ve "Müslüman-Türk" Ankaralıdan başka Ankaralıları, yani Rum, Ermeni ve Yahudi Ankaralıları görmemeleri. Oysa Ankara'nın bu halkları, tarih boyunca genellikle, kent nüfusunun 1/4'ü ile 1/3'ü arasında bir bölümünü oluşturuyordu. Ama ekonomik ve kültürel olarak daha da önemli katkıları var kente."

Ankara kitaplarının ya da ansiklopedi maddelerinin çoğu kent tarihini anlatıyor. Kenti anlatmak denince ilk akla gelen (bütün kentler için) o kentin tarihi oluyor. Ama kentin coğrafyası-kentsel dokusu, kültürü, kentin ekonomik yapısı ve toplumsal yaşamı, kentlilerin sahip oldukları nitelikler ve ayırt edici yerel özellikler, folklorik öğeler vb. söz konusu olmuyor. Gerçi son zamanlarda folklor, mutfak vb. gibi konularda, bu başlıkları "kahve masası" kitabı süslemeleriyle ele alan kitaplar, daha sık görülüyor. Ancak sıradan bilgiler, genellikle yalıtılmış biçimde ve kentle bir bütünlük söz konusu olmaksızın aktarılıyor.

Birinci öbekte, kentin arkeolojisi ile ilgili iki önemli kitaptan bahsedilebilir. Birincisi Afif Erzen'in¹ yazdığı Roma Ankara'sı. Bu harika bir kitap ve Ankara'nın Roma Dönemi hakkında inanılmaz derecede canlı ve ilginç bilgiler sunuyor, oysa kitap 1946'da yazılmış. İkincisi de Musa Kadioğlu² ve arkadaşlarının yazdığı "Roma Döneminde Ankyra" kitabı. Bu kitabın en önemli katkısı içinde Roma Dönemi Ankara'sı için denediği kent haritasının bulunması.

Ankara tarihi ile ilgili kitapların belirgin bazı özellikleri var: Bunlardan ilki, Ankara'nın en uzun dönemini oluşturduğu halde (1000 yıla yakın), Bizans Dönemi ile ilgili hiçbir kitap (hatta yazılı kaynak) bulunmaması. Bu nedenle, Roma'dan sonra Ankara ile ilgili yazılanlar, 14-15. Yüzyıldan başlıyor. İkinci belirgin özellik ise, tarihçilerin Ankara'nın sadece (ya da genellikle), Müslüman nüfusundan bahsetmeleri ve "Müslüman-Türk" Ankaralıdan başka Ankaralıları, yani Rum, Ermeni ve Yahudi Ankaralıları görmemeleri. Oysa Ankara'nın bu halkları, tarih boyunca genellikle, kent nüfusunun ¼'ü ile 1/3'ü arasında bir bölümünü oluşturuyordu. Ama ekonomik ve kültürel olarak daha da önemli katkıları var kente.

Ankara tarihi ile ilgili en önemli kitapların yazarları şöyle sıralanabilir: Özer Ergenç³, Hülya Taş⁴, Suraiya Faroqhi⁵ ve Rifat Özdemir⁶. Bu listeye sanat tarihçisi Gönül Öney'in⁷ Ankara'daki tüm mescitlerin, camilerin ve türbelerin, medreselerin, bedesten ve hanların, hamamların çizimleriyle ve gerekli diğer bilgilerle açıklamalarını bulabileceğiniz çok önemli kitabını eklemeliyiz. Bir tarihçi olmamasına rağmen ilginç bir araştırmacı olan Avram Galanti⁸ ve resimler üzerinden kent tarihini anlatan

¹ Erzen A. (1946), İlkçağda Ankara, TTK (ikinci baskı 2010)

² Kadioğlu M., Görkay K., Mitchell S. (2011), Roma Döneminde Ankyra, Yapı Kredi Yayınları

³ Ergenç Ö. (1995), XVI Yüzyılda Ankara ve Konya, Ankara Enstitüsü Vakfı, (yeni baskısı var)

⁴ Taş H. (2006), XVII Yüzyılda Ankara, TTK

⁵ Faroqhi S. (2009), Orta Halli Osmanlılar 17. Yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler, İş Bankası Yayınları

⁶ Özdemir R. (1986), XIX Yüzyılın İlk Yarısında Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

⁷ Öney G. (1971), Ankara'da Türk Devri Yapıları, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları

⁸ Galanti A. (1950), Ankara Tarihi ve (1951) Ankara Tarihi Birinci Kısım, (iki cilt)

İstanbul Tan Matbaası (yeni baskısı var)

⁹ Eyice S. (1972), Ankara'nın Eski Bir Resmi, TTK (ayrı basım)

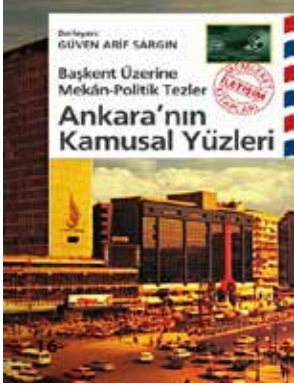
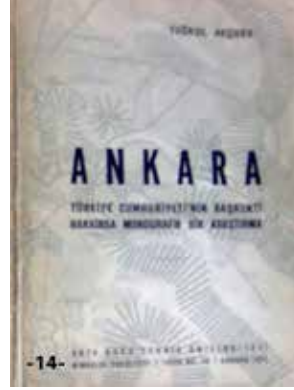
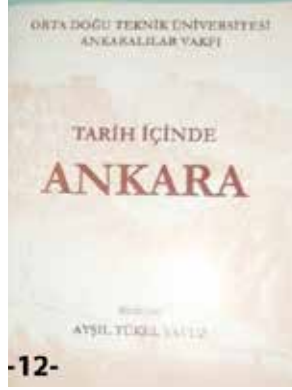
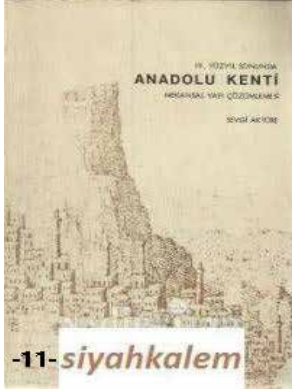
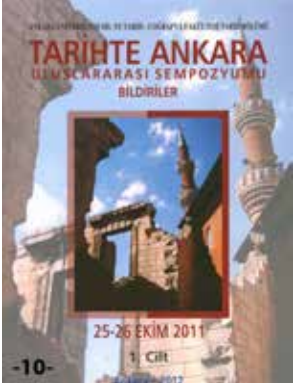
¹⁰ (der) Kurt Y., Ünlü E. (2012), Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu, (iki cilt), Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü

¹¹ Aktüre S. (1978), 19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi

¹² (der) Yavuz E., Uğurel N. (1984), Tarih İçinde Ankara Eylül 1981 Seminer Bildirileri, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliği (ikinci baskı, der: Yavuz A., 2000, ODTÜ-Ankaralılar Vakfı)

¹³ (der) Yavuz Y. (2001), Tarih İçinde Ankara II Aralık 1998 Seminer Bildirileri, ODTÜ-Ankara Enstitüsü Vakfı-Ankaralılar Vakfı-Ankara Sanayi Odası

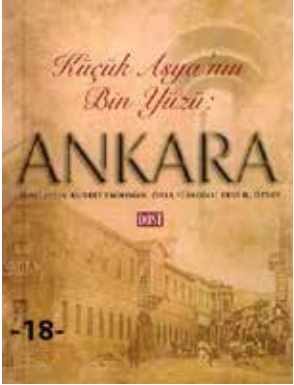
¹⁴ Akçura T. (1971), Ankara Türkiye Cumhuriyetinin Başkenti Hakkında Monografik bir Araştırma, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları

Semavi Eyice'nin⁹ kitaplarını da eklemek gerekir. Eyice, Ankara'dan geçen batılı gezginlerin kitapları hakkında da ayrıntılı bilgi veriyor.

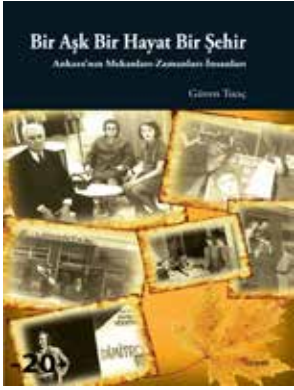
Daha çok tarihçilerin ve sosyal ve beşeri bilimler akademisyenlerinin çalışmalarından derlenen ve yakın zamanda gerçekleşmiş olan ve iki ciltten oluşan bir sempozyum kitabını¹⁰ da, bu gruba eklemek gerekir.

İkinci öbekteki mimar ve şehirci kitapları ise, kentin tarihiyle birlikte, kentin mekânsal yapısı ile daha çok ilgilenen kitaplar. Önce tarih ile bağı kaybetmeden, Sevgi Aktüre'nin¹¹ kitabını anmalıyız: Bu kitapta üç Anadolu kenti inceleniyor: Ankara, Afyon ve Tokat.

Tarih içinde Ankara başlığını taşıyan iki seminer yapıldı ODTÜ'de. Birincisi 1981'de¹² ve ikincisi 1998'de¹³. Her iki seminer de birer kitap olarak yayımlandı. Her iki seminere bildiri sunanlar, büyük ölçüde mimar ve plancılar. Birincisinde daha çok olmak üzere, tarihçiler, iktisatçılar ve gazeteciler de seminerde yer alıyorlar.

Doğrudan Ankara üzerine yazılmış bir monografi olarak Tuğrul Akçura'nın kitabı¹⁴, özel bir konuma sahiptir. Benzer bir biçimde Gönül Tankut'un¹⁵ yazdığı ve Ankara imarının macerasını anlatan kitap, Ankara'yı anlamak bakımından önemlidir. Güven Arif Sargin'in¹⁶ mekân-politik üzerine derlediği kitap ise, yakın zamana ve kamusal alana eğilmektedir.

Bu kitapların yanı sıra, Ankara'nın imarı ve modernleşmesi ile ilgili daha birçok kitaptan bahsetmek gerekecek. Özellikle Ankara'nın imarında yer almış ve genellikle Almanca konuşan mimarlarla ilgili olarak, son yıllarda yapılan yeni ve ilginç yayınlar var. Ancak, bu bölümde anılacak son kitap, kentin görece olarak yakın zamandaki gelişmelerini anlatan ve Özcan Altaban'a armağan edilen, diğer bir derleme kitap¹⁷ olacaktır.

Bu kitapların dışında, doğrudan Ankara'da ev mimarisi/ yerel mimari, konut üzerindeki çalışmaları yansıtan, ya da mimari açıdan modernleşmeyi yapılarla izleyen veya sadece derelerle ilgilenen daha özel Ankara kitaplar da var. Bu kitapları da hızla geçiyoruz.

Üçüncü öbekteki kitaplar ise, bir bakıma kente gösterilen ilginin ve kentteki ilgi alanlarının hem çeşitlenmesi, hem de daha yakın zamanlardaki kentsel gelişmeleri tartışıyor olması bakımından ilginçtir. Yakın zamanların en önemli Ankara kitabı, hiç kuşkusuz, tarihçi, antropolog ve biyologlardan oluşan bir grubun yazdığı kitaptır¹⁸. Bu kitap bir çeşit Ankara Ansiklopedisi olarak da değerlendirilebilir. Ayrıca bu kitapta, Bizans Dönemi yok sayılmış ve kent tarihi bütüncül bir biçimde ele alınmıştır.

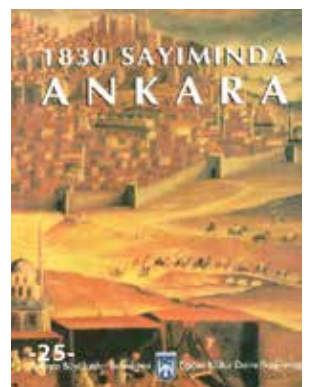
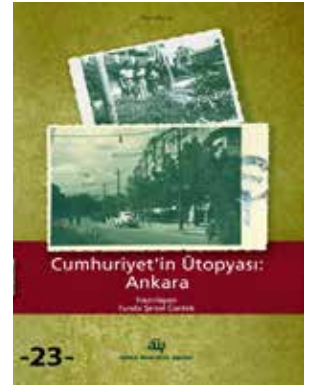
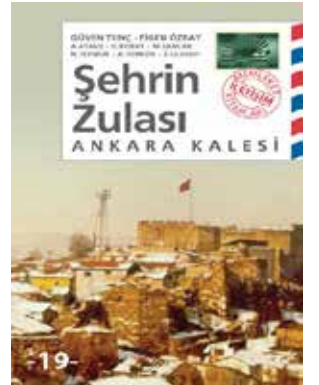
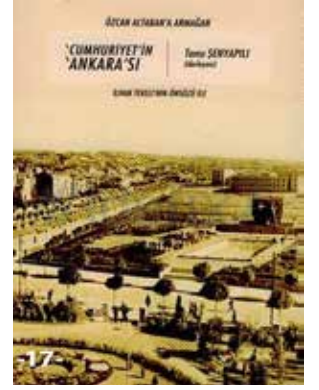
Bu öbekteki çok yazarlı bir diğer kitap, Şehrin Zulası'dır¹⁹. İletişim Yayınları bu kitapla başlayarak, daha sonra da "Memleket Kitapları" dizisi içinde Ankara ile ilgili başka kitaplar da yayımlamıştır. Bu kitap, üniversitelerin dışında, kente ilgi duyan diğer Ankaralıları bir araya getiren bir başlangıç sayılabilir. Güven Tunç²⁰, Ankaralıları olağanüstü bir duyarlıkla tek tek anlattığı bir kitap daha yazmıştır.

Funda Cantek, yukarıdaki iki öbeğin de dışında kaldığı halde, Ankara'ya ilgi gösteren, diğer bir akademisyendir. Başkent olma sürecini incelediği kitap²¹ ile toplumsal yaşamı çeşitli açılardan tartışmak üzere derlediği kitaplar²², İletişim'in Memleket Dizisinde yayınlanmıştır. Cantek'in, yakın zamanda derlediği diğer bir Ankara kitabı²³ daha bulunmaktadır. Bu derlemede, genellikle kentin toplumsal sorunlarına, antropolojisine, gündelik yaşamına ve bu yaşamda sanatlardan spora kadar çeşitli kentsel etkinliklere dair, birçok konuyu tartışan makaleler yer almaktadır.

Bu öbekte olmakla birlikte, yukarıdaki kitaplara hiç benzemeyen, ancak Ankara'yı tanımak bakımından mutlaka anılması gereken bir-kaç kitaptan daha bahsedilebilir: Bunların ilki, Ernest Mamboury'nin²⁴ Fransızca basılmış ve efsane olmuş kitabıdır kuşkusuz. Bu kitap, kent için bir gezi kılavuzudur. Ancak hazırlanmasından sonra neredeyse 100 yıla yaklaşan bir zaman geçmiş olmasına rağmen, Ankara için, hala aşılamamış bir ilk kitap olma özelliğini korumaktadır.

Ankara'nın geçmişteki özelliklerini anlayabilmek ve bu anlamayı son derece ayrıntılı bir mercekten görmek için, son bir kitaptan²⁵ daha bahsedilebilir. Aslında bu, bir kitap olmaktan çok bir istatistiktir. Ancak 1830'da yapılan sayımın özelliği nedeniyle, neredeyse, her evin içine girmiş ve bütün Ankaralı hemşerilerimizi (elbette sadece erkekleri) tek tek tanımış kadar ayrıntılı bir bilgiyi, gözünüzün önünde canlandırabilecek kadar ilginç bilgiler sunulmaktadır. Bu sayımda, Müslümanlar kadar, Ermeniler, Ankara'da yaşayan en önemli gruplardan olduğu halde varlıklarına çoktan unuttuğumuz Rumlar ve Yahudiler de, çok canlı bir biçimde görülüyorlar bu istatistiklerde.

"Yeni başlayanlar" belki, bu kitapların hiç birini ilginç bulmayacaktır. Ancak içlerinden bazıları, ya da bazı kitapların bazı bölümleri, Ankara'yı tanıyabilmeye başlamak bakımından, yine de ilginç olabilir. Gerçi bir kenti tanımak için mutlaka kitaplara yönelmek gerekmez. Kenti gezerek öğrenecekler ve gezerken gördüklerini merak edip de, Google ile yetinemeyecek olanlar için, bu listedeki kitaplara bakmak işe yarayabilir.

¹⁵ Tankut G. (1990), Bir Başkent'in İmarı: Ankara (1929-1939), ODTÜ

¹⁶ (der) Sargin G. A. (2002), Başkent Üzerine Mekan-Politik Tezler Ankara'nın Kamusal Yüzleri, İletişim Yayınları

¹⁷ (der) Şenyapılı T. (2005), Cumhuriyet'in Ankara'sı, ODTÜ Yayıncılık

¹⁸ Aydın S., Emiroğlu K., Türkoğlu Ö., Özsoy E. D. (2005), Küçük Asya'nın Bin Yüzü: Ankara, Dost Kitapevi Yayınları

¹⁹ Tunç G. ve diğerleri (2004), Şehrin Zulası Ankara Kalesi, İletişim Yayınları (İkinci baskı: 2015)

²⁰ Tunç G. (2011), Bir Aşk Bir Hayat Bir Şehir Ankara'nın Mekânları-Zamanları-İnsanları, Dipnot

Yayınları

²¹ Cantek F. Ş. (2003), Yabanlar Ve Yerliler Başkent Olma Sürecinde Ankara, İletişim Yayınları

²² (der) Cantek F. Ş. (2006), Sanki Viran Ankara, İletişim Yayınları

²³ (der) Cantek F. Ş. (2012), Cumhuriyet'in Ütopyası: Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınevi

²⁴ Mamboury E. (1934), Ankara Gezi Rehberi, İç İşleri Bakanlığı, Ankara Valiliği (ikinci ve Türkçe basım: 2014, Ankara Üniversitesi Yayınları)

²⁵ (haz) Çadırcı M., Armağan L., Bingöl S., Koç B. (2000), 1830 Sayımında Ankara, Ankara Büyükşehir Belediyesi Eğitim Kültür Daire Başkanlığı

Ankara şehir efsaneleri, söylenceler...

Rivayet muhtelif

Derleyen: Özlem Mengilibörü

"Elvis Presley ölmemiş", "Coca-Cola'nın formülünü sadece iki kişi biliyormuş", "Türkiye'de bor varmış ama Amerika çıkartmamıza izin vermiyormuş", "Haliç'in dibi altın doluymuş"... Hayatınız boyunca en az birini, genellikle hepsini duyduğunuz bu türden hikayelere şehir efsanesi diyoruz. Kaynağı meçhul, dilden dile dolaşan, genellikle aslı olmayan söylentiler bunlar.

İnanıp inanmamak size kalmış.

Çok eskilere dayananlar da var ama şehir efsaneleri daha çok modern zamanlara özgü. Mesela Bahçelievler'de ağaç şeklinde bir baz istasyonu var. O istasyonun bahçıvan tarafından yıllarca sulandığı söylenir. Çiçin ise "Polisin bile giremediği" semt olarak ün yapmış, son yıllarda Google aracının giremediği, hatta silahla kovalandığı semt olarak ününe ün katmıştır.

Şöhreti Ankara sınırlarını aşan bir başka efsane, üzerinde vinç unutulmuş otel ve bu otel inşaatının neden yarım kaldığına dair söylentilerdir. O vinç 2014'te kaldırıldı ama inşaat halk arasında söylentilere konu olmaya devam ediyor. Atakule yapılırken sıkça duyulan bir başka söylenti, döner kulenin yapım hatası nedeniyle dönmeyeceği

şeklindeydi. Kuledeki döner restoran açıldığında bu söylentinin bir şehir efsanesinden ibaret olduğu anlaşıldı.

Malum, Ankara'da artık bir saray var. Kimin nereden baktığına bağlı olarak farklı isimlerle anılan sarayın etrafında kuş uçurtulmuyor. Sıkı güvenlik önlemleri yeni değil, inşaat aşamasında başlamış ve bu da halk arasında çeşitli söylentilere yol açmış. Binanın altında yeraltı tünelleri bulunduğu, İnşaatçı çalışanların birbirini tanımadığı ve tanışmalarına izin verilmediği, çalışanlar arasında çok sayıda MİT görevlisi bulunduğu, çalışanlara kendilerinden habersiz yüz taraması yapıldığı, gelen kamyonların ve plakalarının düzenli olarak değiştirildiği bu rivayetler arasında.

Kampus efsaneleri

Ankara'nın üniversitesi bol. Her okulun, kampusun ayrı ayrı efsanesi mevcut. Kimi daha genel, hatta tercüme efsanelerin yerleşmiş hali. "Sınavda risk nedir diye sorulmuş, risk budur yazan 100 almış", "Why sorusuna Why not yanıtını veren tam not almış", "bu sandalyenin burada olmadığını ispatlayın diyen mantık hocası hangi sandalye? yanıtını almış", "yan amfiye tebeşir almaya gönderilen öğrenci dönüp dolaşıp aynı amfiye öbür kapıdan girmiş" gibi şehir

efsanelerinin her okula uyarlanmış çeşitlemeleri bulunur.

Özgün mü uyarlama mı ayırt etmek zordur ama, Ankara üniversiteleri için şöyle efsaneler duymak mümkündür: "Beytepe'de iki kişi sevişiyormuş, güvenlik görevlisi gelmiş biraz yavaş sevişin demiş", "Beytepe Köprüsü'nde otostop çeken genç, bir kızın arabasının arka koltuğuna cep telefonunu atmış, tanışmışlar", "Beytepe Köprüsü'nde otostop çekip duran arabanın ön koltuğuna oturan erkek, kız arkadaşını köprüde unuttuğunu Kızılay'a gelince anlamış"...

helikopterle inmiş"... Ayrıca arabanın arka koltuğuna cep telefonu atma efsanesinin Bilkent versiyonu da mevcuttur.

Mülkiye efsanelerini, TED efsanelerini, hatta Sabancı Kız Yurdu efsanelerini de anmadan olmaz. Sabancı Kız Yurdu özellikle binanın şekli ve yüksekliğine dair efsanelerle anılır. Pencereden kendini atan kız öğrenci efsanelerinin yanı sıra, yurda sızmayı başarmış erkek efsaneleri de vardır.

Gelelim ODTÜ'ye.. Planının kasten Rusya'ya doğrultulmuş bir tabanca şeklinde yapıldığı, stadyumdaki DEVRİM yazısının nasıl yazıldığı, neden silinemediği, "Hocam" tabirinin nereden kaynaklandığına dair bir çok hikaye anlatılır. İlaveten İnşaat'ın önünde yüzebildiği iddia edilen beton kayık, Mimarlığın önünde gölgesinin ATA yazdığı rivayet olunan heykel, Matematik Bölümü'nün önündeki kız öğrenci heykeliyle ilgili hikayeler de ODTÜ efsaneleri arasındaki yerlerini almıştır.

Deniz'in parkalı fotoğrafını çekmiş olan Ergin

Sol literatür

En meşhurları Deniz Gezmiş efsaneleridir. Yakalandığında üstünde olan o meşhur parkayla ilgili rivayet muhtelif. Kimi Deniz'in ODTÜ Mimarlık balosunda vestiyerdeki parkalardan birini sahiplendiğini söyler. Kimi bir NATO askerinin sırtından, kimi de Amerikan Pazarı'ndan aldığını iddia eder.

Konuksever ise bir söyleşide, o parkayı Deniz Gezmiş'e kendisinin verdiğini aktarmıştır.

Bir başka Deniz efsanesi "Beyaz ata binmiş Deniz Gezmiş"tir. Bu hikaye bazen ODTÜ yurtlarında kalan ve Deniz'e aşık olan bir kızla ilişkilendirilir. Bazen aşk hikayesi olmaksızın Deniz'in bir yıldıza atına bindiği anlatılır. Oral Çalışlar ise o atın, Deniz tarafından ODTÜ yakınlarındaki bir köyden ödünç alınmış sıska bir sütçü beygiri olduğunu söyler.

Deniz Gezmiş'in jandarmalardan ODTÜ'nün yeraltı tünellerine girerek kaçtığı da sıkça anlatılır. Rivayete göre tüm kampüsün altı labirent gibi tünellerle doludur, firarlar artınca jandarma tünelleri kapattırmıştır.

Ulucanlar Cezaevi'ndeki Hilton koğuşunun adını nereden aldığına dair rivayetler de muhtelif. Manzarasından dolayı bu adı aldığı; tanınmış isimler kaldığı için Hilton dendiği; odalar şeklinde düzenlendiğinden koğuşlara oranla daha lüks olduğu için otele benzetildiği söylenir. Gezgini Gözüyle Ankara kitabında Nesrin Armağan ise şöyle yazıyor: "Rivayete göre bu koğuşta kalan Metin Toker, cezaevine getirildiği gün İstanbul'da Hilton Otel'i'nin açılışı varmış. Gazeteci olarak açılışa olmak varken buraya gelince, Hilton adını Metin Toker'in koyduğu söyleniyor."

1981'de açılan Abdi İpekçi Parkı'ndaki havuzlara ve Eller heykeline dair söylentiler de vardır. Havuzlara kuşbakışı bakıldığında "Sol" yazdığı iddia edilir. Metin Yurdanur'a ait olan Eller heykeli ise genellikle "dua eden eller"e benzetilir. Ama 80 öncesi sol örgütler arasında "Sovyet ordusunu çağıran eller"e benzetildiği de rivayet olunur.

Ankara Savaşı ve Timur

1402'de Timur'la Yıldırım Bayezid'in orduları arasında yapılan Ankara Savaşı, ardında pek çok efsane bırakmıştır. Erman Tamur "Suda Suretimiz Çıkıyor" kitabında, Demirlibahçe demiryolu civarında geniş bir düzlükte büyük bir çınar ağacı olduğundan bahseder.

Söylentiye göre Ankara Savaşı sırasında Timurlenk atını bu ağaca bağlamıştır.

Çubuk civarındaki birçok yerleşimin, adını Ankara Savaşı'na borçlu olduğu rivayet olunur. Mesela Pursaklar adı Fil Saklar'dan geliyormuş çünkü Timur fillerini burada saklamış. Timur'un komutanlarından İsen Buga'nın kamp kurduğu bölge Esenboğa olmuş. Kazan, adını bir rivayete göre

Timur'un ordusuna katılan Kazan Türk'lerinden; bir başka rivayete göre Osmanlı ordusu için kurulan dev yemek kazanlarından alıyormuş. Saime Kadın, yine bu savaşta Osmanlı ordusuna yardım eden bir kadınımış, Mamak'ta oturduğu semte adını vermiş. Semt isimlerine dair rivayetler boldur; mesela Keçiören'in nereden geldiğine dair 5, Balgat'a dair 4, Haymana'ya dair 3, Hergele Meydanı'na dair 2 rivayet mevcuttur. Belki fazlası bile vardır.

1933'te Ankara Gezi Rehberi'ni yayınlayan Ernest Mamboury, halk arasında Hızır Tepe'deki kubbeli yapının Timur Türbesi olarak bilindiğini, tepenin de Timur Tepesi olarak anıldığını yazar. Oysa Timur Ankara Savaşı'ndan sonra çıktığı Çin Seferi sırasında ölmüş ve Semerkant'ta defnedilmiştir.

Eski zaman söylenceleri

Ernest Mamboury'nin Ankara Gezi Rehberi'nde aktardığı bir başka söylence Ali'nin Taşı söylencesidir. Yaygın bir inanışa göre Hz. Ali Ankara'yı kuşatmış ve Hızır Tepe'nin zirvesinden Ankara Kalesi'nin üzerine büyük bir taş atmış. Bu taş ıçkaledede düştüğü sokağa adını vermiş: Ali'nin Taşının Sokağı, bugünkü adıyla Alitaş Sokak. Oysa Ali bilindiği kadarıyla Ankara'ya hiç gelmemiştir.

Hızır Tepe'nin ismini, bu tepeye gelmiş olan Hızır'dan aldığı söylenir. Bu tepeye ilgili bir başka söylence ise şöyledir: Bir adam, artık iyice yaşlanmış ve gözlerine perde inmiş olan babasını alıp yükseğe bir yere çıkarır. Yaşlı adam "Burası Hızır Tepe mi?" diye sorunca oğlu şaşırır. Meğerse vakti zamanında, yaşlı adam da kendi babasını bu tepeden aşağı atmıştır. Yaşlı adam "Demek sıra bende.." deyince oğlu pişman olur, babasını da alıp geri döner.

19. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'ya gelen İngiliz seyyah W. J. Hamilton, Ankara Kalesi'nin dehlizlerinden bahseder. Dehlizlerin kent dışına kadar çıktığı, millerce uzunlukta olduğu, iki günlük yol uzaklığına kadar devam ettiği, diğer uçtan giren bir

boğa yüzünden girişlerin kapatıldığı, hatta içeride gizli bir hazine olduğu şeklindeki rivayetleri aktarır.

Mogan Gölü efsanesi, özetle, Monza ve Ganey adında birbirine aşık iki gencin hikyesidir. Kavuşamadıkları için ikisi de birer tepeye çıkar ve o kadar çok ağlarlar ki gözyaşları göle döner. O göle ikisinin isimlerinden hareketle Mogan denir. Suyu bu yüzden hafif tuzludur.

Kemal Bağlum'un "Beşbin Yılda Nereden Nereye Ankara" kitabında Ahmet Hızal, Mahmut Paşa Bedesten'ine dair bir rivayetten söz eder. Günümüzde Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne ev sahipliği yapan Bedesten'in Büyük Kapı'sında, büyük bir pabuç asılıymış eskiden. Bu pabucun Köroğlu'na ait olduğu söylenirmiş. Günümüzde yine müze olarak kullanılan Çengel Han'ın adı ise, kapısına çengelle adam asılmasından gelirmiş.

Yine aynı kitapta 1890'daki çekirge istilasından bahsedilir. Tüm ürünler yok olmuşken ala sığırcık kuşları çıkagelir ve çekirgelerin kökünü kurutur. Kuşların gelişi, Ankara'daki kutsal su kaynaklarından birinden alınan suyun dualar okunarak etrafa serpilmesine bağlanır. Hatta sonradan Rusya'da benzer bir çekirge istilas olduğu, aynı kaynaktan su götürüldüğü rivayet olunur. Kutsal su kaynaklarına, pınarlara, kayalara, tepelere dair inanışların kökeni şamanizme, hatta Hititlerin animistik inançlarına kadar uzanır. Sonradan İslamlaştırılmış olan bu inanışlar pek çok efsaneye kaynaklık etmiştir.

Zühre İndirkaş, Türk Mitosları ve Anadolu Efsanelerinin İz sürümü adlı kitabında Frig Kralı Midas'ın öyküsünü hatırlatır. Tuttuğu her şeyin altın olmasını isteyen, dileği gerçekleşince aç-susuz kalıp pişman olan, bir kaynaktan yikanıp arınan Midas'ın öyküsü, yüzyıllar sonra Ankara'da

Hacettepe efsanesinde tekrarlanmaktadır. Hacettepe, hacette bulunanların (dilekte bulunanların) gittiği bir tep, yani dilek tepesidir. Gözünü hırs bürümüş bir sultan, burada karşısına çıkan Hızır'dan tuttuğunun altın olmasını diler. Hatasını anlayınca Hızır ona Hacettepe'de abdest alıp namaz kılmasını, böylece normale döneceğini söyler. Anlaşılan o ki, isimler ve mekanlar değişse de hikayenin özü yüzyıllardır değişmiyor. Darısı zamane sultanlarının başına.

Cadde Anafartalar kitabında Yavuz İşçen Tezveren Sultan'ın kabrine ilişkin bir söylenceyi aktarır. Kabir Talatpaşa Bulvarı'nda refüj içindedir. Halk arasında, Talatpaşa Bulvarı açılırken dozerin kepçesi kırıldığı için mezarın kaldırılmadığı ve burada bırakıldığı söylenmektedir.

Seğmenlik geleneğine dair bir hikaye ise şöyledir: Malum, "Seğmen Alayı kızılca günde düzülür" ve alay yürüyüşe geçmeden önce kurban kesmek adettendir. Vakti zamanında kurban kesilmeden yürüyüşe geçen bir alayda, durumu fark eden Ankaralı Halil Efe'nin "O halde Seğmenlerin kurbanı benim" diyerek yere yıkıldığı ve öldüğü rivayet olunur.

Aydan Çelik'in aktardığı bir başka şehir efsanesine göre; Atatürk bir ziyaretinde Ankara Palas'a gelir, 3 seğmenin çalıp söylediği havaların ardından yöneticilere "Öbür gelişimde çok sesli müzik isterim" der. Ertesi sene geldiğinde sahnede 30 seğmen vardır.

Ölümü konusunda iddialar olan Fikriye Hanım'ın mezarı konusunda da rivayet muhtelifdir. Kimi Kuğulu Park'a gömüldüğünü söyler, kimi Etnografya Müzesi'nde olduğunu iddia eder. O zamanlar Ulus'ta olan şehir mezarlığına defnedildiği şeklinde rivayetler de vardır.

Son yirmi yılın efsaneleri

Bunlar daha çok belediyecilik hizmetleriyle ilgilidir. Mesela "Çayyolu metrosu seneye bitecekmiş" efsanesi yıllarca dilden dile dolaştıktan sonra, eksiğiyle gediğiyle bitti ve gündemden düştü. Yerini "Keçiören metrosu yakında bitecekmiş", "Metro Esenboğa'ya kadar gidecekmiş", "Sinyalizasyon yakında tamamlanacakmış", "Son sefer saati uzayacakmış", "Yürüyen merdivenler çalışıyormuş" gibi yeni metro efsanelerine bıraktı.

Bir de "Ankara En Yaşanabilir Kent" efsanesi var. Aslında bu bir efsane değil gerçek, yani öyle olmalı, çünkü sürekli ödül alıyoruz: Belediyecilikte "Mükemmellik Ödülü", "Avrupa Ödülü", "Şeref Plaketi", "Su ve Çevre Ödülü", "Sürdürülebilirlik Ödülü", "LED Işık Ödülü", "Çevreci Belediye Ödülü"...

Bir dolu ödül aldığımıza göre Ankara epey yaşanabilir bir kent olmalı.

İnandınız mı?

Enver Behnan Şapolyo'nun Kaleminden 1920'lerin Başında ANKARA (2)

Önder Şenyapılı

2 Mart 1935 günü Taşhan'ın yıkımına başlanır.

1920'lerin Ankara'sı anlatılırken 'başvuru noktaları', istasyon, ilk TBMM yapısı ve Taşhan ve/ya da Taşhan Meydanı. Meydan, sonra, Hakimiyet-i Milliye, daha sonra da Ulus adını alır.

Şapolyo, 1920'ler Ankara'sında yaşayanların nerelerde buluştuklarını, bir araya gelerek söyleştiklerini de anlatır. Rizeli Matrakçıoğullarından Ali Rıza Bey'in 1923 yılında açtığı İstanbul Pastahanesinin, Ankara'nın ilk pasta salonu olduğu için pek rağbet gördüğünü, kendisinin de salon yıkılma değin sürekli müşterisi olduğunu, pastahanenin bir 'aydınlar kulübü' olduğunu bildirir:

"Burası münevverler kulübü idi. Öğretmenler, gazeteciler, ressam, memurlar ve mebusların salonu idi. Grup grup masalar vardı. Bizim masanın daimî olarak halkasını Sadri Etem,(18) Şevket Rado,(19) Samet Ağaoğlu,(20) Nahit Sırrı,(21) Ertuğrul Şevket,(22) Mekki Sait,(23) İzzettin Şadan,(24) Namidan Rahmi,(25) Feridun Nafiz Uzluk,(26) Profesör Şükrü, Refik Fenmen,(27) ressam Saip,(28) musikişinas Ahmet Yekta,(29) Muslih ve ben teşkil etmekte idi.

Saip Tuna'nın fırçasından "Mustafa Kemal'in Ankara'da Karşılması"

Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Yahya Kemal Beyatlı'nın da sık sık gittiği İstanbul Pastahanesi 1 Mayıs 1955 günü yerini Yeni Han'a bırakır.

"1923 yılında bu pastahanenin aşağısı arsa idi. Bir açığız zat gelerek bu arsaya Taflan adıyla bir yazlık kahve açtı, çok rağbet gördü. Fakat sonradan bu yere Kızılırmak kahvehanesi açıldı. Bunun hizasına sıra ile dükkânlar yapıldı. Şimdi hepsi yıkıldı." (s.60)

Cumhuriyetin ilân edildiği 1923 yılında, Ulus Meydanına parke döşenir. Meydan temizlenir. Yeni Gün gazetesinin sahibi Yunus Nadi, meydana Kurtuluş Savaşı kahramanlarının anısına bir anıt dikilmesi için bağış kampanyası açar. Uluslararası bir yarışma açılır. Yarışmada birinci olan Avusturyalı sanatçı Heinrich Krippel'e 1925 yılında sipariş edilen yonut 1927 yılında düzenlenen törenle meydana dikilir.

"Bu heykelin etrafında, İstiklâl Mahkemesinin kararıyle 'Tarikatı Selâhiyeciler'(30) asıldı. Gene bu meydana şapka aleyhinde bulunan Atıf Hoca(31) ve ayrıca Kasap Osman(32) asılmıştı." (s.60)

Taşhan'dan Anafartalar Caddesine doğru ahşap dükkânlar ve hanlar sıralanır. Alt katında dükkânlar, üst katında odalar bulunan Taşhan'a bitişik iki katlı yapının sahibi Ankaralı Şakir Beydir. Sahibinin adıyla, -- Şakir Bey Hanı(33) olarak anılan bu yapıda "Bursa Yurdu", "İzmir Yurdu" ve "Trakya Paşaeli Yurdu" bulunmaktadır.

Bu binanın alt katındaki dükkânlardan birinde açılan Zeybekler kahvehanesinde "Yozgat ve Beypazarı isyanlarını

bastırmağa gelen Sarı Edip(34) ile Çerkes Etem" otururlar. Sarı Edip'in bir köpeği vardır. Sonradan bu kahve "Yeni Sinema"nın girişi olur.

(Yukarıdan aşağıya) Atatürk'ün yanında Çerkes Ethem; Rize milletvekili Ziya Hurşit(solda); Sarı Edip İstiklâl Mahkemesine girerken; (Önde ortada) Kara Fatma

Zeybekler kahvehanesinin yanındaki kahvehanede ise Giresun muhafızları(35) otururlar. *"Siyah lâz elbiseli bu delikanlılar, kemençelerini çalarak Karadeniz oyunlarını oynarlar. Bunların arasında Kara Fatma(36) da bir erkek tavriyle iskemlede oturur, bu oyunları seyrederdi."* (s.61)

Şakir Bey hanının yanındaki bir başka handa Turkuvaz Bar açılır. Daha sonra Kayseri han ve bir sıra dükkânlar yer alır. Hepsi eski yapılardır.

Kentin en kalabalık caddesinden hükümet konağına gidilir. Cadde üzerinde Hürriyet Otel, altında Jak'ın berber dükkânı, bir de silah deposu olarak kullanılan hamamdan sonra jandarma dairesinin kemerli kapısından hükümet meydanına çıkılır.

"Hükümet konağı meydanlığı da toz toprak içinde idi. Bir iki ağaç vardı. Sağ tarafta ahşap iki katlı bina vardı. Burası Yirminci Kolordu Kumandanlığı iken Dahiliye Vekâleti olarak kullanıldı. Hariciye Vekâleti olarak da Kızılbaş türbesinin yanında İnhisar dairesi kullanıldı. Bu iki katlı kâğır bina Başvekâlet olarak da bir müddet kullanıldı. Bu binanın yerine Merkez Bankası yapıldı. Burada bulunan ve mimari tarzı da güzel olan Kızılbaş türbesi ve medresesi yıkıldı. Yanındaki

boş arsaya da, Türk mimarisinin bir şaheseri olan Ziraat Bankası yapıldı." (s.61)

Dahiliye Vekâleti (İçişleri Bakanlığı) olarak kullanılan yapının yanında memurların ucuza yemek yediği Merkez Lokantası varmış. Oradan geçen bir sokağın sonrasında Ankara Cezaevi ve yanında Jandarma Komutanlığı yer alıyormuş. Hükümet Konağının solunda Postahane yapısı bulunuyormuş.

Önce "Telgrafhane", sonra "Mekteb-i Hukuk" yapısı

1920'li yılların başlangıcından söz ediliyorsa, "postahane" değil "Telgrafhane" yapısı demek gerek. Çünkü Ankara'nın 1925 yılına değin dünya ile bağlantısını sağlayan yapı "Telgrafhane" imiş. Büyük Postahane yapısı tamamlandıktan sonra Telgrafhane, Mekteb-i Hukuk'a özgülenmiş ve birçok ünlü hukukçu ve siyasetçi bu yapıda öğrenim görmüş.

"O zamanlar Maliye Vekâleti binası yoktu. Burada Bizanslılardan kalma Julien sütunu vardı. Onun yanında ise Umum Teçhizat Ambarı binası vardı. Ahşap bir bina idi. Bu binanın yerine İş Bankası binası yapıldı. Onun karşısındaki hanın bir katında Hâkimiyeti Milliye gazetesi binası bulunmakta idi. (...)

Ulus Meydanının Anafartalara çıkan sağ tarafında sonradan yapılmış bir katlı dükkânlar devam etmekte idi. (...) Bu dükkânlardan biraz ötede mühendis hanı vardı. Bu hanın bir odasında Arif Oruç(37) Yeni Dünya gazetesini çıkarmakta idi. Bu iki dükkândan sonra bir sokak gelirdi. Bunun köşesindeki iki katlı binayı Hacı Bektaş Dergâhının son Babası Niyazi Baba(38) tutarak otel olarak işletmişti. Sonra da Arnavutluğa kaçtı. Bunun karşısında karşı köşeye gelen dükkânda da Selanikli Talât ve Hüseyin Beyler, Ankara'nın ilk muhalebeci dükkânını açtılar. Bu bizim için bir yenilik olmuştur. Hatta bir iki defa muhalebe yemek üzere Mustafa Kemal Paşa da gelmişti. Daha yukarıda Sebat otelinin olduğu bina Merkez Kumandanlığı idi. Kumandanları Fuat Bulca ve sonra da Rize Mebusu olan Rauf Beydi. Bunun üstündeki bir dükkân köfteci idi. (...) yanında Ankaralı Ahmet Ağanın eski usul berber dükkânı vardı. Bundan sonra Hayim adında bir Yahudi'nin kunduracı dükkânı bulunmakta idi. Ankaralılar buna 'Tat Yahudi'(39) derlerdi. Ismarlama kundura ve çizme yapardı. Dükkânın önünde bir akasya ağacı vardı. Ankara Caddesinde görülen tek ağaç bu idi. (...) Bu dükkândan sonra çetelerin oturduğu bir kahvehane vardı. Buradan geçen sokak Tahtakale'ye giderdi. Matbuat Umum Müdürlüğü de burada bir ahşap binada idi. Bütün bu binalar ve arkasına düşen evler 13 Eylül 1956 tarihinde tamamen yıkıldı. Buraya büyük hanlar yapıldı." (s.62-63)

Şapolyo, şimdi müze olan ilk Meclis yapısının çevresinde, o sıralar başka yapı bulunmadığını, boş bir arazide kurulmuş olduğunu ve yapının karşısında Şehir Bahçesinin bulunduğunu anlatır. Yeşillik görmek için, ziraatçı Muhittin Beyin diktiği sıra sıra akasya ağaçlarının yer aldığı bu bahçeye gidilirmiş. Bahçenin ortasında bir de havuz bulunmuş. Daha sonra burada içkili ve sazlı bir gazino açılmış.

İstasyona inen yol üzerinde ne ikinci Büyük Millet Meclis, Divanı Muhasebat (Sayıştay) ne Ankara Palas yapıları, ne de Stadyum ve Gençlik Parkı varmış. Yol boyunca

istasyona değin uzanan, sıtma yuvası bataklıkmiş kentin bu kesimi. Bataklığın ortasından İncesu geçiyormuş. Kıyısındaki söğüt ağaçları kesilip tren yakıtı olarak kullanılmış.

“Yalnız Büyük Millet Meclisinin bulunduğu yerde bir askerî cephanelik vardı. Bu araziye mebuslara mahfel(40)olmak üzere bir bina (yapılmaya) başlandı. Mimarı da Davut Beydi. (41) Sonradan bu bina(nın), Meclis binası olarak inşasına devam edildi. Bu bina bitince ikinci Meclis, ikinci devrenin ikinci senesinde 1 Mart 1924 tarihinde bu yeni binaya nakletti.” (s.64)
(devamı, Kasım Solfasol’unda)

NOTLAR

18 Sabri Ertem (1903-1943): Öykü ve romanlarıyla tanınan yazar ve siyasetçi.

19 Şevket Rado (1913-1988): Gazeteci, yazar, lise toplumbilim ve edebiyat öğretmeni.

20 Samet Ağaoğlu (1919-1982): Avukat, yazar, Manisa milletvekili; Çalışma, Sanayi ve Devlet Bakanlıkları yapmıştır.

21 Nahit Sırrı Örik (1895-1960) öykü, roman ve oyun yazarı.

22 Ertuğrul Şevket Avaroğlu (?) Gazeteci ve öykü yazarı.

23 Mekki Sait Esen (1903-1970) Edebiyatçı, gazeteci, siyasetçi. Ankara Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı yaptı.

24 İzzettin Şadan (?) psikiyatrist

25 Namidan Rahmi (1897-1976): Şair, yazar, çevirmen.

26 Feridun Nafiz Uzluk (1902-1974) Hekim, Türk tıp tarihinin öncülerinden, yazar, çevirmen.

27 Refik Fenmen, Prof.Dr. (1882-1951): Yüksek Mühendis Okulu, Lozan Fen Fakültesi, Liege Teknik Fakültesi mezunu, Kocaeli milletvekili, Fen Âlemi dergisi yayıncısı.

28 Saip Tuna(904-1974): Erzurum ve Sivas Kongrelerinde Mustafa Kemal, 27 Aralık 1919 Günü Ankara’ya Gelişinde Karşılanişını betimleyen resimlerin sanatçısı.

29 Ahmet Yekta Madran (1885-1950): Müzisyen, besteci, CSO Şefi.

30 “... 16 Kasım 1922’de İngilizlere sığınarak Türkiye’den firar eden Padişah Vahdettin, İtalya’da San Remo’da yaşadığı günlerde de “Türkiye karşıtlığına” devam etmiştir. ‘Yurt dışında aç ve sefil halde öldü!’ diye kaçak padişaha ağıtlar yakanların, yurt dışında Vahdettin’in servetini tüketen en temel etkenlerden birinin Padişahın, bazı maceracıların aklına uyarak ‘Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk’e karşı bazı hıyanet projelerine paraca destek olması’ olduğunu bilmedikleri açıktır!

Bu maceracılar, San Remo’da kaldıkları sürece onların bütün masraflarını Vahdettin karşılamıştır.

San Ramo’ya gelerek Vahdettin’i ziyaret eden Vehip Paşa, Gümölcinelî İsmail, eski İç İşleri Bakanlarından Mehmet Ali Bey ‘Atatürk’ün hakkından gelmek için’ Vahdettin’den para istemişler, Vahdettin de bu hainlere 2000 İngiliz lirası vermiştir.

Ayrıca, bir Yunan albayıyla birlikte Vahdettin’i ziyaret etmeye gelen ‘Atatürk düşmanı’ Mevlanzade Rifat, Yunanistan’la birlikte Ankara’ya karşı bir anlaşma yapmak istediğini bildirerek Vahdettin’den para sızdırmıştır.

Hatta San Remo’da Vahdettin’e bağlı Türkiye karşıtı Tarikat-ı Selahiye adlı bir örgüt kurulmuştur. Bu örgütün, Vahdettin’le yurt dışına gitmekten pişman olan ve Türkiye’ye dönmek isteyen Dr. Reşat Paşa’yi öldürdüğü iddia edilmiştir.” (Sinan Meydan: “Bizim Dinciler Nasıl Halkçı Oldu?”, Odatv.com, 15 Temmuz 2010)

“...O davada Tarikatı Selahiye üyesi oldukları iddia edilen 11 kişi, 15 Ağustos 1925’te idama mahkum edildi, Ertesi gün 11’i de Ankara’da Taşhan’ın önündeki meydanda asıldılar, Ancak asılanlar arasında Lütfi Fikri yoktu, Çünkü Lütfi Fikri o davadan beraat etmişti, Gazi Mustafa Kemal, bir anlamda yargıya müdahale etmişti

ve İstiklal Mahkemesi Başkanlığı’na İstanbul Barosu Başkanı Lütfi Fikri için bir mektup yazmıştı, Mustafa Kemal Atatürk o mektubunda, Lütfi Bey’in izlenen politikaya ve kendisine karşı olmasının bir iddia öne sürülmesi için yeterli olmayacağını belirtmiş ve başka bir suçtan ötürü tutuklu değilse, mahkemenin Lütfi Fikri’ye müsamaha göstermesini istemişti, Yani Atatürk, ‘Bana muhalif görüşlere sahip olmak suç değildir’ demişti, Acaba bugün Atatürk’ün o günkü gücüne sahip olup da bunu diyebilecek kaç siyasetçi var? NOT: Bu konuyu merak edenler, Ergün Aybars’ın İstiklal Mahkemeleri adlı kitabını okuyabilirler” (Fatih Altaylı köşe yazıları, fatihaltayli.com.tr)

31 İskilipli Atıf Hoca.“1922’de Dolmabahçe Sarayında Huzur dersleri verir. Bu dönemde özellikle batılılaşma karşıtı yazılar yazar. Tesettür-ü Şer’i, Din-i İslam’da Men-i Müskirat (İslam dininde İçki Yasağı), Frenk Mukallitliği ve Şapka kitaplarını kaleme alır.

Şapka hakkında ki kitabını yazdıktan 1,5 yıl sonra Şapka devrimine muhalefet etmek suçundan tutuklanır. Şevket Süreyya Aydemir, Tahirül Mevlevi, Hasan Tahmirci, kızı Melahat Hanım Atıf Hoca’nın Şapkaya muhalefet etmekten tutuklandığını belirtmişlerdir.

İskilipli Atıf Hoca 4 Şubat 1926 Perşembe günü sabaha karşı Eski Meclis binasının yakınındaki çarşıda asılarak idam edilmiştir.” (Esat Çağlar: “İskilipli Atıf Hoca kimdir”, dunyabulteni.net)

32 “Miralay Kasap Osman. Kurtuluş Savaşı komutanlarından. 1899’da Harp Okulu’nu bitirdi ve Kurtuluş Savaşı’nda albaylığa kadar yükseldi. Savaştan sonra Mustafa Kemal ve yönetimi (inkılapları) aleyhinde bir tutum takınır, konuşma ve davranışlarıyla tepki uyandırır. Tutuklanarak Ankara İstiklâl Mahkemesi’ne gönderilir, mahkemece idama mahkûm edilir.” (yakintarihimiz.org)

33 “Şakir Bey Hanı: Taşhan’dan Karaoğlan Caddesi’ni takip ederek Hürriyet Meydanı’na doğru ilerlediğinizde, soldan ilk binada Şakir Bey’e ait bir han bulunuyordu. Yapım yılı bilinmemekle birlikte, 1902 yılı sonrası yapılan bekar odası (yurt) tarzında bir han olduğu düşünülmektedir. Hanın alt katı, Milli Mücadele yıllarında “Zeybekler Kahvesi” olarak kullanılan mekanlardan biriydi. Çerkez Ethem’in, Topal Osman’ın çeteleriyle gelip oturduğu bu kahvenin üst katında İzmir Yurdu, Bursa Yurdu ve Trakya Paşaeli Yurdu bulunuyordu. Cumhuriyet’in ilk yıllarında bu binada “Turkuvaz Bar” isimli bir bar açılmıştı. Sonrasında bina 1928 yılında müteahhit Erzurumlu Nafiz Bey’in (Kotan) çalışması sonrası “Yeni Sinema” adıyla sinemaya dönüştürüldü. Binası, Ulus genelinde çevre düzenlemesi yapılırken 1956 yılında yıkılarak tarihe karıştı.” (Yavuz İçsen: “Osmanlı Devleti Döneminde Ankara Hanları ve Otelleri”,yavuziscenblogspot.com.tr)

34 Sarı Efe lakabıyla anılan ve eski bir jandarma subayı ve ittifak fedaisi olan Edip, Rize milletvekili Ziya Hurşit’in planladığı ve tarihe İzmir Suikasti diye geçen olaya karışmış kişilerden biridir.

35 Gazi Mustafa Kemal Paşa’yi koruyan, komutanları Hacı Topal Osman Ağa (1183-1923) olan Giresunlu gönüllüler. Trabzon milletvekili Ali Şükrü Beyi öldürdüğü iddiasıyla hakkında yakalama emri çıkınca Topal Osman güvenlik güçleriyle giriştiği silahlı çatışmada öldürülmüş, 1925 yılında Giresun Kalesinin en yüksek noktasına yapılan bir anıt mezara gömülmüştür. Mezarın yaptırım giderlerinin Mustafa Kemal Paşa tarafından karşılandığı söylenir.

36 Erzurumlu Fatma Seher Hanım, ya da Kara Fatma (1888-1955), Kurtuluş Savaşı’nın simge kadınlarından biridir. İstiklal Madalyası sahibidir. Üsteğmen rütbesine değin yükselmiştir.

37 Arif Oruç (1893-1956), gazeteci, yazar, tarihçi. 1920 yılında Mustafa Nuri ile birlikte “Seyyare-i Yeni Dünya” gazetesini kurmuştur. “İslami Bolşevik gazetesi” tanımıyla yayımlanan gazeteyi Çerkez Ethem akçalar. Mustafa Kemal’in çağrısı üzerine gazete Eskişehir’den Ankara’ya taşınır ve 83. Sayısında itibaren adı “Yeni Dünya” olur. Arif Oruç, daha sonra “Yarın” adlı gazetesıyla Serbest Fırka’yı destekler. İsmet İnönü mühalifidir.

38 Sivas kongresinde M. Kemal’i en çok destekleyenler Bektaşiler olmuştur. Hacı Bektaş tekkesi Mustafa Kemal’e yardım ve desteğini bu kongrede (Sivas Kongresi) tam anlamı ile göstermiştir. Mustafa Kemal bu kongreden sonra buradaki desteklerinden çok memnun kalarak Hacı Bektaş tekkesi postnişini Salih Niyazi Dede Baba’ya tel göndererek memnuniyetini bildirmiştir. Mustafa Kemal bu telyazısında şunları belirtmiştir:

‘Salih Niyazi Baba Hazretlerine, Sevgili vatanımızın kurtarılması ve mutluluğu uğrunda soylu ulusumuzun Tanrı’nın izniyle giriştiği kutsal savaşta üstün görevimizi övgüyle karşılamınıza, yüksek değerlendirmenize teşekkürlerimizi sunarız. Temiz ulusumuzun yükselme ve kurtarılmasına dönük hayırlı iz ve yol göstericiliğinizin devamını üstün saygıyla dileriz. Temsil Kurulu üyesinden Erzincanlı Şeyh Hacı Fevzi Efendi hazretleri sevgi ve saygılar eyler efendim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi namına Mustafa Kemal” (mehmethekim.com)

Salih Niyâzi Dede Baba, Cumhuriyet Hükümetince çıkarılan “Tekke ve zaviyelerin lıgası”na dair yasa uyarınca, 1927 yılında yurtdışına sürgün edilir. 1927 tarihi ile başlayan süreçte, biri Arnavutluk da, biri Mısır’da ve biri de Türkiye’de olmak üzere üç Dede Baba’lık kurumu oluşur.”...bugün dahi dünya Bektâşileri arasında tartışılmakta olan Salih Niyâzi Dede Baba’nın şüpheli ölümünden... birkaç cümleyle bahsetmek istiyorum. Arnavutluk 1942 yılına kadar Mussolini İtalya’sının ve 1943 yılına kadar Hitler Almanya’sının işgali altında kalmıştır. 1943 yılından sonra kendisi de bir Bektâşi çocuğu olan Enver Hocanın Emek Partisi öncülüğünde örgütlenen Sosyalistler 1945 yılında Sosyalistler Arnavutluk devletini kurmuşlardır. Bu savaşta bazı Arnavut Bektâşiler, Enver Hocanın partizan örgütünün saflarında yer almalarına karşılık, bazı Bektâşilerse karşı milliyetçi kral Zogo’nun taraf olduğu cepheye yer almışlardır. Salih Niyâzi Dede Baba’ böyle bir ortamda, Tiran’daki dergâhında, Dervîşi olan Aziz Niyâzi Triandafil dervîş ile birlikte 28 Kasım 1941 tarihinde kurşunlanarak öldürülmüş olarak bulunmuştur. Salih Niyâzi Dede Baba’nın öldürölme anına şehit olan bir tek fert bulunmamıştır. Ölümü üzerindeki sis perdesi hala kaldırılamamıştır. Klasik Arnavut söylemine göre, faşist İtalyan birlikleri tarafından öldürüldüğüdür. Öte yandan yakın zamanda bulunabilen İtalyan belgelerinde Arnavut Partizan birlikleri tarafından katledildiğine dair bilgiler bulunmaktadır.” (Şevki Koca:“Cumhuriyet Tarihi Sürecinde Bektâşi Kültüründe Dede Baba’lar (Ülkemizde Ve Dünyada)*, cemvakfi.org.tr)

39 Azerbaycan’ın kuzeydoğusu ile Dağıstan’ın güneyi arasındaki İran halkına Tatlar deniyor. Bu halkı oluşturan kimi nüfus toplulukları Dağ Yahudileri olarak anılıyor. Tat halkıyla Dağ Yahudilerinin aynı kökten geldiğini savunan kuramlar var. “İsrail, kuruluşundan beri eski Sovyet coğrafyasından Yahudi göçmeni almıştır. Rusya’da kalan Yahudiler’in bir kısmı ise “Tat” olarak anılıyor. Vikipedi’de yer alan bilgilere göre ‘Tatların bir kısmı “Dağ Yahudileri” diye anılmaktadırlar. İlk Asur işgal ve kolonizasyonu sırasında İsrail’den çıkartılan Yahudi göçmenlerin, müttelikleri İran tarafından Dağıstan’a yerleştirilmeleri ve daha sonra da Mitraizm, Zerdüştizm gibi inanışların etkisi ve Dağıstan’ı elinde tutan İranlı asker-soylularla karışmaları sonucunda oluştukları bilinmektedir. Çoğunluğu İslâm inancını benimsemişlerdir. Ancak Yahudi inancını koruyanlar Dağıstan’da ve Azerbaycan’da hâlâ yaşamaktalar. Dağıstan’ın Derbent ve Mahaçkala kentlerinde sinagogları açık bulunmaktadır.” (Arslan Bulut: ““Dağ Yahudileri’nin yönettiği ülke hangisi?”, Yeni Çağ, 17 Kasım 2014)

40 Mahfil: Toplantı yeri.

41 Kültür Bakanlığı web sitesinde verilen bilgi: “1923 yılında mimar Vedat Tek (1873-1942) tarafından Cumhuriyet Halk Fırkası Mahfeli olarak tasarlanan ve inşa edilen bu bina işlevi değiştirilerek meclis olarak kullanılmıştır. (...) I. Türkiye Büyük Millet Meclisi binasının yetersiz olması ve gelişen Cumhuriyet Türkiye’si meclisinin ihtiyaçlarını karşılayamaması nedeni ile bina bir takım değişiklikler geçirmiş, sonra da II. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak 18 Ekim 1924 tarihinde hizmete açılmıştır.” (kultur.gov.tr)

“Tiyatro Gerçekten Toplumu Dönüştürmenin Aracı mı?” Murat Çıdamlı Söyleşisi

Söyleşi: Özgür Ceren Can, Erdal Ozan Metin, Emel Demir **Fotoğraflar:** Can Mengilibörü

Şu zor ve acıtıcı günlerde biraz sanatın/tiyatronun hepimize bir soluk bir nefes bir umut olmasına ihtiyacımız çok. “Yeni Başlayanlar için Ankara” dosyamızın 5. sini yaptığımız bu ay, bu kentin önemli nirengilerinden Devlet Tiyatroları ile Ankara Sanat Tiyatrosu’nda oyunculuk ve yönetmenlik yapan sevgili Murat Çıdamlı ile söyleşerek, biraz soluklandık.

Solfasol: Neden tiyatro? Kendi kişisel hikâyenizi anlatır mısınız biraz?

Murat Çıdamlı: Ben çocukluğumda daha çok biyolojiye eğilimliydim. Hatta ODTÜ biyolojiyi birincilikle kazandım. Sanatçı bir aileden geldiğim için sanatsal sorunlara dair tartışmalara 3 yaşımdan beri maruz kalan biriyim. Uzun bir süre uzak kalmayı tercih ettim açıkçası. Ama “*Tiyatro toplumsal dönüşümün anahtarı ya da bir tür kaldıraç olabilir*” düşüncesindeydim o zamanlar. Şimdi bu bağlamda tıbbın ya da doğrudan tarımla ilgili olan alanların daha öncelikli olduklarını düşünüyorum. Özellikle bu son yaşadığımız gen teknolojisi falan hikâyesinden sonra, insanların yaşadığı toprakların doğrudan kurtarılması çok daha önemli bir mevzu. Yani biz saplandık bir şekilde tiyatronun içine ama “*tiyatro gerçekten toplumu dönüştürmenin aracı mı?*” diye tekrar tekrar sormak lazım. Zaman zaman bunun böyle olduğunu gördüğüm, kendi hayatımda deneyimlediğim oldu. 70’li yıllarda çok küçük yaşta Ankara Sanat Tiyatrosu’nun, Dostlar Tiyatrosu’nun ve Mehmet Ulusoy’un yaptığı oyunları izleme şansını bulmuştum. Benim hayatımı bunlar doğrudan etkiledi. 90’lı yıllarda Diyarbakır’da yaşadım. Trabzon’da çalıştım. Van’da arkadaşlarım var. Pek çok genç insanın bizimle doğrudan bağlantı kurarak tiyatroya adım attığını biliyorum. Bu çocuklar sonra büyüdüler, yönetmen oldular, hatta tiyatrodan müdür oldular. Bunu sağladığımız oranda toplumsal dönüşümü de başardığımızı düşünüyorum. Son dönemde tiyatro toplumsal elitin bir parçası gibi gösterilmeye çalışılıyor ki kimi dönemlerine böyle bakılabilir. Devlet Tiyatrosu için söylüyorum; ortaya çıkış şekli ve yapılandırılması biraz tepedendir. Bu halkın çeşitli katmanlarının binlerce yıllık çeşitli teatral gelenekleri vardır. Ama bunlar modernleşmeyle birlikte kesintiye uğramış, Cumhuriyet sonrasında da kurumlaştırılmaya çalışılmış. İyi niyetle yapılmaya çalışılmış bu, ama 1950’li yıllarda bütün alanlarda olduğu gibi bu tiyatro da devlet tekelinin, erkinin bir parçası haline gelmiş. Tabii şunun hakkını da vermek lazım: bir taraftan Anadolu’ya tiyatro götürme sevdalı bir ekip hep var olmuştur. Ben mesela 90’ların başında Devlet Tiyatrosu’na dâhil oldum. Köylere kadar turne yapıyorduk ve halkın her katmanı ile ilişki kurabiliyorduk. 90’larda özellikle güvenlik gerekçeleriyle her yere gidemiyorduk. Sonra bu rahatladı bir süre fakat son 10 yıldır tasarruf tedbirleri bahane gösterilerek turneler kısıtlanıyor.

Neden tiyatro? Şimdi artık 20 küsur yıldan sonra bakınca, ilgilendiğim farklı alanlar var ama bana varoluşumu ortaya koymanın temel aracı hala tiyatroymuş gibi geliyor. Kendimi

dönüştürmek, bu dönüşümü de başkaları ile birlikte yapabilmek için kolektif bir alan tanımlıyor tiyatro.

Solfasol: Devlet Tiyatroları’nda maaşlı bir sanatçı olmanın olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsedelim mi?

Murat Çıdamlı: Türkiye sosyal güvenlik garantisi olmayan bir ülke. Özellikle sanat alanında okullardan mezun oluyorsunuz ve sokağa atılıyorsunuz. Son dönemde dizi sektörü var ve kapitalizmin batağı gibi; etinizden sütünüzden yaralandıkları bir alan. Bu sektörün doğrudan iktidar tarafından şekillendirildiğini, hatta iktidarın doğrudan bunun finansörü olduğunu görüyoruz. Bu sektör içinde sanatçı olarak yaşama şansı bulmaları zor ama iş olarak bakarsan ekme parası kazanabilirler. Bunun dışında çocuk tiyatrosu sektörü var. Ehil olmayan bir takım isimler okul aile birlikleriyle çocukların ailelerinden alınan paraları kırarak, yeterliliği ve pedagojik yetkinliği doğrudan sorgulanabilir işler yapıyorlar. Çünkü Türkiye’de Tiyatro Pedagojisi diye ayrı bir alan yok. Taşeron işçi olarak Türkiye’nin çeşitli yerlerindeki belediye tiyatrolarında çalışabilirsiniz ama en demokrat görebileceğiniz belediyelerde bile belediye işçisi statüsündesinizdir. Devlet tiyatrosunun kendi olanaklarına bakarsak ülkemiz şartlarında belli bir oranda iyidir. Belli bir oyuncu kadrosu vardır, bu oyuncu kadrosu sorunları olmasına rağmen en azından belirli bir eğitimden geçmiştir ve şimdilik yasalarla yetime karşı korunmaktadır. Aybaşında maaşınız yatar fakat bu yatan para son 10 yıl içinde aşağıya çekilmiştir.

Solfasol: Devletin sanatla ilgili destekleme politikası nasıl olmalı acaba?

Murat Çıdamlı: Türkiye’de yaşayan insanların çeşitli sanatsal hakları var. Çocukların mesela sanat yapma, sanatı öğrenme, eğitimde bundan faydalanma hakları var. Önce eğitimcileri yetiştirmek gerekiyor. Sonra yerel yönetimlerin eliyle her mahallede küçük çocuklara yönelik sanatsal ve sportif etkinliklerin yapılabilirdi kültürel alanlar tanımlamak gerekiyor. Sanatla uğraşan bireylerin kendi sanatlarını üretebilecekleri lokal alanlar ile bunların malzemelerini alabilecekleri alanlar yaratılması lazım. 80 öncesinde kültürel alan olarak tanımlanan yerlerin hepsi bugün ranta açılmış durumda, hızla TOKİ ya da AVM yapılıyor. Parklar bile artık tehdit altında. Seyircinin ise nitelikli sanat eserine ulaşma hakkı var ve bu hak özel tiyatrolara devredilirse o zaman ulaşamıyorlar. Neden? Çünkü özel tiyatrolar çok ciddi bir vergi yüküyle karşı karşıya. Yapımcılar da sanatsal işlere girmek istemiyor, açıkça para aklama derdinde değilse.

Solfasol: Özel tiyatrolarda seyirciyi çekmek için bazı tavizler veriliyor mu sanat adına?

Murat Çıdamlı: Son 2 yıl içinde bir takım alternatif tiyatro mekânları açıldı. Ama bu mekânlar bunalım içinde. Ankara’da yılların Ankara Sanat Tiyatrosu var. Nice zorluklar

yaşadı. Ben de bunun bir kısmının içindeydim. Bu zorlukları biraz bertaraf edip yoluna devam edebiliyor ama orada da nitelik sorunu olduğunu düşünüyorum. Onun dışında Ankara’da STK’lar üzerinden şekillenebilecek bir tiyatro yapılanması düşünülürken STK’lar tarafından ciddi bir özenin gösterilmediğini düşünüyorum. Bunların hepsinin politik bir angajmanı da var. Özel tiyatroların ticari olarak barınabilme şansı popüler işler yapmakla mümkün. Ekranda tanınan yüzleri kullanmak yahut yan işler yapmak gibi...

Solfasol: Nasıl olurdu bu iş?

Murat Çıdamlı: Bir tür kolektif mücadele birliği bunu gündeme alıp, alanda güvenilir insanların bulunduğu bir tür konsey oluşturulabilir. Bu insanların iktidarını tanıyarak özerkliğini inşa edebilecek bir tiyatro kurabilir. O zaman politik boşluğu da kültürel boşluğu da doldurabilecek bir alan yaratılabilir. Yıllar öncesinin bir Çağdaş Sahne’si vardı; böyle bir kolektifti.

Solfasol: Yani sürdürülebilir tiyatronun devlet eliyle desteklenen tanımlanmış kültürel bir alana ve sivil inisiyatiflerin yönetimine ihtiyacı var. Peki, seyirciye düşen pay nedir?

Murat Çıdamlı: Ankara’da tiyatroların en çok yoğunlaştığı Çankaya ilçesi açısından konuşalım. Çağdaş Sanatlar Merkezi bir tiyatro binası değil. Tiyatro binası sadece tiyatro binası olarak yapılmış bir yapıdır. En azından baktığınızda son 20 yıldır sosyal demokrat bir belediye. Modern tarzda sağlam bir tiyatro binası inşa edilebilirdi. Halk da büyük sorunların arasında o kadar sıkıştı ki bu çok önemli alanda birşey söylemiyor, tiyatro talep etmiyor açıkçası. Seyirci biraz uyumuş durumda. Bu hem medyayla ilgili, hem günlük yaşamın ağırlığıyla ve hızlanan hayatla ilgili... Bu hayat daha da hızlanacak diye düşünüyorum. Ama zaten sanatın işlevi bu kadar hızlanmış olan hayatın içinde bir alternatif geliştirmek.

Solfasol: Devlet Tiyatroları repertuarı oluşturulurken yapılan metin tercihlerini ne kadar yeterli buluyorsunuz?

Murat Çıdamlı: Ben de 2 yıl boyunca edebi kurulun sanatçı temsilcisi olarak çalıştım. Fakat bu edebi kurulun yapısıyla ilgili kaygılarım var. Bu üst yapının sıklıkla değişmesi gerekiyor. Bu yapı içerisinde akademisyenlerin olması gerekli... Onun dışında başka bir önemli kıtas şu: edebi kurulda olan yazarların eserleri edebi kurulun gündemine gelmemeli. Çünkü o zaman kurulun etikliğini tartışmalı hale getirir. Ayrıca toplumun her kesiminden gelmiş olan oyuncunun katılımı önemli. Kadrolu dramaturgların azalması da bir sorun. Artık üniversitelerin dramaturg, tiyatro teorisi falan alanlarından mezun genç canavarlar var. Bu gençlerin istihdam edilmesi lazım.

Solfasol: Belki yerli metinlere ulaşamama sorunu da bu sıkıntıdan kaynaklanıyor. Çocuklar reklam şirketlerinde, dizilerde çalışmaya başlıyorlar.

Murat Çıdamlı: Türkiye’nin geneli açısından bakarsak farklı metinlere ihtiyaç var. Ne kadar politik görüş varsa bunları ve bunların estetik düzeylerini -ırkçı ve ayrımcı olmadığı müddetçe - yansıtabilecek bir yelpaze lazım. Amacımız her kesime uygun oyun yapalım değil de bütün bu kesimleri bir üst dilde birleştirelim olmalı. Sanatın özgürleştirici ve alternatif düşünce gücüyle tanıştıralım.

Solfasol: Cumhuriyet Dönemi Türkiye Tiyatrosu’nun mihenk taşlarından Haldun Taner’in özgün metinlere verdiği önemi biliyoruz. Günümüzde çağdaş tiyatro ile özgün tiyatro arasında gidip gelen yeni tiyatro anlayışını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Murat Çıdamlı: Geçtiğimiz sene Türksoy tarafından ve Kültür Bakanlığı tarafından Haldun Taner yılı ilan edildi. Haldun Taner aşılabilmiş bir yazar değil. Tiyatro anlayışı ve yetiştirdiği çıraklar - ki geçmişin ustaları oldu onlar - açısından bakarsak bir ekoldür Haldun Taner. Bunun yeterince anlaşıldığını zannetmiyorum. Yayınlarla bakıyorsunuz Haldun Taner yılında, onunla ilgili yazılmış hiçbir şey yok ortada. Her şehirde en azından 5, 10 tane Haldun Taner’le ilgili yapım olması gerekli diye düşünüyorum. Bir de Haldun Taner tiyatrosunun halkla kurduğu ilişki çok önemli.

Solfasol: Tiyatronun izleyici ile daha interaktif bir ilişkisi mi olması lazım?

Murat Çıdamlı: Kesinlikle. Toplumun nabzını sürekli tutması lazım, geri dönüşler alması lazım.

Solfasol: Türkiye’de oyunculuk eğitimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Murat Çıdamlı: Türkiye’de tiyatro eğitimi uzun süre batıya dönmüştü yüzünü. Carl Ebert 1950’lerde Alman faşist rejiminden kaçıp Türkiye’ye geldi. Muhsin Ertuğrul ile oturdular ve devlet eliyle konservatuar oluşturuldu. Oysaki tiyatro eğitimi, tiyatro akademisi içinde verilir. Baktığınızda tüm dünya örneklerinde böyle olduğunu görüyorsunuz. Batı örneğinde yapılandırılan tiyatro, bu halkın teatral geleneklerinin de dışlanması beraberinde getirdi. Ne oldu Dil Tarih’te bir kürsü kuruldu, uzun süre kürsü olarak devam etti. Daha sonra burası da doğrudan tiyatro oyunculuğu eğitimi veren bir yer haline de geldi ama gözünü konservatuara dikti. Bilkent açıldı daha sonra, zaten Mimar Sinan vardı falan ama bunların hepsi konservatuvar eğitimi örneğiyle kurulmuş okullardı. Buralarda da eğitimci kadrosu çok uzun süre Türkiye’deki belirli bir görüşün adamları oldular. Stanislavski ile ilgili çeviriler “*Vay komünist Suat Taşer mutlaka bir komünistin kitabını çevirmişti.*” diye çok uzun süre yayınlanmadı. Michael Çehov sistemi, Adler sistemi, metot oyunculuğu falan dünyada hızla gelişirken biz bunları çok uzaktan takip ettik. Önce Alman, Rus ekolünün taklitçiliği iken daha sonra da Amerikan ekolünün taklitçiliği şeklinde gelişti tiyatro eğitimi. Bizim ülkemizde yapılan tiyatro literatürü, teori çalışmaları da bir külliyat hâlinde derlenmemiş. Oyunculuk eğitimine yönelik de, iyi oyuncular yahut iyi yönetmenler gidip okullarda ders veriyorlar. Hâlbuki bu adamların ders vermeleri için yine 4 yıl pedagoji eğitimi almaları lazım. Türkiye’de bu şartlara haiz olan 3, 4 kişi var.

Solfasol: Yani usta sanatçı, kendi yapma biçimini, teorik bir temellendirmesi olmadan, tamamen kişisel deneyimi üzerinden genç jenerasyona aktarıyor.

Murat Çıdamlı: Bir estetik eğitimi yok, bir sanat tarihi eğitimi yok.

Solfasol: Sanat eğitimi almak bir idealizm gerektiriyor. Ancak mezuniyetle beraber idealist ya da bir manifestosu olan tiyatrocı olmakta ısrar etmek zorlaşıyor. Geçim kaygısı sanatçının özgünlüğünü yitirmesine sebep olabiliyor. Çok mu zor direnmek?

Murat Çıdamlı: Gittikçe daha da zorlaşıyor. Mesela eski Sovyetler döneminde bir sistem vardı şimdi oralarda dağıldı. Tüm dünya üzerine bu böyle... Sanatçının değersizleştirilmesi aslında o temel manifesto iddiasının altından çekilmesi ve kişiliksizleştirilmesi ile ilgili bir şey.

Solfasol: Peki bir çıkış yolu yok mudur bunun?

Murat Çıdamlı: Büyük şehirlerden çıkmak temel reçete olabilir. Türkiye’de kırsal alan çok ciddi boşaldı. Bu boşalmayla birlikte buralarda bir takım imkânlar var.

Solfasol: Televizyondaki skeç programlarını nasıl buluyorsunuz? Genç oyuncular o işlere yöneliyor. Bu programların izleyicinin tiyatro algısını bozduğunu düşünüyor musunuz?

Murat Çıdamlı: Kesinlikle. Bunun yine bir miktar

bilinçli yapıldığını düşünüyorum. Bazı akademisyenler öğrencilerinin piyasada işsiz güçsüz kalacağını bildikleri için bu sektörü teşvik ettiler. Ve doğaçlama tiyatro grupları oluştu. Okullardan şu anda tiyatro oyuncusu değil dizi ve skeç oyuncusu yetiştiriliyor. Bu alana itiliyor insanlar. Doğaçlama tiyatroyu küçümsediğim için söylemiyorum. Doğaçlama tiyatro doğru yapıldığında ezilenlerin tiyatrosu gibi toplumsal değişim açısından çok da önemli bir şeydir.

Solfasol: “Olacak O Kadar” vardı eskiden bu programlara benzer ama orada daha çok güncel siyasi mizah yapılırdı. Şimdi siyasi mizah yapmadıkları için ucuz bir cinsel mizah var bu programlarda. Üstelik bu programlar genel izleyici kitlesi için yapılıyor.

Murat Çıdamlı: Muhafazakârlık zaten örtülü olarak pornografidir. Toplumsal çürümenin, ahlaki çürümenin pornografinin en üste çıktığı yerlerde muhafazakârlaşma olur daha çok.

Solfasol: Tiyatroyu tehlikeli yapan şey nedir?

Murat Çıdamlı: Çoğu insan şöyle algılıyor: tiyatro bir söz sanatıdır. Doğru, sözün kullanıldığı bir sanattır ama tiyatro sadece bir söz sanatı değildir. Tiyatronun en tehlikeli yanı onun bir “interaksiyon” sanatı olmasıdır. Biraz şamanik bir şey tiyatro. Doğrudan bir temas kuruyorsun ve kim bilir bunun içinde bizim henüz bilmediğimiz ne tür etkileşim biçimleri var. Nasıl oluyor da, dilini hiç bilmediğiniz bir insan, karşınızda bir şey oynadığı zaman, bir alan yaratıyor, sizi de etkisi içine alıyor? Bir performans nasıl oluyor da mekânı değiştiriyor? Sorulması gereken sorular bunlar. Tiyatro bir insanın yahut bir grup insanın bir başka grup insanla doğrudan temas alanı olduğundan tehlikeli!

Solfasol: Dolaylı iletişim metodlarının bu kadar güçlendiği, yayıldığı hatta kutsandığı bir dönemde hala tiyatroda ısrarcı olmak muhafazakâr bir şey mi?

Murat Çıdamlı: Bence bir tür evrim eşiği yaşıyoruz. Bir kısım insan beynine mikroçip taktıracak ve doğrudan o sanal âlemle bütünleşmenin yolunu bulmaya çalışacak; bir kısmı da muhafazakâr bir şekilde şu toprak ananın üstüne ayaklarıyla basarak durmayı seçecek. Ben muhafazakâr olmayı tercih ediyorum.

Solfasol: Teknoloji kullanılarak büyük prodüksiyonlar yapılıyor ama bir taraftan da tiyatronun o karakutunun içine dönmesi, tamamen oyunculuk üzerinden giden bir akımı var ve bu akım seyirciden karşılık buluyor.

Murat Çıdamlı: Salt çıplak oyuncu, çıplak sahneyle, çok ileri noktalara gelmiş durumda.

Solfasol: Ankara’nın İstanbul’a göre alternatif tiyatrolar açısından kısır olmasının nedeni nedir sizce?

Murat Çıdamlı: Melih Gökçek sonrası dönemde çok ciddi bir sıkıntı var. TOKİ mahallelerine bakın bunların altında doğru dürüst bakkal çakkal yok, insanlar AVM’ye gidiyorlar. Bir dönem AVM tiyatroları açıldı. Fakat bunların hepsi AVM’lerin çöküşe geçmesiyle kapandı, battı. Sokak aralarında, yerel mahalle hayatının içinde, birbirine alternatif tiyatrolar, kafeler, galeriler, yaşayan mekânlar olması lazım.

Solfasol: Çok teşekkür ederiz bu keyifli sohbet için.

Murat Çıdamlı: Ben teşekkür ederim.

Ankara Tren Garı

yıl 1915 değil. 10 Ekim 2015

hiçbir şeyin başı olamayacak biri

gelmiş çökmüş cumhurun ensesine

silahı mezhep. silahı din. silahı yalan

akıttığı kan. içtiği kan. susadığı kan

bir vampir çalmaya, soymaya doymayan

ona ve katillerine karşı olanların toplanma yeriydi

Ankara Tren Garı

geldiler sevgiyle, sevinçle, inançla

her yerinden kan damlayan ülkenin

bu yobaz, bu cahil, bu karanlık

hukuksuz, adaletsiz, onursuz ülkenin

onuru olmaya, vicdanı olmaya geldiler

insanlık adına ne varsa bizdedir dediler

emek, demokrasi, barış için geldiler

Ankara Tren Garı'na

her yoldaş kendi gönül rengiyle

kendi bayrağıyla süslüyordu alanı

halaylarla, zılgıtlarla coşuyordu sabah

barış içindi söylenenler, yazılanlar

barış içindi pankartlar, flamalar

ülkenin başkenti kardeşliğin de başkentiydi

umuda yolculuğun başlangıcı yaptılar

Ankara Tren Garı'nı

halkın düşmanları pusudaydı ama

her zamanki yöntemlerine başvurdular

ölüm, ölüm, ölüm. yüzden fazla ölüm.

en iyi bildikleri şeydi onların öldürmek

inançları ölüm. dinleri ölüm. kültürleri ölüm

şimdi yoldaşlarımızı uğurluyoruz

acı dolu Anadolu'nun dört bir yanına

Ankara Tren Garı'ndan

işte yine geldim bombalanan alana

bakıp bakıp duruyorum karanfil olanlara

bilmiyorum daha kaçımızı öldürecekler

bilet almadım bir yere gitmiyorum

hiçbir trene binmeyeceğim

yalnızca ve yalnızca

intikam saatinin gelmesini bekliyorum

Ankara Tren Garı'nda

Celal Kabadayı

Nurhan Hoca dedi ki: Tiyatroya Gidilmez, Tiyatroya Gelinir!

Erdal Ozan Metin

22 Ekim 2015 bir perşembe gününe tekabül ediyordu ve Prof. Dr. Nurhan Karadağ'ın vefat haberi içimize izinsiz, sualsiz, destursuz oturdu.

Dağ gibi adam izin alacak değil tabii içimize oturmak için. Soracak değil "Uygun musunuz? Müsaitseniz size bir şeyler soracağım?" diye. Kâğıtlarımız elimizde, kalemlerimizin ucu kör, gittik cenazesine... Yazılı yoklama yapacak!

Tek soru var: Türkiye tiyatrosu ne kaybetti? Cevap net: Kendini.

Özgeçmiş buraya sığacak değil. Adı, sanı, mitolojisi cümleye denk gelmez. "DTCF Tiyatro Bölümü emekli öğretim görevlisi Prof. Dr. Nurhan Karadağ hayatını kaybetti." diye özetledi gazeteler.

Ben özetleyemiyorum. Anlatayım.

Prof. Dr. Nurhan Karadağ, DTCF Tiyatro Bölümü emekli öğretim üyesi, Ankara Deneme Sahnesi'nin bel kemiği, aktif tiyatrocü, rejisör, dramaturg, akademisyen ve tiyatro sevdalısı... Dört odacıklı kalbine, bir de tiyatro salonu ekleyebilecek kadar yoktan var edebilen bir adam. Dağ gibi adam.

TRT'deki "Köyümüzde Şenlik Var!" belgesel dizisi ile Anadolu'nun her bir noktasına ayak basıp, tiyatronun köküne, dibine, orijinine inen bir bilim insanı. Hayatı *Wikipedia*'dan ezberleyenlere ya da kitap özetleriyle edebiyat derslerini geçen bizlere hiç benzemiyor.

Bizim tiyatromuzu arıyor. Bizim olanı. Devşirilmemiş olanı. Yabancı olmayanı, yabancılık çekmediğimizi. Belleğimizle kan bağı kuran tiyatroyu. Bir bunu anlayalım önce, toprağa bir ayağımızı basalım, uçacaksak da nereye düşeceğimizi bilerek uçalım, nankör olmayalım, nankör olacaksak bile cahil olmayalım, bilelim; bilmeden olmaz(!) diyor. Bağıra çağıra, ömrü yettiğinde söylüyor. Ömrü elbet bir gün yetmiyor ki bu da 22 Ekim 2015'e tekabül ediyor, cenazesi öğrencilerinin omuzlarında taşınıyor. Öğrencilerim var benim diyor; ben ölmedim ki, ölmeyi yansılıyorum!

Yansılama... Yani "gibi" yapmak. Seyirciyi süse, şatafata ve yalana boğmadan, oyuncunun oyuncu olduğunu bilerek oynaması; seyircinin de oyuncunun oyuncu olduğunu bilerek izlemesi. "Açık biçim" denilen, geleneksel tiyatromuzun bel kemiğinin oyunculuk tekniği. Mesela ben, şu anda bir gazete sayfasında değilsiniz, bir kafatasındasınız dersem, siz artık bir kafatasına kazınan kelimeleri okuyor olursunuz. Budur, yansılama...

Köksüz, kökensiz, kavramların birbirine karıştığı, her şeyin sanat olabildiği, herkesin sanatçı olabildiği, yeni ile farklı olanın ayrımının ortadan kalktığı bir "geçiş" çağında yaşadığımızı, kafamıza vura vura anlatıyor Nurhan Hoca. Bilgisizliğin şuursuzluk getirdiğini, şuursuzluğun da yaratıcılık gibi görünebileceğini öğretmeye çalışıyor. Ders bitiyor, biz eve gelip *Lost* izliyoruz. Ya da tutarsız, sanatsız, anlamsız bir takım "ışık, dekor, kostüm" şovlarını tiyatro sanıp, ayakta alkışlıyoruz. Dizilerden görüp, beğendiğimiz güzel kızları, cici oğlanları tiyatro sahnesinde biraz daha yakından görüp, huşu içine giriyoruz. Oh(!) diyoruz, işte *katharsis* bu!

Değil güzel kardeşim diyor Nurhan Hoca ve ekliyor: "Başlangıçta sanat, hayatın süsü değil kendisiydi."

Genelde mühendislik fakülteleri, fen fakülteleri, iktisadi ve idari bilimler fakülteleri "tiyatrocü" olmak için çırpınan, aileleriyle kavga eden, harçlıkları kesilen, çukur bir öğrenci evinde nefes almaya çalışarak *Shakespeare* okuyan öğrencilerle dolu. Hayaller o kadar büyük ki, hevesi, isteği, çalışkanlığı örtebiliyor. Kafayı kırıyor birçoğu, bırakıyor okulunu. Risk alıyor geliyor tiyatro bölümüne, sonra bitiriyor okulu bir şekilde. Mezuniyetten sonra "şanslı piç" oluyor dizide parayı kıran çocuk, "torpili var" oluyor akademisyen olarak

hayatına devam etmek isteyen bir körpe tiyatro bölümü mezunu... Diyeceğim o ki, kumsaldan girmiyoruz denize, uçaktan atlıyoruz, suyun kaldırma kuvvetine güvenerek ve beton etkisini yaşadığımız çağdan sebep ihmal ederek. İşte Nurhan Hoca o kumsalın peşindeydi. Hala da öyle... Suya çarpan kafamız kırılmasın diye uğraşıyordu. Yavaş yavaş, çoğu zaman boy vererek çağırıyordu bizi engin tiyatro denizine.

Ritüellerden yani tapınma eyleminden ortaya çıkan tiyatronun kökenine inmek için bilgi, zaman, sabır, akıl, fikir ve sevdâ gerekiyor. Bunların biri sallantıdaysa bir an önce parayı kırmak, devlete kapağı atmak ya da kendini bir şekilde kanıtlamış olan bir takım tiyatro insanlarının yanlarına kedi gibi büzüşüp, yalanmak gerekiyor. Karakterleşmek ve beğenilmenin bilgisizliğimizi örteceğinden medet umarak yaşamak gerekiyor. Dibini, çukurunu, göğünü, kumunu bilmediğimiz bir tiyatronun içindeki tiyatrocular olarak sürüklenmek gerekiyor. Komşu teyzenin oğlunun, *avm*'de hamburgercide çalışmasına dudak büzüp, sanatçı olmakla gurur duymak falan gerekiyor. Bir şeye tutunmak gerekiyor da *egodan* başka tutunacak dalımız olmuyor.

Nurhan Karadağ girdiği rejî derslerinde ve oyuncu dostlara verdiği diğer derslerde notunun kıtlığıyla bizi mahvetmişti. Son sınıf öğrencisine de acımadı, ocakta yemeği olana da ... Acımadı. Acıyan hoca olmaz zaten. Kavgaya etti. Bazen haklıydı. Bazen bize hak vermesi gerektiği kadar hak vermiyordu. "Hocam ama biz film çağıyız, artık geleneksel tiyatro kalmadı, tiyatronun Avrupa ve Amerika'daki örnekleri belli. Bize sıkıcı geliyor sizin bu yaptığınızı!" dediğimizde yüzümüze uzun uzun bakıp, gülümsüyordu. "Siz kimsiniz de sıkılıyorsunuz? Neyden sıkılıyorsunuz? Sıkılacak kadar ne yaptınız? Neye doydunuz? Nerede doydunuz da

sıkılıyorsunuz?"

Muhafazakâr değildi Nurhan Hoca. Bilgisine, tecrübesine inandığına özgürlüğünü verirdi. Yeni'den korkmazdı, köksüz olmamızdan, havada uçuşmamızdan, ayaklarımızın yere basmamasından korkardı. Arkamızda durarak, fevriliğimizi, bilimselliğe dönüştürmeye uğraşırdı. Bu yüzden hep araştırdı. Bu yüzden uçsuz bucaksız tiyatro denizine demirlemişti ve yaptım olducu sanatçılara karşı dimdik duruyordu Nurhan Hoca... Yerinden oynatmak imkânsızdı. Boğulmayalım diye, denizin içinde bir ada olarak, öylece dururdu.

Elek derdi, elekten geçirin! Anadolu'nun bu muzip nesnesini, tiyatroda da kullanın. Düşünün, nereye gideceğinize ancak nereden geldiğinizi bilerek karar verebilirsiniz. Doğru düzgün şeyler yazın, temelinizi sağlama alın, Ankara Deneme Sahnesi'ne gelin, Nazım'ı bilin, Yunus'u öğrenin, Shakespeare'i zaten bilirsiniz derdi...

En köklü Anadolu ritüellerinden olan semahı, cem evini, Aleviliği bize öğreterek, Nurhan Hoca alevi miydi(?) sorusuna kıs kıs gülerek, muhtemelen kâğıtlarımıza son kez sıfırı çakarak, gitti...

Merak etmeyin diyemiyorum da hocam, siz yine de merak etmeyin... Bayrağı henüz göremiyoruz ama gönder'in dibindeyiz. Gönderin, dibiyiz.

Elbet kendimize geleceğiz...

Klasik Sinema Kuşağından Bazen Her Şey Sahneye Konmuş Benzer Bir Oyun Gibi Ölümsüz (Z) Costa Gavras

Günseli Bilgen - pisinefil@gmail.com http://pisinefil.blogspot.com.tr

“Gerçek olaylarla, sağ ya da ölü kişilerle olan benzerlikler tesadüfi değildir. Her şey KASITLIDIR.” der filmin açılış jeneriğinde Gavras.

Ölümsüz / orjinal adı “Z” (*Yunanca’da yaşıyor anlamında çevrilip Zeta ya da Zita diye okunur*). Yunanlı yazar ve diplomat Vassilis Vassilikos’un romanından 1969 yılında Costa Gavras’ın Yunanistan’daki ünlü albaylar cuntası döneminde Fransa’da çektiği ve gösterimi uzunca süre yasaklanan filmlerden biridir. En iyi yabancı film Oscar’ına da sahip olan film türünün en iyi örneklerindendir.

Filmin sonundaki bitiş jeneriğinde askeri yönetimce yasaklanan ne varsa listelenir. Barış hareketleri, grevler, sendikalar, The Beatles, pop müzik, Sofokles, Leo Tolstoy, Jean Paul Sartre, Socrates’in eşcinselliği, Anton Çehov, Mark Twain, Samuel Beckett, sosyoloji, uluslararası ansiklopediler, özgür basın, modern matematik, erkeklerin saç uzatması diye uzar gider liste.

Gavras 1963’te katledilen Yunan sol görüşlü aktivist Gregoris Lambrakis’i anlatır. Karakterler Fransızca konuşur, zamansız ve mekansız bir filmidir. Ama öyle bir film ki her zamana ve her mekana uyarlayabilmeniz mümkün. Filmin geçtiği yer ülke olarak belli değildir. Herhangi bir gelişmiş Avrupa ülkesi veya Amerika olmadığı kesin olmakla birlikte yakın coğrafyalarda benzer şeyler yaşanmıştır hatta hala yaşanmaya devam eden yerler de vardır.

Polis Şefi “Bir ideolojik hastalık “küf” gibidir, önleyici tedbirler gerektirir” der kendisini dikkatle ve ilgiyle dinleyen bürokratik kalabalığa; *“Bütün ‘izm’ler tehlikelidir. Toplumu bundan korumak için gençlerimizi yetiştirirken uygun çözeltileri kullanmalı. Bunları anlatanları engellemeliyiz.”*

Doktor, üniversitede profesör, eski olimpiyat şampiyonu, iyi bir konuşmacı ve gelecek seçimlerde yüksek bir oy alması beklenen solcu entellektüel politikacı o akşam şehre bir konuşma yapmak üzere gelecektir. “Bunu yasaklayamayız” der Polis Şefi, *“biz demokrat bir ülkeyiz ancak caydırıcı tedbirler alabiliriz”*.

Bürokratik engeller nedeniyle konuşmayı yapacak salon bulunamaz şehirde. Sadece 200 kişinin sığabileceği bir yer gösterilir 500.000 kişilik şehirde. Ve bu arada Doktor’un arkadaşlarına bir ihbar gelir akşam suikast yapılacağına dair.

Doktorun konuşmasını yapacağı yerin ilanlarını dağıtan guruba bir araba ile getirilen eli sopalı adamlar saldırır ve bağırarak “Toplantılarınızı gidip Rusya’da yapın” derler.

Konuşmanın yapılacağı salonunun önünde saldırgan bir kalabalık toplanmıştır ama polis olayı sadece izler. Doktor salona giderken kalabalığın arasından geçmek zorundadır. “Hepimiz risk aldık” der arkadaşlarına ve yürür. Kalabalığın arasından fırlayan genç, başına ağır bir darbe vurur. Sallanır ama toplar kendini salona gidip konuşmasını yapar. Salon az insan aldığı için ses hoparlörle dışarı verilmektedir. Hem taraftarları hem de karşıtları dinler.

“Neden fikirlerimize bu kadar şiddet gösterip, barışı desteklemiyorlar? Çünkü biz onların ekonomik düzenlerine / kazançlarına engel oluyoruz. Bir top patlayınca bir öğretmenin bir aylık maaşı buhar oluyor. Toplumun sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçları dururken bütçenin büyük bölümü savunma harcamalarına gidiyor.”

Bu adamın yaşatılması caiz midir sizce? Katli vaciptir değil mi? Netekim konuşma bitip salondan çıktığında polis şefi ve polislerin önünden zik zak çizerek hızlı bir triportör üstüne gelir. Triportörün arkasında ayakta duran adam elindeki sopa ile Doktor’un kafasına ölümcül darbeyi vurur. Hastaneye kaldırılır ama maalesef kurtarılamaz ve ölür.

Başsavcı, polis şefi hatta Bakan bile bu işin talihsiz bir kaza olduğunu, sarhoş bir sürücünün yaptığı sürat sonucu Senatör’e çarptığını, oluşan bu elim trafik kazasının

faillerinin yakalandığını kamuoyuna açıklayıp olayı kapatmak isterler. Basın duymamalı der Başsavcı *“Şehit yaratır bu ölü seviciler şimdi.”*

Gazeteler Doktorun yaptığı konuşma ile halkı kıskırttığını yazarken, Polis Şefi Doktor’un dosyasını araştırılmalı, karısını aldatıyorsa gazeteler yazsın talimatını vererek imaj zedelemenin peşine düşer.

Göreve yeni gelen tecrübesiz, çelimsiz, içine kapalı iddiasız bir tip olan Savcı’yı da bu soruşturmada görevlendirirler. Maksat olay bir an önce kapansın.

Ancak Savcı beklenenin aksine; inatçı, idealist ve işini hakkıyla yapmanın peşindedir. Önce otopsi ister. Ölüm nedeninin kamyonet çarpmasından değil, kafasına ağır bir demir çubukla ya da silah kabzası ile vurularak aldığı darbeden olduğu sonucu çıkar. Bir tanık vardır, ifade vermeye giderken saldırıya uğrar. Velhasıl olaya kaza süsü vermek için yapılan bütün düzenlemelerin altından bir sürü pis koku gelmektedir.

Savcı soruşturma devam ederken *“CROC / Komünizme Karşı Hristiyan Kralcı Örgütü”* ile tanışır. *“Bu örgütü herkes bilir”* der tanık, *“polis onları gösterileri düzene sokmak için kullanır”*. Bu örgüte girmezseniz iş bulamazsınız. Örgütü araştırdıkça çıkan tablo, çaresiz insanları üç beş kuruşluk menfaatlerini karşılayarak kullanmaktır.

CROC Başkanı ifade için çağrıldığında son derece inançlı bir şekilde *“Biz bu toplumu zararlı hastalıklardan koruyan antikorlarız”* der. Bu insanların özgürlükçülerden duydukları rahatsızlıkları son derece açık diyaloglarla anlatır usta yönetmen.

Ulusal Başsavcı gelir, Savcı’dan soruşturmaya ait bütün dosyaları ister. *“Polis Şefini suçlayarak sözde barışçıların, sözde kanıtları ile yaratacakları bir kahramanı desteklediğinizi neden anlamak istemiyorsunuz!”* diye bağırır Savcı’ya.

Soruşturmadan vazgeçmez Savcı. Yüksek rütbelileri tek tek ifadeye çağırır. Ve tasarlanmış cinayet ile suçlandıklarını söyler.

Sonunda tam adalet yerini buldu deyip derin bir oh çekip ilk seçimlerde solcuların iktidara geleceklerini düşünürken, ülkede darbe olur, ordu yönetime el koyar davaya bakan hakim ve savcı görevden alınır. Olayla ilgisi olan herkes bir şekilde kazayla, kalp krizi ile ölür gider.

İlk kez bir filmi hiç yorumsuz aktardım. Hatta sonunu bile söyledim. Çünkü yoruma gerek bırakmayan bir açıklıkta her şey ortada. Costa Gavras bütün kahramanlarını zorlanmadan anlayabileceğimiz bir açıklık ve netlikle anlatmış.

Neden mi izlemelisiniz ve izlettirmelisiniz? Anlatamadığım o kadar çok şey kaldı ki, bu da ne kadar tanıdık bildik diyeceğiniz...

SOLFASOL
Ankara'nın Gayriresmi Gazetesi
Kasım 2015
55. Sayı
Ayda bir yayımlanır.

Editörler

Mehmet Onur Yılmaz,
Onur Mat, Tanju Gündüzalp

Fotoğraf Editörleri

Can Mengilibörü, Elif Koca, Erhan Muratoğlu,
Fahri Aksırt, Özlem Mengilibörü

Redaksiyon

Berivan Eliş, Emel Demir,
Engin Aygün, Hülya Demirdirek,
Murat Çıdamlı, Özge Akkoyunlu,
Sema Alpan Atamer

Gönüllü Alan Editörleri:

Haber: Aydın Bodur

Kültür-Sanat: Özgür Ceren Can, Gülşah Aykaç

Yayın Hazırlayanlar

Akın Atauz, Aydan Çelik,
Aydan Özkil, Ayhan Çelik,
Beliz Güçbilmez, Besim C. Zırh,
Bırol Özdemir, Buse Kaynakaya,
Deniz Enli, Deniz Gümüşel, Ebru Baysal,
Emine Onaran İncirlioğlu,
Emrah Kırımsay, Emre Baturay Altınok,
Enver Arcak, Erdal Ozan Metin, Ezgi Keskin,
Ezgi Koman, Gözdem Ünur Tubay, Gülistan
Aydoğdu, Gülşah Aykaç, Günseli Bilgen,
Mehmet Öz, Murat Dirican, Nermin Atılkan,
Nur Yılmazlar, Özge Akkoyunlu,
Özge Altınyayla, Rengin Konuk, Selcan Kula,
Serdar Koç, Sibel Durak, Sümeyra Ertürk,
Tuğba Dirican, Ufuk Tolga Savaş,
Umut Koşan, Vedat Gün, Zerrin Yatağan,
Zeynep Alica, Zeynep Yağmur
Zeynep Ö. Yılmaz

Katkı Verenler

A. Akın Akyol, Ahmet Çiniçi,
Ahmet Say, Ali Koçer, Alper Fidaner, Antonin
Artaud, Arif Şentek, Aydan Balamir, Aydın Akın,
Aydın Şimşek, Aynur Demirdirek, Aysegül
Çelik, Başak Altın, Burcu Ballıkaş,
Burcu Öztürk, Burcu Cura, Bülent Atamer,
Cemre Kutluay, Ceren Ergenç, Ceyhan
Temürcü, Demet Gülççek, Deniz Kaşık,
Deniz Kırımsay, Derya Güçlü, Dijle Kılınç, Dilem
Koçak, Duygu Cihanger, Erdal Ozan Metin,
Erhan Akça, Faruk Şahin, Fatma Soylu,
Ferdan Ergut, Fikret Ottekin, Funda Şenol
Cantek, Gamze Güzen, Gizem Güner,
Gökçer Tahincioğlu, Hüsnü Öndül,
Kemal Özdil, Kübra Ceviz,
M. Ali Çetinkaya, M. Atakan Foça,
M. İhsan Doğan, Mahir Ünsal Eriş, Melike Kuş,
Mert Anıl Eren, Mesut Demir, Mithat Sancar,
Murat Meriç, Murat Sevinç, Murat Tungal,
Nefin Pera, Nihal Poyraz Temürcü, Nuran Talu,
Olca Koşan, Özge Çağlar, Özgür Cengiz,
Özgür Yalçın, Özhan Değirmencioğlu,
Özsel Beleli, Rabia Ç. Çavdar, Remzi Altunpolat,
Ruşen Ö. Özcan, Sebatı Ladikili,
Selda Tuncer, Serdar Gülsöken, Serhat Şatır,
Sevinç Başköy, Sinan Yusufuğlu, Sine Çelik,
T. Şehnaz Azcan, Tolga Özçelik, Ufuk Altınay,
Umut Güner, Umut Şumnu,
Yılmaz R. Demir, Yusuf Arslantaş,

Teşekkürler

Levent Cantek, Murat Çıdamlı,
Önder Şenyapılı, Pedallayan Kadınlar

Logo Tasarım

Aydan Çelik

Konsept Tasarım

Gülru Höyük

Grafik Tasarım Uygulama

Çağrı Ürünay

Sahibi ve

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Mehmet Onur Yılmaz

Yayın İdare Merkezi

Büklüm Sokak, No:44/4

06680 Kavaklıdere / ANKARA

Tel - Faks: 0 312 437 76 41

bilgi@gazetesolfasol.com

Abonelik için

www.gazetesolfasol.com

www.solfasol.com.tr

abone@gazetesolfasol.com

0 536 956 64 26 - 0 533 653 32 75

Basım Yeri

Şen Matbaa

Özveren Sok. 25/B

Demirtepe - Ankara

Tel: 0 312 229 64 54

Faks: 0 312 229 64 54

E-Mail: senmatbaa@gmail.com

WEB: www.senmatbaa.com

Basım Tarihi

19.11.2015

ISSN: 1301-8655

Yerel Süreli Yayın

4.000 adet basılmıştır

Şiddet, Ayrımcılık ve Baskıya Karşı Ankara'da "Pedallayan Kadınlar" Var

Burçin Tarhan - Deniz Kırımsoy

20 Eylül Dünya Otomobilsiz Kentler Günü'nde Ankara'da iki güzel etkinlik yapıldı. Bunlardan birisi Ankara Bisikletlileri Ortak Platformu tarafından yapılan kent turu, diğeri ise Pedallayan Kadınlar tarafından yapılan Süslü Kadınlar Bisiklet Turuydu. Biz de Solfasol olarak bu yazımızı Pedallayan Kadınlara ayırdık ve kendilerini biraz daha yakından tanımak istedik.

Süslü Kadınlar Bisiklet Turu hakkında biraz bilgi verir misiniz? Sanırım İzmir çıkışlı bir etkinlik bu?

Evet. İzmir'de üç yıl önce bir araya gelip bu etkinliği düzenleyen Sema Gür, Ankara'yı da Süslü Kadınlar'a katmayı kafaya koymuştu, Sosyal Medya aracılığı ile "E, haydi!" diyordu.

Ama biz Ankara kadınları bu tura çekimser yaklaşıyorduk. Çekimserliğimizin en önemli nedenlerinden birisi bu tür bir etkinlik tarzına alışkın olmayışımızdı. Bilirsiniz, siyasi ortamı, gerginliği nedeniyle Ankara'nın eylemleri sert ve çetin geçer. Biz kadınlar da bu eylemlere boynumuzda, her an ağzımızı kapatmak için kullandığımız şalımız, ayağımıza bir şey olmasın diye geçirdiğimiz postalımız ve başımıza çarpabileceklere karşı taktığımız kaskımız olurdu. Bir anda Süslü Kadınlar'a geçiş nasıl olacaktı? Biraz değişiklik yaptık: Şalımızı bisikletimize astık, ayağımıza postal yerine topuklu ayakkabı geçirdik ve hatta saçımıza şekil verip kaskımızı çıkarttık, atlادık bisikletimize! Öte yandan bisiklete sadece pantolonla binilir, bisiklete oğlanlar, erkekler biner, tek başına bir gidonun başında olmak Ankara kadınına aşar gibi pek çok engel astık. Ufak gibi görünse de bu bizim için büyük bir değişiklikti ve başardık, hatta kendimizi aştık da diyebiliriz. Bir de toplanma alanına geldiğimizde kendi kendine sürüş yapan, sürüş yapmaya hevesli olan, daha önceden hiç tanımadığımız kadınlarla tanışmak büyük mutluluktan bizim için. Ayrıca çok güzel paylaşımlar yaşadık. Arkadaşlardan bisikletlerini paylaşmalarını rica etmiştik mesela. Hiç tanımadığı bir kadın arkadaşımıza o gün için bisikletini veren arkadaşlarımız oldu. Sosyal medyada eşya paylaşım grubundan bisikletleri süslemek için malzeme talep etmiştik; hiç üşenmeyip kendi elleriyle süs bile hazırlayıp bize ulaştırdılar. Herkes kendinden fazla olanı paylaştı, bisikletler süslendi, makyajlar tazelendi ve Kurtuluş Park'ından Bahçelievler'e doğru yola çıktık. Bisikletle başımıza bir şey gelirse yardımcı olmak adına bizi yalnız bırakmayan süslü erkek arkadaşlarımız da vardı. Yaklaşık bir saat sloganlarla, şarkılarla gezdik dolaştık Ankara sokaklarında.

Kadın olarak, kendimizi güzel hissettiğimiz her türlü kıyafetimizle sokakta "bisikletle" yol alınabileceğini göstermek istedik. Bu şekilde ana mesajımızı insanlara, özellikle de kadınlara ulaştırdık: "Yan Koltuktan İn, Bisiklete Bin". Amacımız da buydu zaten.

Özgecan Aslan'ın tecavüz edilerek öldürülmesinin ardından düzenlediğimiz toplu sürüş ilk etkinliğimiz oldu. 8 Mart ve 1 Mayıs gibi özel günlerde beraber pedallamaya devam ettik. 20 Eylül'de Dünya Otomobilsiz Kentler Günü'ne dikkat çekmek için gerçekleştirdiğimiz Süslü Kadınlar Turu da bu etkinliklerimizin dördüncüsüydü.

Çizgi: Erhan Muratoğlu

Şırnak'ın Cizre İlçesinde 1993-1995 yılları arasında işlenen 20 faili meçhul cinayetle ilgili olarak haklarında dava açılan, aralarında emekli Albay Cemal Temizöz ile Cizre eski Belediye Başkanı Kamil Atağ'ın da bulunduğu 8 sanığın tamamı beraat etti. Duruşmaya sanıklardan Adem Yakın'ın "Jitem'de çalışmadım. Jitem'in ne olduğunu bilmem. Ben bir tek Jötem'i bilirim. O da Fransızca seni seviyorum demektir" sözleri damga vurdu.

Dünya Otomobilsiz Kent Günü Pedallayan Kadınlar Basın Açıklaması'ndan

... Dünya Otomobilsiz Kentler Günü'nü kutlarken biz kadınlar her geçen gün toplum baskısı, aile içi şiddet, ayrımcılıkla karşı karşıya kalıyor; tüm bu sorunların üstesinden nasıl geleceğimizi bilemeden daha yalnız, daha çekingen, daha ürkek bireyler haline dönüştürülüyor. Kadın kendini var edebilecek alanlarda daha özgüvenli, daha cesur ve daha atak oluyor. Bunu kendimizden biliyoruz. Bizler bisikletle özgürleşiyoruz.

... Biz Ankaralı bisikletli kadınlar olarak her tür kıyafetimizle bisiklete binebilir ve Ankara'nın yollarında dilediğimiz gibi bisiklet kullanabiliriz, kullanıyoruz ve kullanacağız.
İletişim için: Burçin Tarhan (0 536 474 29 48)

Peki neden yan koltuk? Neyi ifade ediyor bu söylem?

"Yan koltuk", "ikincil olma" durumunu temsil ediyor. Toplum, kadının erkeğe bağımlılığını, dolayısıyla da sindirmeyi, aşağılamayı ve ikinci plana atmayı o kadar normalleştirmiş ki, kadının kendisi bile nasıl bir girdap içerisinde yutulduğunun maalesef farkında değil. Bunları fark ettirebilmek adına seçtiğimiz bir araç oldu bisiklet. Bisiklette gidonun başında sadece bir kişi vardır. Kadın gidon başına geçtiği zaman her türlü güzellik ve her türlü tehlike veya riskle tek başına yüzleşmek durumunda kalır. İşte bu yüzleşme kadına kendisiyle de yüzleşme fırsatı tanırken, diğer taraftan hayatının gidonunu da tutmasını sağlayan cesareti kazandırır. Neden hayatın her alanında gidonda kadın olmasın? Elbette başka bir araç da seçebilirdik. Belki başka kadınlar başka araçları seçerek bunu yapacaklar. Biz bisikleti seçtik çünkü bisiklet bütün bu saydıklarımızın yanı sıra bize mutluluk, neşe, enerji getiren, bu sayede sağlığınıza destek olan, bir de bedenimizi güçlü ve güzel kılan, dahası bunun için cebimizi boşaltmayan, üstüne üstlük çevreyi, iklimi koruyan eğlenceli bir araç. Kaldı ki bu araçla kimsenin ölümüne de neden olmuyoruz. Kısaca **"İnadına Kadın, İnadına Bisiklet!"** diyoruz.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Teker döndükçe, bacaklarınızdaki enerji yola dönüştükçe ruhumuzda açan çiçekleri saymak mümkün değil... Dünya Otomobilsiz Kentler Günü'nde motorlu araçların yarattığı tehlike, gürültü, kirliliğe karşı cicilerimizi giydik, bisikletlerimizi süsledik ve bastık pedallarımıza kadın kadına. Herkesin mutlu ayrıldığı güzel bir tur oldu. Pedallayan Kadınlar olarak sonraki etkinliklerimizi daha büyük bir heyecanla oluşturacağız. Bunların içerisinde kadınlara bisiklet öğretme ve tamir etme atölyeleri, Ankara içi ve çevresi tarihi geziler de var. Bu etkinliklerde Ankaralı pedallayan kadınlarla buluşmak ümidiyle... Ankara bizi takip et!

Biz de Solfasol olarak Pedallayan Kadınlar'a teşekkür ediyor, yeni etkinliklerini dört gözle bekliyoruz.

